

(3)
Enarratio passionis do-
MINI NOSTRI IESV CHRISTI,
secundum vtriusque testamenti scripturas,
per fratrem Ioannem Royardum, ordi-
nis fratrum Minorum ædita, ac
nunc denuo per eun-
dem recognita,
terfa, & e-
mendata.

HEB. IX.

Sanguis Christi, qui per spiritum sanctum semetipsum ob-
tulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostrã
ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti.

PARISIIS.

Apud Carolam Guillard, sub Sole aureo
via ad diuum Iacobum.

1554.

ob i 1183240 x

PARIS

André-Jean Goussier, éditeur

17, rue de la Harpe

1774

ENARRATIONIS PASSIO-
nis dominicæ per F. Ioannem Royar-
dum, Index alphabeticus.

A

A Deo maledictus cur di-
ctus sit Christus. 54.a
Acetum Christo porri-
gunt Iudæi. 49.b
Achitophel & Absalon suspē-
dio perdit. 30.a
Accusatur Christus de tribus
Pilato à Iudæis. 31.b
Adolescens nudus profugiens
à Iudæis in captura Chri-
sti, quid significet. 23.b
Adoratio Christi ignominio-
sa. 36.b
Aduersus imminētibus peri-
culis deus inuocandus. 14.a
Ager emptus in sepulturam
quid. 30.a
Agnus paschalis Christus.
55.a
Alapis cæsus Christus. 26.b
Albæ vestis Christo datæ sym-
bolum. 35.a
Alieno cur sepulchro condi-
tus Christus. 57.a
Ambitio vitanda. 8.a
Angelus Christū confortās.
18.b
Animæ Christi ad inferos de-
scensus. 52.b
Annas cur pontifex vocetur.
26.a
Apostoli Christi intelligere
non poterāt quod Christus

pateretur. 7.b
Apostolorum ambitio. 8.a
Apostolis ruinā Christus præ-
dicat. 12.a
Apostolos suos Christus de
diuinitate sua consolatur.
10.a
Aqua & sanguis de latere
Christi manantes. 55.b
Aquæ à dextro latere tem-
pli. ibidem.
Arimathia. 56.b
Armis nihil opus erat ad ca-
piendum Christum. 23.b
Arrij & Iudæ similis interit⁹.
30.a
Arundine caput Christi fe-
rientes. 36.b
Auaritia, malorum omnium
fons. 5.a

B

Baptizatus Christ⁹ in sua
passione. 55.a.b
Barabbas latro. 33.a
eius electione quid repor-
tarint Iudæi. ibidem.b
Blasphemie Iudæorū in Chri-
stum crucifixum. 44.b
Blasphemiam audientes Iu-
dæi vestes suas scindebant.
28.b
Bucella Iudæ. 7.b

C

I N D E X.

- C**æsare condignam re-
tributionem Iudæi ac-
ceperunt, quæ vnũ sibi
regnare voluerunt. 39.b
- Cain & Abel, discordiæ. 9.b
- Caluariæ locus. 42.a
- Calumniæ occasionẽ contra
Christum vndè accipiãt Iu-
dæi. 49.b
- Causæ passionis Christi. 1.b
- Centurio decurio. 56.b
- Chlamys coccinea quid.
36.a b
- Clarificatio Christi à patre,
& contrã. 15.b
- Christus à discipulis deser-
tus. 21.b
- Christus à Iudæis de tribus
accusatus. 31.b
- Christus à Iudæis morti adiu-
dicatus. 29.a
- Christus alienis forduit pec-
caris. 17.b
- Christus apostolos de tribus
informat. 8.b
- Christus hostibus suis obuiã
procedit. 20. a: sese Iudæis
permittit. 21.a
- Christus solus à deo maledi-
ctus. 54.a
- Christus sponte passus, &
quare. 1.a b
- Christus speciem suã inter-
dum mutauit. 21.b
- Christus cur ante Pilatum ta-
cuerit. 37.b
- Christus lignum suæ mortis
portat. 41.a
- Christus malum non præci-
pit. 7.a
- Christus moriturus Aposto-
los suos consolatur diuer-
simode. 10.b
- Christus nudus crucifixus.
42. b
- Christus quãdo agnum pas-
chalem comederit. 5.b
- Christus timeret vbi Petrus nõ
timeret. 13.b
- Christi ad patrẽ oratio pro
sua humanitate. 15.a b
pro tota ecclesia. 17.b
- Christi ante præfulem crimi-
natio per Iudæos. 30.b
- Christi morientis habitus.
50.
- Christi corpus honorificè se-
pultum. 57.a
- Christi denudatio ignomi-
niosa. 35.b
- Christi mira erga proditorẽ
Iudam patientia & beni-
gnitas. 6.b
- Christi paupertas. 5.a
- Christi tristitiæ ratio triplex
13.b
- Christi vni⁹ tria nomina, ho-
mo rex, deus. 39.b
- Christo compatibles, illi e-
tiam conregnabunt. 8.b
- Christo patienti condolen-
dum. 3.b
- Christum ad supplicium eũ-
tem turba dispari voto se-
quitur. 41.b
- Christũ sese pro suis sancti-
ficasse quid sit. 17.b
- Christianorũ duo genera à
ma-

INDEX.

malis liberari per Christū
petunt. 45.b
Circūductio Christi oppro-
briosa. 24.a
Communicātes indignē dā
nationem sibi sumunt. 6.a
Compatiēdum nobis Chri-
sto patienti. 3.b
Concordiē cōmendatio. 8.b
Consolatur Christus aposto-
los suos. 10.b. & dein.
Consortia malorū quāmsint
nōciua. 25.b
Cōspiratio malorum in ne-
cem innocentis. 35.a
Constātię robur. 8.a
Cōsummatum opus triplex
in morte Christi. 50.b
Conuersio Christi ad Petrū
negantem. 25.b
Corpus Christi mortuum ā
mortuis desyderatū. 52.b
Corporis dominici sepelitus
56.a
Corpora crucifixorū sepelie-
bantur eadē die. 53.b. 54.a
Crucē Christi portare q̄ co-
gitur Simon quidam, quid
41.a
Crucifixi in sepulti nō abii-
ciebantur. 54.a
Crucifixis omnibus priuile-
gium irrogatū propter vnū
Christum crucifixum. 54.a
Crurum fractio in suspensis
in ligno, ad quid. ibidē

D

DE mundo regnū esse, &
in mundo differūt. 32.a

Derelicti à deo nō sumus e-
tiam si tribulamur. 49.a
Derisionis Christi figurā.
44.b
Descendere de cruce cur no-
luerit Christus. 44.b
Dei filiū se confitetur Chri-
stus. 29.b. id supremo ser-
mone probauit. 51.a
Deum vt se probaret Chri-
stus. 27.b
Diis genitos recipiebāt Ro-
mani. 37.b
Desideriū Christi de esū pas-
chalis agni. 5.b
Deuteronomij locuselegan-
ter expositus. 54.a
Diabolus Christi mortē im-
pedire conatus 37.b
Diaboli cupiditas nocendi.
7.a
Diaboli fallacia peccatori-
bus decipiendis. 30.a
Dies passiōis Christi. 1.b. 2a
Dilectionis mutue bonum.
8.b
Dionysius Ariopagita. 46.b
Discipulus notus pontifici.
24.b
Discipuli Christi p̄pter ver-
bum dei mūdo exosi. 17.a
Discipuli Christi vt seruarē-
tur necesse erat. 21.a
Discipulum suū Christ⁹ ma-
tri suę pro se filium assignat
48.b
pro Discipulis suis Christus
orat. 16.b
Discretionis virtus. 12.b

A iij Dolere

INDEX.

- Dolere de Christi passione debemus. 3. a. b
- Dolus Iudæorum. 42. a
- Dominici corporis sepelitus 56. a
- Domum nullam propriam Christus habebat. 5. a
- Duo latrones quid, 43. b
- E.
- E**cce homo. 37. a
- Ecclesia creditum per Centurionem designata. 51. b
- Eclipsis in morte Christi miraculosa. 46. b
- Ego sum vox diuinitatis. 20
- Esse, soli deo conuenit. 20. b
- Euangelizantibus congrua temporis regula. 12. b
- Eucharistia cur in lino celebratur. 57. a
- Exaltatus cur sit Christus in cruce. 42. b
- Exemplo Christi orare debemus. 18. b
- F.
- F**acies Christi velatur & caditur. 27. a
- Falsi testes contra Christum. 28. a
- Feria sexta Christus est passus. 2. a
- Fidere sibi nemo debet. 26. a
- Fides latronis in cruce commendatur. 45. b
- Filiorum bonorum munus erga patrem morientem. 4. a
- Flagellati Christi figura 35. b
- Fœmina Petrum negare facta. 25. a
- Fortitudo Christi morte fracta non est. 55. a
- Fortitudo mentis, cunctarum columna virtutum. 8. a
- Fraternam dilectionem inuicem suis Christus commendat. 8. b
- G.
- G**audiū fidelium de resurrectione Christi. 4. b
- Generationes duę, vna dei, altera mundi. 9. b
- Gentilium de Christo recta confessio. 51. a
- Gladij apostolici. 13. a
- Gladium capientes, gladio pereunt. 22. b
- H.
- H**abitus Christi morientis. 50. b
- Hæreditas ex morte Christi. 4. a
- Hæreticorum temeritas. 43. a
- Herodes & Pilatus ambo in Christum iniqui. 34. a
- Herodes vulpi assimilatus. 31. a
- Herodis cupiditas videndi Christum quæ fuerit. 34. a
- Herodis & Pilati fœdus qui sectantur. 35. a
- Homo vt vnum esse desiderat. 16. b
- Hominem verum se esse Christus probat. 13. b
- Hominum vana salus. 39. a

Homici

INDEX.

- Homicidij ministerium Pilatus voluntate suscepit. 31.a
- Hortus humano generi lapsus occasio, & idem restitutionis per Christum. 37.a
- Hortum cur elegerit Christus in quo comprehendere retur. 19.b
- Humanitate sua Christus oratur. 15.a
- I.
- I**esu corpus Pilatus iubet reddi. 36.a
- In Iesu nomine petere quid sit. 11.b
- Ignorantia peccantibus, veniam Christus precatur. 47.b
- Illusio Christi. 27.a. 23.b & 35.a
- Impudentia proditoris Iudæ 4.a
- Inclinatio capitis Christi morientis. 151.a
- Induci in tentationem, & tētari differunt. 14.b
- Inediæ impatientia. 44.a
- pro Inimicis orans Christus exauditur. 47.b
- Inimicitiarū causa inter Herodem & Pilatum. 35.a
- Innocētia Christi Pilato comparata. 38.b
- Interrogatio fraudulenta. 26.a
- Interrogatio Iudæ orū infidiosa ad Christum. 27.b
- Inuidiæ Iudæorum contra Christum fomes. 22.
- Ioannes euangelista à Christo dilectus. 26.
- Ioāni Christus reuelat proditorem. 6.b
- Ioseph ab Arimathia qualis fuerit. 56.b
- Iudas cohortē à præside accepit, non à Iudæis. 20.a
- Iudas & diabolus comparatur. 19.b
- Iudas impudens. 21.b
- Iudas ut exiuerit condemnatus. 7.b
- Iudæ familiaris cum Christo conuictus. 21.b
- Iudæ imitatores. 30.b
- Iudæ iniquitas. 20.b. Eius ira contra Christum. 7.a
- Iudæ proditoris auaritia. 5.a
- Iudæ proditoris pedes Christus lauit. 6.a
- Iudā à scelere suo quatuor modis reuocare Christus tentat. ibidem
- Iudam non cognouisse Christum fuisse filium dei. 16.a
- Iudæ proditoris mors. 29.b
- Iudæi Christum mortis reū iudicant. 29.a
- Iudæi crudeles Ianistæ. 37.a
- Iudæi cur seruitute damnati 45.a
- Iudæi de morte Christi inexcusabiles. 34.a
- Iudæi & se & posteros suos obligarunt. 40.a

INDEX.

Iudæi falsò de iustitia & innocentia se iactantes. 31.a
 Iudæi meritò reprobati. 22.b.
 Iudæi omniù hominum pessimi. 33.b
 Iudæorum acerrima instantia in necem Christi. 38.b
 40.b, 51.b
 Iudæorum crimen grauius peccato Pilati. 38.b
 Iudæorum crudele ludibriù in Christum. 27.a
 Iudæorum dolus. 42.a
 Iudæorum hypocrisis. 53.b
 Iudæis ablata. 39.b
 Iudæis suum scelus ob oculos ponitur. 40.a
 Iudæos non zelo legis, sed odio maligno in Christum peccasse. 10.a
 Iudaicæ genti superuentura mala Christus prædicat. 41.b
 Iudaicum templum Christi mortem complorat. 52.a
 L
 Lanistæ crudeles Iudæi. 38.a
 Lateris Christi aperiendi occasio. 53.b. & 54.b
 Latronis conuersi mira fides. 45.a.b
 Latrones Christum blasphemant. 45.a
 Latrones duo cum Christo crucifixi, quid. 43.b
 Lazari suscitatio quâdo fuerit. 2.a

Ligadorum reorum mortis consuetudo. 29.b
 Lignum viride Christus, aridum, peccatores. 42.a
 Lingua Christi, nec ipsa à cruciatu immunis fuit. 50.a
 Lino non serico celebratur eucharistia. 57.a
 Lucerna Dei Iudæis extincta. 20.a
 Ludibriù Iudæorum in Christum. 27.a
 Lugendum cur sit in die passionis Christi. 3.a.b
 Lunæ quartæ decimæ obseruatio in esu agni paschalis. 5.b
 Lycostratos lapidum stratura. 39.a

M

Malum, solù peccatum. 17.
 Mala de^o præscit, sed non præordinat. 3.a
 Mala facienda non sunt, vt veniant bona 3.a.b
 Malorù cõsortia quàm sunt nociua. 25.b
 Maledictus à deo qui pēdet in ligno, vt intelligatur. 53.b
 Maledictus à deo solus Christus. 54.a. 55.b
 Maria virgo filio in cruce patienti adstat. 48.a.b
 Martyrum dies celebres. 2.b

INDEX.

- Mater omnium credētium
cur dicta Maria virgo.
48.b
- Matri suæ cura Christo in
cruce pendenti. ibidem.
- Mediatorem se vult agnosci
Christus. 11.b
- Mensa sanctis promissa, glo-
ria est cœlestis. 8.b
- Mensis initium Iudæi clan-
gore tubarum celebrabāt
2.a
- Micol vendē sterilitatis pœ-
nam meruerit. 45.a
- Militum Pilati crudelitas.
43.a
- Missæ cur nō cātetur in die
passionis Christi. 2.b
- Monumentorum apertio.
52.b
- Monumētū Christi in hor-
to. 57.a
- Moribundorum verba apud
amicos, ac filios alti⁹ sub-
eunt. 7.b
- Mortem sibi consciscit Pila-
tus. 44.a
- Mortua corpora corp⁹ Chri-
sti mortuum desyderabāt.
52.b
- Mortui quattuoriduanī suscita-
tio inuidiam Iudæorū ad-
uersus Christum inflam-
mauit. 2.a
- Mulieri parturienti compa-
rata ecclesia. 4.a
- Mulieres apud Iudæos præ-
ceptoribus ministrabant
52.a
- Mulieres sanctæ Christum
secutæ. 53.a. 57.b
- Mūdi facies in morte Chri-
sti turbata. 46.a
- pro Mundo Christus non ro-
gavit. 16.a
- de Mundo quis non sit. 9.b
- N
- N**egationes Petri. 25.a
- Neomeniæ Iudæorū.
2.a
- Nicodemus Christi cultor.
56.b
- Noe typus Christi. 44.b
- Non nasci præstaret, quàm
damnari. 6.a
- Nouum cur fuerit monumē-
tū sepulturæ Christi. 57.a
- Nox peccatis cōmoda. 7.b
- Nudatio Christi iniuriosa.
35.b. 42.b
- O
- O**culi Christi velati.
27.a
- Opera Christi qualia.
32.b
- Opus triplex in morte Chri-
sti consummatum. 50.a
- Orandum vt sit exemplum
Christus est. 18.b
- Orate pro nobis ipsi debe-
mus. 19.a
- Orationes Christi in horto.
14.b
- Os nō contractum in Chri-
sto. 55.a
- P
- P**aracleti ratio. 11.a
- Parasceues & Paschæ
ratio. 1.b

INDEX.

- Paschæ solennitas. 54.b
 Pasionis Christi causæ. 1.a
 Pasionis Christi processus. 2.a
 Pasionis Christi die cur nõ celebretur missa. 2.b
 Pasionis dominicæ magna in nos gratia. 56.a
 Patientiam apostolos suos docet Christus. 9.a b
 Patris optimi suprema verba attendenda. 7.b
 Paupertas Christi, 5.a
 Pax Christi, & pax mundi. 8.b
 Pax per Christum data quid proficit. 9.a
 Pacis mutux commendatio 8.b
 Peccatum solum malum. 17.a
 Pendere in ligno an sit maledicti. 53.b
 Permittit quædam deus mala, sed non præcipit. 7.a
 Perseuerantiæ commendatio. 8.a
 Petræ scissæ Christo moriente. 52.a
 Petrus de proditore sciscitatur. 6.b
 Petrus gladio percutit. 22.a
 coercetur. ibidem
 Petrus ipse sibi figura. 24.b
 Petri commendatio de dilectione Christi. 24.a
 Petri magnus erga Christū affectus. 12.b
 Petri negatis peccatum gra-
 datim aggrauatum. 26.a
 Petri vicarij, illi neganti magis similes, quã pro Christo patienti. 25.b
 Philosophorum in morte Christi, obstupefactio. 46.b
 Pilatus Christum & Iudæos irridet. 39.b
 Pilatus cum Iudæis sentit, & eos magis accendit optione Barabbæ proposita. 33.b
 Pilatus homicidij, ministerium voluntate suscepit. 37.a
 Pilatus insidiatur Iudæis. ibidem.
 Pilatus ipse Christum flagellauit. 35.b
 Pilatus quando Christum liberare voluerit. 38.b
 Pilatus suæ iniquitatis in Christum testis. 38.a
 Pilati mala intentio in titulo crucis Christi. 44.a
 Pilati simulatio, & ferialactio in causa Christi. 37.a & 38.a
 Pilati timor. 37.b
 Pilati turpis exitus. 44.a
 Pilatum ad innocentis Christi necem quatuor impulerunt. 39.a
 Pilati turpes exitus. ibidem.
 Plagarum Christi clamor. 36.a
 Plura dominus cõcedit quàm rogetur. 84.a
 Pontifices

INDEX.

- Pontifices mali taxantur. 25.b
 Portenta in Christi supplicio. 46.a
 Posteros etiam suos obligant Iudæi. 40.a
 Porus Christo crucifigendo datus. 42.b
 Prælati quomodo se habere debeant erga subditos. 8.a
 Prædestinationis & præsci-
 tiæ discrimen. 3.a
 Prædicatores euangelij gra-
 tis alendi. 12.b.13.a
 Præscientiæ & prædestina-
 tionis discrimen. 3.a
 Pretium rei nõ emptor, sed
 venditor indicat. 5.a
 Proditionis suæ crimẽ Chri-
 stus aperit. 5.b
 Proditoris Iudæ dignus exi-
 tus. 29.b
 Prophetiæ de Christo per
 ignaros impletæ. 45.b
 Proscriptio Christi. 45.a
- Q
- Q**uid fecerit rogatus à
 Pilato Christus, ni-
 hil respondet, &
 quare. 32.a
- R.
- R**egem se esse Christus
 non diffitetur. 32.a
 Regnũ Christi in quo
 consistat. 32.b
 Reprobatio Iudæorum. 22.b
 Respectus Christi ad Petrũ.
 25.b
- Respondere Pilato cur nõ
 luerit Christus. 37.b
 Resurgentiũ primitiæ Chri-
 stus. 52.b
- S.
- S**abbatum paschale. 54.b
 Sacerdotũ cæcitas & su-
 perstitio. 30.b
 Sacerdotum Iudæorum dif-
 simulatio in morte Christi
 23.a
 Sãctificari in veritate quid.
 17.
 Sãctis tentatio utilis. 12.a
 Sãguis & aqua de latere chi-
 sti manant. 54.b.55.b
 Sanguineus sudor Christi o-
 rantis. 18.a.b
 Schema Christi iam iam ca-
 piendi. 14.a
 Scissio vestimenti pontificis
 Iudæorum quid. 29.a
 Sedulij versus pulcherrimi.
 46.a
 Sepeliri, benedictionis pars
 54.a
 Sepulturæ dominicæ locus.
 56.a.b
 Seruari qui propriè dican-
 tur. 16.b
 Seruitute damnati Iudæi.
 45.a
 Sexta feria pati cur voluerit
 Christus. 39.b
 Silèrium Christi coram He-
 rode. 34.b
 Silètio Christi furor summi
 sacerdotis acceditur. 28.b

INDEX.

Simulatio principum sacer-
 dorum. 23.a
 Sipientis Christi figuræ.
 50.a
 Sol obscuratus in morte
 Christi. 47.a
 Solum peccatum malum.
 17.a
 Sordes nostras Christus ab-
 bluit. 55.b
 Speciem suam Christus in-
 terdum mutauit. 21.b
 Spinis coronatus Christus.
 36.a
 Spiritus sanctus, mutua pa-
 tris & filij dilectio. 28.a
 Spiritus sancti consolatio.
 11.a
 Spiritus veritatis, & spiritus
 mendacij. 11.b
 Spiritum suū deo patri Chri-
 stus moriens commendat
 15.a
 Spontè Christus pro nobis
 passus est. 1.2
 Suppliciorum de criminosis
 sumptorum horror. 54.b
 Superstitio iudæorum vana.
 30.b
 Suspendiarios de conspectu
 publico eadem die tolle-
 bant iudæi, maximè festis
 diebus. 54.b
 Suspensioni sin patibulo ma-
 ledictum vt intelligatur.
 53.b

T

T Aciturnitas Christi in
 causa sua. 34.b
 Tenebræ super vniuer-
 sam terram. 46.a.b
 Tentari aliud est, quàm in-
 duci in tentationem. 14.b
 Tentatio sanctis utilis. 12.a
 Terræ motus in morte chri-
 sti. 46.b. 52.a
 Testamentum Christi mor-
 te confirmatum. 4.a
 Testes falsi contra Christū.
 28.a
 Testes misterij a pertionis la-
 teris Christi, 54.b
 Titulus Christi domini cru-
 cifixi. 43.b
 Traditionis impiæ astus.
 21.a
 Tremoris terræ causa in
 morte Christi. 52.a
 Tribus linguis in scripturis ti-
 tulus crucis Christi. 43.b
 corrumpi non debuit.
 44.a
 Tristitia Christi. 11.b
 Tristitia fidelium in passio-
 ne Christi. 4.b
 Tubarum clangore mensis
 initium celebrabāt iudæi
 2.a
 Tunica domini inconsuti-
 lis. 43.a

V

V Eri sacratoris adyti
 scissio quid portē-
 derit. 51.b
 Verbum dei odiosum apud
 mundum. 17.a
 Verba

I N D E X:

Verba Christi in cruce, pri- mum & secundum. 47.b	Vinctus vn ^o apud Iudæos in paschate liberabatur, & quare. 33.a
tertium. 48.a	Vinea Noe. 44.b
quartum. 49.a	Vinum morituris bibendum dabatur apud Iudæos. 42.b
quintum, ibidem b	Virgo Maria mater omniū credentium. 48.b
sextum. 50.a	Viride lignum Christus, ari- dum peccatores. 42.a
septimum. 51.a	Virtutum duo modi. 12.b
Verba patris moribundi al- tius in animis filiorum hæ- rent. 7.b	Vnum esse quid sit. 16.b
Veritatis nomen amabile. 33.a	Vocis Christi virtus. 20.b
Verū esse hominem se pro- bat Christus. 13.b	Voluntates duę in Christo. 14.a
Vestem suam pontifex scin- dit. 28.b	Vt quid me dereliquisti, cu- ius vox sit. 46.a
Vestimenta Christivilia non erant. 43.a	

F I N I S.

IN SALVTIFERÆ PASSIONIS
 Domini nostri Iesu Christi enar-
 rationem, Argumentum.

Eius si omnia illa veteris legis carnalia sacrificia typus & umbra fuerint eius magni sacrificij, quod pro salute mūdi summus sacerdos Dei & hominū mediator, verus homo & Deus verus Christus Iesus de semetipso per spiritū sanctum offerre dignatus est, attamē longē clariū elucet huius rei figura in eo

Num. 19

sacrificio q̄ solēni ritu quotānis pro totius populi peccatis in die expiationis immolabatur. Vndē in Numeris scriptū est, quemadmodū veteris testamēti pontifex in memorato expiationis die, solēni ritu intrabat in sacratius aditū tēpli, partem, videlicet illam, quē dicebatur sanctum sanctorum cum sanguine hirci & vitulę digito eidem sanguini intincto septies aspersurus contra fores tabernaculi. Porro legis præscripto oportebat vitulam illam pro totius populi peccatis immolandam rufam esse, atatis integrā, & quæ iugum non traxerat, & prorsus sine macula. Tradebatur autem summo sacerdoti, qui eandem extra castra, immolabat in cōspectu multitudinis filiorum Israel. Immolata cōburebatur cum carne & sanguine & pelle & fimo, mittebantque in flammam lignum, cedrinum, hyssopum, & cocum bis tinctum. Vir mundus collectos combustæ vitulę cineres foras castra in locum mundum exportabat, vt essent multitudini filiorum Israel in custodiam. Proinde cinerum istorum commixtione aqua aspersiois pro peccato, consecrabatur, vt qui ex contactu morticini hominis contraxisset immunditiam, illa aspersus aqua mūdaretur. Quisquis autem (inquit lex) hac commixtione non fuerit aspersus peribit anima eius de populo suo, quia aqua aspersiois non est aspersus. Et hoc, inquit, habebunt filij Israel sanctū iure perpetuo. In his typicē præmonstrata est oblatio illa salutaris (vti dictum est) quam pro toto mundo moriēs de semetipso obtulit mediator noster & pontifex Christus.

Ipsa

Ipsa enim humanitas eius in ara crucis pro nobis oblata designata fuit, & in hirco propter similitudinem carnis peccati, & per vitulam propter carnis infirmitatem. Porro festum expiationis præsignabat diem dominicæ passionis. Vitula immolanda rufa erat, quia Christi caro in passione pretioso sanguine suo perfusa rubebat. Aetatis integræ, quia in ætate perfecta semetipsum obtulit dominus. Super quam, inquit, non fuit impositum iugum, quia Christi humanitas corruptæ nostræ naturæ vitius nequaquã fuit subiugata. Sine vitio fuit & sine macula, quia dominus peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Repetit autem lex, dicens: Et quæ non habet in se vitium. Quia & si in aliis qui per fidem sunt membra eius habeat vitium, in se tamen non habet. Tradebatur hostia summo sacerdoti. Christus tradendus erat à Iuda proditore pontificibus & principibus sacerdotum. Educebatur extra castra victima immolanda. Christus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. In conspectu multitudinis immolabatur, quia Christus spectante hominum innumera multitudine mortuus est in cruce. Comburebatur igne figuræ hostia, quia Christus pro nobis mortuus est ex sua erga nos ignea dilectione. Comburebatur autem cum carne, pelle, sanguine, & fimo, quibus vera & tota Christi humanitas designatur. In flammam holocausti mittebat sacerdos hyssopum, lignum cedrinum, & coccum bis tinctum, quibus nimirum fides, spes & charitas designantur. Hæc enim cum Christi passione & nos offerre Deo debemus. Porro hyssopus ideo fidem significat quod sit herba humilis, & radicibus hærens petræ, & pectoris purgatiua. Fides quippe vera eorum est, non qui sensu proprio instantur, sed humilium & captiuantium intellectum suum in obsequium Christi. Proinde radicibus dilectionis & constantiæ hæret petræ quæ est Christus, & mudat à peccatis, iuxta illud: Fide purificas corda eorum. Cedrus verò (quod recta in altum tendit, & firma consistit) mysticè spes est in Deo in ardua atque sublimia tendens, & semper firma consistens.

¶ Coccus autem quoniam ardorem flammei igneo colore testatur, charitas est. Porro coccus bis tinctus, geminam
(nempe

(nempe Dei & proximi) signat dilectionem. Cinis verò & reliquię combustionis, passionis & mortis Christi recordatio est à fidelium mentibus nunquam abolenda. Hūc cinerem vir mundus (hoc est, quilibet Christi discipulus, mundus utique propter sermonem quem loquutus est ei) tunc collegit deferens in locum mundum extra castra, quando gentibus Christum prædicando, in cordibus credentium, imò in tota credentium ecclesia (quasi in loco mundo) passionis & mortis Christi recordationem collocavit, & hoc extra castra Iudaicę obstinationis. Vobis (inquiunt Apostoli) oportebat primū prædicare verbum dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes. Aqua expiationis dicti cineris admixtione sacrata, baptismi sacramentū significabat. Sanè morticinum tãgit omnis qui naturali propagatione ab Adam descendit, in quo omnes peccaverunt. Hominis verò morticinum tangit, quisquis vel proprio, vel alterius peccato consentit, qui nisi dicta expiationis aqua fuerit aspersus manet ipsius spurcicia super eum, & peribit de populo sanctorum. Sit interim hęc cinis, & hęc aqua vniuersę multitudini credentium in custodiã & salutē iure perpetuo. Quòd autem sacerdos ingrediebatur cum sanguine hirci & virulæ in sanctum sanctorum locū, id utique significabat quòd Christus sacerdos summus in proprio sanguine introitus esset in cœlum, vt appareat vultui Dei pro nobis. Septena dicti sanguinis contra fores tabernaculi digito facta aspersio, typicè præsignabat quod ait Apostolus: Habentes fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem ipsius quam initiavit nobis viam nouam. Et quoniã per spiritum sanctum (qui digitus dei dicitur) Christus semetipsum obtulit immaculatum deo, ideo dicta sanguinis aspersio digito pōtificis (prescribente lege) fiebat. Denique septenis vicibus aspersio repetita futurã virtute sanguinis Christi ablutionē delictorum perfectam præsignabat. Ex quibus omnibus patet, quemadmodum summi sacerdotis Christi oblatio, quã pro reconciliatione generis humani de semetipso offerre dignatus est Deo patri multis antè seculis figuraliter extiterat prænunciata.

¶ Explicit argumentum.

Enarratio passionis do-
MINI NOSTRI IESV CHRISTI,
secundum vtriusque testamenti scripturas,
per fratrem Ioannem Royardum, or-
nis fratrum Minorum ædita, ac
nunc denuo per eun-
dem recognita,
terfa, & e-
mendata.

Blatus est, quia ipse voluit. Hoc ait Esa-
ias inter cætera quæ de Christi passione
prænũciauit. Deus enim sicut hominem
ad suam imaginem (nulla æterna cõpel-
lente causa) sed sola gratuita bonitate
sua condiderat, ita hunc ipse factus ho-
stia morte sua (nõ quia ad hoc eũ quisquã
coegit, non quia Iudæus præualuit, nec quia tantum benefi-
cium quisquam hominum meruit, sed quia ipse voluit) ex
sua nimia charitate per semetipsum redemit. Spontaneus
enim tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiã
Deo in odorem suauitatis. Vndè per Prophetam ad patrẽ
loquens, dicit: Sacrificium & oblationem noluisti, aures au-
tem perfecisti mihi. Quod Apostolus Paulus ad Hebræos
scribens, secundum aliam translationem citat, dicens: Cor-
pus autem aptasti mihi, passibile videlicet aptum immo-
lationi. Et subdit: Holocaustum & pro peccato non postula-
sti, tunc dixi, ecce venio, voluntatis scilicet ad passionem
mortis, vt per hanc homini vita reddatur.

¶ Accedunt nihilominus ad redemptoris nostri passio-
nem & mortem & quædam aliæ causæ. Concurrunt enim ad
hanc æterni patris charitas, qui sic dilexit mundum vt fi-
lium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in illum
non pereat, sed habeat vitam æternam. Vndè & per Apo-

Esa. 35.

*Ephes. 5.
Psal.*

*passionis
christi
causa.*

Ioan. 3.

Roma. 2. stolom dicitur: quòd proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

¶ Concurrit etiam ad hanc generis humani sub peccati atque diaboli seruitute detenti miseranda calamitas. Abyſſus enim humanæ miſeriæ abyſſum diuinæ miſericordiæ inuocauit. Vidi, inquit, afflictionem populi mei qui eſt in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiā eorū qui præſunt operibus, & ſciens dolorem eius deſcendi vt liberarem eum.

¶ Concurrit nihilominus impiiffimi proditoris ſacrilega cupiditas, qui inſana ductus auaritia, vniuerſorum dominū auſus peculium ſuum facere, denariorum hunc numero Iudæis tradidit.

¶ Acceſſit etiam Iudaicæ gentis prophanorum ſacerdotū & principū aduerſus Chriſtum inuidia, pertināxque ſimul-tas, quæ mentes eorum vſque ad eò cæcas effecit, vt niſi vitæ authorem, ſaluatorémque ſuum perderent, arbitrarentur, neque ſibi, neque genti ſuæ vllam ſuperſeſſe ſalutem.

Iohan. 11. Expediunt, inquit, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hæc dixerunt & errauerunt, excæcavit enim eos malitia eorum.

¶ Sed quàm decenti ordine Dei virtus & ſapientia Chriſtus humani generis ſalutem operatus ſit, aduertamus. Hominem quippe quem ab initio rerum die ſexta mirabiliter cõdiderat, hunc ipſum etiam die ſexta ab illa qua ciuitatem Hieruſalem cum gloria in aſſumpta noſtra mortalitate ingreſſus eſt, lapſum, perditumque mirabiliùs ſua morte redemit & reparauit. Vndè etiam dies hæc paraſceue paſchæ rectè vocatur. Paraſceue enim præparatio interpretatur, quòd eo die quæ ad ſabbatum poſtridianum neceſſaria forent præpararentur. Quo bene ſalutis noſtræ typus exprimitur, videlicet futurum eſſe vt morte redemptoris æternæ vitæ ſabbato (quod requies interpretatur) præparati, ipſum dominum noſtrum ex hoc mundo ad patrem tranſeuntem, & ipſi ab operibus malis per pœnitentiam ad meliora feſtinantes, verum & ſalutiferum Paſcha, id eſt, tranſitum, per ipſius paſſionem faceremus.

¶ Proinde quàm legitimo proceſſu ſummus hic noſtræ ſacerdos

Gene. 2.
Paraſce-
ues &
Paſchæ
ratio.

*Qualitas
passionē
processus.*

cerdos & mediator semetipsum pro nobis hostiam obtulit Deo patri ipse insinuat, quum dicit: Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo, in lege, scilicet & prophetis. Etenim ipse sol iustitiæ Christus cognouit occasum suum, qui sicut voluntate sua natus est, ita & arbitrij sui potestate, quando, vbi, & quomodo, voluit mortem superaturus, hanc passus est. Occasum, inquam, suum quem preñouit, ipse disposuit. Ad hunc enim tam rutilo aspectu cum tanto splendore honoris & glorię peruenit, vt hinc inuidorum ferre non possent oculi. Aiunt enim: Videtis quòd nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abit. Inuidię fomitem aduerte. Præeunte siquidem insignis tuba miraculi, in mortui iam quatruiduani suscitatione quod iam vbique celebri fama diuulgatum erat, turba multaque conuenerat ad diem festum, quum audisset quia venit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, & procedentes obuiam ei, clamabant: Osanna, Benedictus qui venit rex Israel. Hęc videntes & audientes principes sacerdotum & scribæ, inuidia cruciati, dicunt ei: Audis quid isti dicunt? Increpa discipulos tuos. Quibus ait: Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. Quod vtique in scissione petrarum ipso moriente completum est.

IOAN. 12.

*Inuidiæ
iudeorū
cōtrachri
stū fomes*

Matt. 21.

Matt. 27

Num. 10

¶ Legitimum erat Iudæis initium mensis solenni clangore tubarum celebrare. Prima verò die mensis Paschalis Lazarum dominus rediuium vocauit è monumento, quę nimirum dies erat feria sexta, ea scilicet qua in ecclesia Evangelium de Lazari suscitatione recitatur. Siquidē feria sexta qua Christus crucifixus est, quintadecima extitit. Nam in eandem feriam semper quintadecima occurrat necesse est in quam & prima. Ex quibus indubiè colligitur, dominum ipso die Neomeniæ, id est, die clangoris tubarum Lazarum à morte suscitasse. Et hoc quidem mira congruitate. Iusserat enim quondam dominus filiis Israel per Moysen, dicens: Quando ibitis ad bellum contra hostes qui dimicant aduersum vos, si quando habebitis æpulum & dies festos, & calendas, clangeris tubis super holocaustis & pacificis victimis.

ibidem

AA ij ¶ Quod

ENARRATIO

LUC. 22.

¶ Quod typo futurum esse portendebatur quòd ipse Christus rex noster exiturus ad bellum passionis contra diabolum principem mundi, ipse summus sacerdos habiturus æpulum corporis & sanguinis sui, quod quum traderet discipulis suis, ait: Desyderio desyderavi hoc Pascha manducare vobiscum antè quàm parari, habiturus proinde diem festum suæ sacrosanctæ resurrectionis, habens denique calendarias, id est, initium mensis vel lunæ, in cuius plenitudine hæc erat facturus, clangit tuba, tanti, tamque excellentis iam dicti miraculi, quòd & hostes suos attonitos reddidit, & corda piorum magis ac magis ad credendum animavit. Nã hostes ei⁹ turbati quid egerint audiam⁹. Collegerunt

IOAN. 11.

(inquit Evangelista) Pontifices & Pharisei consilium aduersus Iesum, in quo consilio homicidæ iram Dei sibi thesaurizantes, necem Christi diffinierunt, mandantes, ut si quis cognouerit ubi sit indicet, ut apprehendant eum. Ergo intentus quisque erat, illorum habiturus gratiam quum indicasset illum quippe quum & precium dare prompti essent.

Ibidem.

¶ Sed nõ ociosè de dominicæ passionis die queri potest, cur officium solenne non habeat, sed à missarum solenniis vacet, quum dominica passio principium sacrificij nostræque salutis summa sit. Videtur enim tanta res solennibus celebranda esse gaudiis. Si enim cuiuslibet martyris annua dies, qua per passionem mortis ad immortalitatis gloriã transmigravit, festiuis honoratur gaudiis (& merito, quia preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius) cur dies dominicæ passionis solennium gaudiorum orbata est instrumētis, qua martyrum & sanctorum omnium rex, sanctis omnibus antiquis, & nouis per mortem suam paradysum aperuit, hoc inquam die quo solutum est precium, cuius pondere mundi captiuitas redempta est, inferni claustra cõfracta sunt, & cœlestis nobis aperta est ianua regni, quaritur ergo cur aded publicis gaudiis hæc dies exempta sit, ut nec missarum lætitiã, ordinis Ecclesiastici auctoritas ascripserit.

Cur in die passionis domini missa nõ cantetur.

¶ Ad hoc respondetur quòd (ut ait Apostolus) gloriarì nos oportet in cruce domini nostri Iesu Christi, & in gratia

Responsio. Galat. 6.

tia

tia tanti precij quod pro nostra redemptione datum est fideret cunctis posthabitis gaudiis exultare. Sed sunt aliqua quæ gloriam hanc & exultationem nostram nimium nimiumque obnubilant.

¶ Primum est causa siue reatus nostræ conscientiæ, propter quàm charitas summi patris. Christum hominem tantæ dignitatis, tantæque reuerentiæ, qui cū deo verbo vna persona est, hominem innocentem, & morti nihil debentem morti addixit, pro nobis omnibus tradens illum. Non enim ita gaudere debemus de gratia patris tradentis, vel de charitate filij morientis, vt non etiam doleamus quòd tanto domino tormentorum & mortis causa fuimus. Siquidem non gaudere ingratitude est, non dolere autem crudelitate.

¶ Sed dicat aliquis: Nulli dolendum est de illius rei adimplerione quam deus fieri voluit & præordinauit: qualis erat mors & passio Christi. Sed absit vt præscientiam dei, & præordinationem eius idem esse arbitremur. Nō enim hæc conuerti possunt, quia licet deus omnia præsciuit quæ præordinauit, non tamen præordinauit vel prædestinauit vt fierent omnia quæ præsciuit. Nam de homine quum faceret eum duo præsciuit, scilicet & quomodo per fraudem diaboli decipiendus esset, & quomodo per omnipotentiam suam deceptum & perditum restaurare posset. Hæc, inquā, duo præsciuit, sed eorum alterum, id est, lapsum hominis fieri permisit diabolo ad cumulum debitæ damnationis: alterum autem, id est, restorationem eius præordinauit.

¶ Nullus ergo putet diuinę ordinationis vtrumque fuisse videlicet & hominis lapsum, & eiusdem restitutionem, sed præscitum quidem lapsum fieri permisisse deum ad diaboli damnationem, restorationem autem præordinasse ad multiformis sapientiæ suę ostensionem. Et non sicut blasphemamur (inquit Apostolus) & sicut aiunt quidam nos dicere faciamus mala vt veniant bona, quorum damnatio iusta est. Dixerat enim: Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Quòd quidam (iustè damnandi) sic peruertunt, vt illum dixisse assererent, quòd oporteat nos facere mala, vt veniant bona.

¶ Hæc idcirco dicta sint vt aduertamus quia multò magis deus quum faceret hominem nec voluit, nec vlllo modo

*Cur nobis
in die pas-
sionis christi
sit lugendum.*

*Differen-
tia inter
prædesti-
nationem
& præsci-
entiam.*

Roma. 9.

do dixit: Fiant mala vt veniant bona, sed eo nolente, eo prohibente, mortemque comminante diabolo consentiens homo, malum fecit, Deo autem disponente bonum venit, & vbi abundauit peccatum intantum superabundat gratia, vt quia satisfactionem pro culpa nullus, debebat nisi homo, nullus persoluere poterat nisi deus, miserans deus, homo fieret, qui quum pro se nihil morti deberet, moriendo pro nobis debitum nostrum solueret. Igitur, vt dictum est, conscientia culpæ gaudium nostrum reuerberat, vt non exultemus hac die, sed ambulemus demisso capite, quia vulnera illa nostra fecerunt crimina: quia contumaces serui commisimus, quod vapulat ille omnium dominus. *Quæ enim ille exoluit, rapuimus nos.*

*cur nobis
dolendum*

philip. 2.

Roma. 8.

Exod. 14.

Esaiæ. 53.

Deu. 31.

¶ Secundum quod nobis tristitiæ hac die causam affert, est sensus & cõparticipatio dominicæ afflictionis. Si enim sub capite Christo membra viua sumus, capitis nostri dolorem non sentire omnino non possumus. Nec enim viuum esse membrum putatur, quod sui capitis dolorem nesciens non compatitur dolenti. Vndè & Apostolus nos monet, dicens: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. In hac ergo die contristemur ad pœnitentiã. Ferrum dominicæ passionis pertranseat animas nostras, clauis manuum & pedum eius, carnem nostram configant, crux eius nostram suspendat concupiscentiam.

¶ Compatiamur vt conregnemus. Hodie non sacrificemus dum nobis hostia tollitur de manibus. Non sacrificent amici, dum trucidant inimici. Dominus (inquit Moyses) pugnat pro vobis, & vos tacebitis. Quandiu igitur torcular calcet solus, & indumentum eius sanguine conspergitur, quando ligatus deridetur, velata facie colaphizatur, & alapatur & conspuitur, quandiu illuditur veste alba indutus, itemque arundinem accipiens in dextera vestem purpuream & spineam gerit coronam, clauorumque fixuram quibus in cruce pendens legis factus est maledictum, bibitque aceti poculum, quandiu tot opprobriis exfatatur, tamdiu nos, id est, à mane vsque ad eam horam qua emisit spiritum, mœrori amicum tenemus silentium, vt tanquam membra per ipsius mortem viuificata, tanto capiti nostro, compatiamur,

Proinde

¶ Proinde quicūque verè filij sunt, & à bono patre animo- *Munus bo-*
rum qualitate non degnerant, nequaquam magnæ haredi- *norum fili-*
tatis successū vsque ad eò delectantur vt de morte patris *orum er-*
nullo dolore afficiantur, & eos quos extremum irahēs spiga patrē.
ritum edidit gemitus, obliuiosis sinant auribus euanescere
Et quidem magna est hareditas, & magnum dominicæ
mortis emolumentum, scilicet æterna salus, vita & resurre-
ctio mortuorum, quam nunquam consequuti essent filij ni *Hæredi-*
si testamentum morte patris fuisset cõfirmatum. Vbi enim *tas ex mor-*
testamentū (inquit Apostolus) mors necesse est intercedat *te christi.*
restatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est *Heb. 9.*
Ergo vt repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ
hæreditatis oportebat vt testamentum Christi morte con-
firmaretur: quia non aliter in hæreditatem vitæ introduce-
rentur, sed ipsa mors qua testamentum confirmatum est,
gratiæ non necessitatis extitit, & pro nullo debito gratia
mater, adoptatis filiis acri doore mortis, vitam parturiuit.

¶ Tertium quod nobis tristitiam hodie suadet, est instru-
ctio euangelicæ doctinæ. Siquidem euangelij autoritate,
& ex verbis domini accepimus vt hac die gaudere Iudæis
relinquamus, & nos contristemur, cum ipsa domini matre,
cuius animam hodie doloris gladius pertansuit, & cum di- *Ioan. 16.*
scipulis ipsius quibus quum dixisset: Modicum & iam non vi-
debitis me, & iterum modicum & videbitis me, sequutus
adiunxit: Amen amen dico vobis, quia prorabitis & flebitis
vos, mundus autem gaudebit, vos verò cõtristabimini, sed
tristitia vestra vertetur in gaudium. Sanè tantæ rei tristiti-
am conuenire vsuali exemplo confirmat, dicens: Mu-
lier quum parit tristitiam habet, quia venit hora eius.
Quum autem peperit puerum, iam non meminit pres-
suræ propter gaudium, quia natus est homo in mun-
dum. Mulieri quippe ecclesiam suam assimilat, quæ *Mulier*
quia Christum diligit quem ex deo patre genitum in *parturiē*
nostram naturam suscepit, rectè hac die moriente illo, *ti christi*
& per mortem quasi per partum in vitam æternam & in *ecclesiam*
immortalitatis gloriam exeunte, tristitiam habet, & cla *assimilat*
mat vt in utero habens, & clamat parturiens. Et quia
pòst quàm resurrexit æterno suo regno est natus, gauisi

Ioan. 20. sunt discipuli viso domino, sicut ipse dixerat. Iterum autem
Ioan. 26. videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum
 nemo tollet à vobis, perpulchrè perfecta est quæ premissa
 fuerat mulieris similitudo, quæ post quàm peperit, iam nō
 meminit pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in
 mundum.

¶ Sed differendum est gaudium tantæ salutis, tantæ, tamque
 necessariæ redemptionis, tanti precij (vt suprà dictum est)
 differendum, inquam, vsque in diem quo tantus ille victor
 surrexit, quo nobis victoriam suam annunciauit, quo nobis
 in semetipso quid de nobis speremus ostendit, & tunc pro
 redemptione animarum, quæ hac die patrata est, & pro re
 surrectione corporum quæ illa luce condita est, pro hoc,
 inquam, duplici munere, inenarrabilis & infinitæ solenni-
 tas dignitatis, toto corde, toto ore, totisque viribus cele-
 branda est. Nunc autem ad redemptoris nostri acerbissimi-
 mam passionem, quæ terram mouit, petras scidit, diei lucē
 in nocturnas tenebras couertit, & monumenta aperuit, at
Matth. 28. tentissimè mentem aurēsque accommodemus, quatenus
 à peccatis nostris preciosissimi sanguinis sui aspersione
 mundati, gratiam & vitam per ipsius mortem consequa-
 mur.

¶ Narrationem itaque passionis Domini nostri Iesu Christi
 in quinque partes distinguemus.

In quarum prima dicitur, quemadmodum Christus à pro-
 ditore Iuda traditus est Iudæorum ministris.

In secunda qualiter à ministris traditus est Iudæicæ gen-
 tis primoribus & pontificibus.

In tertia, quemadmodum dominus à Iudæorum pontifici-
 bus traditus est ad mortem, Gentibus:

In quarta, quemadmodum dominus innocens abiectus à
 Iudæis damnatus est ad mortem crucis.

In quinta, qualiter crucifixi Domini mox post mortem
 innocentia, & diuinitas humana confessione mox compro-
 bata est, admirandis signis.

Circa partem primam quinque sunt consideranda. Pri-
 mum est Iudæi proditoris incepto scelere pertinax &
 irreuocabilis obduratio. Secundū est, facta discipulis
 sermone

sermone Domini consolatio pariter & informatio. Tertiū est, ad locum quo capiendus erat spontanea accessio. Quartum est, Christi veri atque summi sacerdotis ad patrem oratio. Quintum est, impiæ traditionis per proditorem executio.

¶ Circa primum, aduerte quòd nulla necessitas impulit proditorem vt dominum traderet, sed tantum improba pecunie cupiditas. Per hanc enim misit ei diabolus in cor vt dominum traderet. Nam à quo scelere abstineat auar⁹? Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames? Vndè & per Sapientem di. quòd auaro nihil est scelestius. Et iterum: Nihil, inquit, est iniquius quàm amare pecuniam. Hic enim animam suam venalem habet. Sed cui putas, iam parcat, qui venalem habet animam suam? Hinc Iudas dominum vniuersorum quasi vile mancipium venalem statuit: & cum qui redimendis omnibus commune precium esse dignat⁹ est, iste suum æstimans peculium, abiit ad principes sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Vilem dominum suum negociator iste sacrilegus habuit, cuius precium reliquit emptoribus æstimandum, quod profectò nec porcum venditurus faceret rusticus. At illi gauisi de scelere, constituerunt ei triginta argenteos, quibus ipse perfidus sponndit, & in sceleris voluntate per seuerans, quærebat exinde oportunitatem vt traderet eum sine turbis.

¶ Venit autem dies azimorum, in qua necesse erat occidi pascha. Et dicunt Christo discipuli, Quo vis eam⁹, & paremus tibi, vt manduces pascha? Vbi Beda. Domini paupertatem attende. Non habemus, inquit, domicilium non habemus tabernaculum. Audiant quibus nimia ædificanda domorum cura est, & ambitiosarum porticuū cogitatur instructio, quos preciosorum marmorum pompa, & distincta auro laquearia delectant. Cognoscant Christū omnium dominum, qui locum vbi caput inclinaret non habuit, & idcirco discipuli eum interrogant.

¶ Quòd vis eamus, & paremus tibi vt manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, (quos Lucas dicit fuisse Petrum & Ioannem) & dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret vobis lagænam aquæ baiulans. Sequimini eum, & quocunque

*Auaritia
scelera cõ
ciliat.*

*Ioan. 13.
virgi.*

*Eccle. 10.
Iudæ pro
ditoru a
uaritia de
testanda.*

Matt. 26

Luc. 22.

Luc. 22.

Mar. 14.

*Nota
chr̄sti
paupertas*

tem.

Matt. 4.

Luca. 22. que introierit, dicite domino, domus, quia magister dicit: Tempus meum prope est, Vbi est refectio mea? Vbi est diuerforium, vbi pascha cum discipulis meis manducem? Sic ait omnium præsciens, imò præsentaneus cunctorum contem-
Marc. 14. plator deus verus, vt proditorem (qui tum aderat) lateret
Mat. 26. domus illa, ne forsan interturbaret dominicam cœnam. Et
Mar. 14. ipse, inquit, demonstrabit vobis cœnaculum grande stratū, & ibi parate nobis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus, & parauerunt pascha. Inuenerunt enim sicut dixerat illis Iesus.

¶ Vespere autem facto discumbebar cum duodecim discipulis suis. Horam manducandi pascha designat, quæ erat luna quartadecima primi mensis, quando fermento abie-

cto, pascha, id est, agnus occidi consueuerat ad vesperam. Quod exponēs apostolus ait: Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Qui licet die sequenti, hoc est, quinta decima sit luna crucifixus: hac tamen nocte qua agnus immolabatur, & carnis sanguinisque sui discipulis tradidit mysteria celebranda, & à Iudæis tentus & ligatus suæ immolationis, id est, passionis suæ sacrauit exordium.

¶ Discumbentibus ergo eis & manducantibus, ait Iesus: Desyderio desyderavi hoc pascha māducare vobiscum antè quàm patiar. Desyderabat quidem primò typicum pascha cum discipulis manducare, & sic passionis suæ mundo declarare mysteria, quatenus & antiqui legalisque paschæ probator existat, & hoc ad suæ dispensationis figuram pertinuisse docendo, carnaliter vltra vetet exhiberi: imò vmbra transeunte veri iam paschæ lumen aduenisse demonstraret.

¶ Sed ex sequentibus aduerte contumaciam proditoris. Ait enim dominus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me qui manducat mecum. Qui de passione sua prædixerat, & de proditore prædicat, dans locum pœnitentiæ, vt quum intellexisset sciri cogitationes suas & occulta consilia, pœniteret eum facti sui, & tamen non designat specialiter, ne manifestius coargutus impudentior fieret. Mitri ergo crimen in numerum di. Vnus ex duodecim qui intingit mecum manum in catinum, vt agat conscius pœnitentiam. At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim. Nunquid ego? Et quidem nouerant vndecim apostoli quòd

Luna 14.
Christus
agnus pas
chaalem
somedit.
1. Cor. 5.

Luca. 22.
Nota
Christi de
siderium.

Marc. 14.
Proditio-
nis crimen
aperitur.

Idem.

quòd nihil tale contra dominū cogitarent, sed plus credū magistro quā sibi: & timentes fragilitatem suam tristes interrogabant de peccato, cuius conscientiam non habebant. Sed miram domini patientiam agnosce.

¶ Primò dixerat: Vnus ex vobis me tradet, perseuerat proditor in malo. Manifestiùs arguit, vnus iniquens, ex duodecim, & tamen proprium nomen non designat. Iudas cæteris contristatis & retrahentibus manum, & interdicentibus ori suo, temeritate & impudentia qua magistrum proditurus erat, etiam manum eum magistro mittit in catinū, vt audacia bonam conscientiam mentiretur.

¶ Voluit itaque dominus proditorem reuocare, ne periret, sed ille nec primò nec secundò correptus, à cæpto scelere retrahit pedem. Primò enim hunc reuocare tentauit in genere pudorem, dum se facinus iam conceptum ostendit non ignorare, vt pudore confusus non vltra progrediretur. Secundò, incutiendo timorem. Nam videns eum pudore non respicisse, sed domini patientia nutriuisse impudentiam, prædicendo pœnam terrorem incutit, vt quem pudor non vicerat, corrigant denunciata supplicia, dicens: Et filius quidem hominis vadit, (ad mortem videlicet) sicut scriptum est de illo: Vx autem homini illi per quem tradetur, Bonum erat ei, si nō esset natus homo ille. Quia multo meliùs est non subsistere, quā ob tantum scelus damnatum malè subsistere.

¶ Sed & hodie quoque vx homini illi qui ad mensam domini malignus accedit, qui præcordiis aliquo scelere pollutis mensæ dominicæ participare non metuit. Hic enim in exemplum Iudæ filium hominis tradit, non quidem peccatoribus Iudæis, sed peccatoribus membris suis, quibus illud inæstimabile dominici corporis sacramentum temere præsumit. Tertid, dominus reuocare conatus est proditorem, ostendendo ei miram humilitatem, pariter & amorem. Non enim hunc excepit quin ipsius sicut & cæterorū apostolorum pedes suis ipse manibus lauaret, & extegeret lintheo quo erat ipse præinctus. Pedes inquam curretes in malum, pedes veloces ad effundendum sanguinem, sanguinē innocentem, videlicet & non qualemcunque, sed sanguinē filij dei. Et licet hæc vel lapideo cordi emolliendo sufficere potuissent, quæ reuocando proditori benignus dominus

Impudentia proditoris. 4. modis Iudam dominus tentauit reuocare.

Marc. 4.

In eos qui indigne eōs municant

Christus lauit pedes proditoris.

Dan. 7. dominus (qui neminem vult perire) tentauit, nihilominus tamen etiam quarto licet frustra, id ipsum fatigat, mirā exhibendo patientiam. Nam lotis apostolorū pedibus quum accepisset vestimenta sua (quæ propter officium posuerat) & iterum recubisset ad pascha nouum in sacramento sui corporis & sanguinis instituendum atque celebrandum: nō hunc quantumuis obstinatum in malitia aduersus dominū suum tali conuiuio quominus permetteretur adesse dignatus est.

Petrus de proditore sciscitatur ¶ Apostoli ergo non immemores verborum domini anxie solliciti erant quisnam inter eos foret dominum proditurus. Erat autem (vt Ioannes ait) recumbens vnus ex discipulis in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. Veritatem altissimam socia humilitate beatus euange. Ioannes condecorat, dum nō ait: eram ego recumbens, sed erat recumbens vnus ex discipulis eius. Itēque dum dicit quem diligebat Iesus & nullam tantæ dilectionis reddit causam, vtique solā vult intelligi vltionem diligentis gratiam. Innuic ergo huic Simon Petrus, & dicit eis: Qui est de quo dicit? Ioannes præcipuus gratiæ, domini filius erat, cui Petrus quod à domino quærere non audebat in illa sollicitudine & summa iustitia: innuit vt quæreret ipse dum caput in sinu domini reclinat. Itaque quum recubisset ille super pectus Iesu dicit ei: domine quis est? Cui respondit Iesus, Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et quum intinxisset panē dedit Iudæ Simonis Scariothis. Et post bucellam introiuit in eum Satanas.

Ioanni christus reuelat proditorem. ¶ In quo mira Christi elucet patientia. Cur enim lupum præsentem, sibi sub ouina pelle imminenti tali voluit in dicio designare, quum eundem posset, vel nomine proprio vel intento satis exprimere digito, nisi vt prophetæ vocem impleret, quo dictum erat ex ipsius persona. Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem, & illud primus ipse faceret, quod per apostolum suum prædicaturus erat in mundo, dicens: Si esurierit inimicus tuus cibus illic, & si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Qui nanque patientius posset suum sustinere & cibare inimicum? Ille homo pacis suæ furioso corde & ore pacifico socia manu panem intingebat

psal.

Rom. 12.

gebat cum illo in paropside, & quia recumbentis in sinu eius per cunctationem tacitamque domini responsionem non audierat, bucellam panis intinctam vino de manu eius ore blando excipiebat familiaris homicida. Ita factus homo pacis sue fiducialiter panes eius edebat eadem impudentia, qua cum per osculum pacis mox erat traditurus. Dominus autem adeo patienter (tanquam puer innocuus) inimicum suum cibabat, & carbones ignis super caput eius congrebat.

¶ Denique & si non est attactus carbonibus poenitentiae (cuius vstionem nostris debemus inimicis cupere) licet contra voluntatem nostram plerunque ex beneficio peiores fiant, attamen combustus est ardore iracundiae. Siquidem continuo post bucellam introiuit in eum Satanas, qui iam hunc obsederat quando misit ei in cor ut dominum traderet. Exiuit ergo suspiciens se deprehensum, cum priore avaritia furore pariter & odio repletus diabolico, quodam modo dicens: Quoniam quidem circumuentus insperato iudicio praecipuus agor, incendium meum illius ruina restringam. Et dicit ei Iesus: Quod facis fac citius. Non tamen ex hoc verbo putandum est quod Iudas, vel qui in eum introiuit Satanas, praecipuum acceperit ut faceret quod faciebat, sed potius permissus est ut citius faceret, & ad effectum perduceret quod factitabat. Aliud enim est dicere faciendum, citius fac: atque aliud, vacanti praecipere, ut hoc, vel illud faciat. Expetiuit & Petrum Satan, ut cribraret sicut triticum expectans domini permissum sine quo id quod desiderabat, in eo non potuit, sicut nec tunc quando in typum Christi idem Satan expetiuit beatum Iob ut tentaret eum. Ergo dum dicit: Quod facis, fac citius. Non magis hoc praecipuum est, quam illud quod Iudae possessori & agitatori Satanae beatum Iob ad certamen petenti respondit idem dominus: Ecce in manu tua est, concedendo utique non praecipiendo, permittendo non percussorem mittendo.

¶ Hoc autem (inquit Euangelista) nemo sciebat discumbentium ad quid dixerat ei illud, scilicet: Quod facis fac citius. Nec mirum. Non enim capere aut portare poterant, etiam cum diceret eis quantum pro nostra salute passionis instantis haberet desiderium. Verbi gratia, quum diceret, Baptif

Iudas contra dominum in iram exarsit.

Ioan. 13.

Luc. 22.

Iob. 1.

Ioan. 13.

2 Mc. 12.

1040. 4.

mo habeo baptizari, & quomodo coarctorvsque dum perficiatur? Itēque meus cibus est vt faciā voluntatem eius qui me misit. Ad eō, inquit, nesciebant quid diceret, vt putarent quod dixisset ei: Eme ea quę opus sunt nobis ad diem festū, aut certē, vt aliquid egenis daret: quia loculos habebat. Sed longē à rei scientiā fuerunt, qui putabant illi mentionem factā esse de cura egenorū, quū permissio daretur de tradēdo ad mortē, patre orphanorū & iudice viduarū.

*Judas vt
exiit cō
dēnatus.*

¶ Quum ergo accepisset bucellam, cōtinuō exiuit. Erat autem nox. Iudicatus itaque exiuit atque condemnatus, relinquens episcopatum suum, vt alter acciperet illū, educeute se diabolo qui stabat à dextris eius. Et os suum peccator & dolosus (quod super magistrum suum aperuerat) post bucellam ampliūs dilatatū ad Pharisęos ferebat. Non quōd bucella illa malum fuit, sed quia malus per illam designatus, maius odium spirabat contra illum qui designauerat. Nā qui solo amore lucri scelus prodicionis inceperat, nūc tandem ingresso in eum Satana, mixtōque cupiditari odio totam crudelitātē anhelās, citiūs faciebat, properabat instantiūs. Et bene dum agerentur hęc non fuisse memorātur, nox utique illi qui noctis & tenebrarū filius erat, quęque veram lucem fugiēs corporales quoque tenebras nequitię magis oportunas libenter accipiebat.

*Optimi
patris ver
ba supre
ma atten
denda.*

Circa secundū primę partis membrū, videlicet factā discipulis dominico sermone informationē & consolationem. Hoc primū est aduertendum, quōd sicut solent piis & bene amātibus filiis dulciora esse, & profundius permanere in memoria verba, quę pater benignus in ipsa morte supremum trahens spiritum locutus est, quę dixit, quę mandauit, quę rogauit, aut monuit: sic nobis reuerenti aure, pio corde, & humili spiritu suspicienda, fidelisq; memorię cōmendanda sunt ea quę deinceps dominus locutus est. Ait ergo proditore iam egresso.

1040. 13.

¶ Filioli adhuc modicū vobiscum sum. Quo nomine paternam sui amoris gratiam, & infirmam tunc temporis Apostolorū designat infantiam. Nam ex quo fortes facti sunt: spiritu sancto armati, filij sunt. Nunc autē quia timidi sunt, & patrē sequi non valent, filij sunt. O filij mei, inquit, modicū vobiscum sum, id est, tantillum donec ille qui nūc
exiuit,

exiuit ad Phariseos perueniat, acceptaq; cohorte & à pontificibus me deducendo ministris, redeat. Ex tunc enim cõprehensus, illusus, flagellatus, iudicatus, tandemque interceptus vobiscum non ero, nisi quòd ad horam iterum videbo vos, veruntamen nequaquam vt nunc vobiscum ero peregrinus præsentis, sed princeps & pater factus futuri seculi. Informat autem eos de tribus, videlicet.

¶ Primò de vitanda superbia & fastuum seculi ambitione. Quum enim facta esset contentio inter eos quis eorum videretur esse maior, dixit eis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos benefici vocantur, vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis, fiat sicut iunior, & qui præcessor est, sicut ministrator.

*Christus
discipulos
vnde in-
format.*

¶ Vbi certantibus de prioratu discipulis, formam humilitatis quam sequantur modesta ratione describit. In qua tamẽ forma obtinenda, maiores & præcessores, id est, prælati & doctores ecclesię nõ minima discretionem opus habent, ne videlicet instar regum gentium dominari subiectis, seque ab eis gaudeant superuacuis honoribus attolli, sed ad exemplum æterni regis, quasi minores eis quibus regendis præsumt efficiantur ac ministri. Quia nimirum necesse est, vt sic bene agentibus per humilitatem sint socij, quatenus contra delinquentium vitia per zelum iustitię sint erecti, vt & bonis in nullo se præferant, & cum prauorum culpa exigit potestatem sui prioratus agnoscant. Et adiecit. Nam quis maior est qui recumbit, an qui ministrat? Nõne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Ad verba exhortationis suimet adiungit exempla, quę Ioannes Euang. plenius commemorans inter cetera dominũ dixisse testatur: Si ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Et adiecit:

*Prælati
sic se ha-
beant erga
subditos.*

Ioan. 13.

Luc. 22.

¶ Vos autem estis qui permanistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Perseuerantiam eorum cõmendat, quę alio nomine cõstantia vocatur, quę robur quoddam & fortitudo mentis est, cunctarumque columna virtutum, quę si aliquo

deiciat.

- deiciatur impulsa turbine, non sola labitur, omnia enim prorsus animi bona simul corruūt. Sicut ergo pater disposuit filio regnū quem factum audientem vsque ad mortē, mortem autem crucis exaltauit, & donauit illi nomē quod est super omne nomen: sic & ipse filius permanētes secum in tentationibus, æternum ducet ad regnum. Si enim (vt Apostolus ait) complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Porro mensa eius proposita omnibus sanctis ad fruendum, est gloria cælestis vitę. Frui videlicet vero & incōcussio bono. Nec fat est suę benevolentię vt mensa sua fruantur, sed & hoc adiecit. Et sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel. Digna profectō retributio, vt qui hīc in tētationibus iniustē iudicati cum domino perseuerant, illic cum eo super tentatores suos iusti iudices veniant. Et quantō huic mundo magna humilitate despecti sunt, tantō tunc acceptis sedibus, maioris culmine potestatis excresecant.
- ¶ Secundō informat eos de seruanda pace mutua, & dei ac proximi dilectione, dicens: Et vobis dico modō: Mandatū nouum do vobis vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. In hoc cognoscēt omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem. Non in hoc cognoscent, si exterminaueritis facies vestras, vel si longas orationes feceritis, aut certē si tuba cecineritis eleemosynam dātes, quæ omnia facere possunt hypocritę conscientia sinistra, sed in hoc, inquit, si dilectionem habueritis adinuiçē. Quod profectō non nisi bono potest corde fieri. Non enim aliquid malum, vel alicuius violatio præcepti potest in eodē corde cohabitare dilectioni. Hīc est quod quisquis diligit proximum, legem impleuit.
- ¶ Pacem verō, fraternæ dilectionis comitem illis commendans: pacem, inquit, relinquo vobis, pacem meam do vobis. Hoc est, pacem per me inter Deum & homines quaesitam, quam & angeli me nascente prædicarunt. Et quia nomen pacis equiuocum est, adiecit: Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Pax enim quam mundus dat, paci quam dat Christus contraria est. Quid nanque mundus agit in largitione suæ pacis? Venite, inquit, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquā in iuuetute celeriter, vno

& vnguentis nos impleamus, & nō pretereat nos flos temporis. Eiusmodi pacem, inquit, nolite putare quia venerim mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladium. Sed quantum nobis valeat pax per Christum acquisita consideremus.

*Matt. 10.
Quantū
nobis va-
leat pax
per christū
data.*

¶ Quum enim pax amicitie fructus sit, sicut e contrario bellum inimicitiarum opus est, tanto nobis pax gratior & desiderabilior venit quanto grauiori dispendio eius qui minor & infirmior est inimicitie geruntur. Verbi gratia: Vbi victor victos omnes morti addiceret, dulcius nomen pacis est, quam vbi victor victis seruatis solum tributa indiceret. Erant autem inter Deum & homines inimicitie nimis graues, nec dubium erat quin in certamine iudicij Deus omnino superior foret. Nam si qui erant homines fideles & iusti, vt Abraham, Isaac, Iacob & similes, attamen tanta erat illorum iustitia debiti comparatione, quanta est fortitudo regis occurrentis cum decem millibus, ei qui cum viginti millibus aduersum se venit. Ergo quanto maiori malo generis humani predictae inimicitie gerebantur, tanto magis necessaria pax hominibus erat, quam nobis Christus sua morte quesuit, & commendauit. Unde non immerito sui dilectionem a nobis deposcit, dicens: Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Et modum ostendit, dicens: Si precepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego precepta patris mei seruauit, & maneo in eius dilectione. Itaque si diligitis me, inquit, mandata mea seruate. Qui enim non diligit me, sermones meos non seruat. Vos ergo amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis.

Luc. 14.

Ioan. 15.

Ioan. 14.

Ioan. 15.

¶ Tertio informat eos ad patientiam in superuentura tribulatione, dicens: Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Praemisso dilectionis mandato recte nunc praessuras praenunciat dilectis suis quas in mundo sint habituri. Posita namque velut in fundamento dilectionis firmitas, podus pressurarum portat, ita vt euntes a conspectu consilij gaudere possint, quod digni habeantur pro nomine Iesu contumeliam pati. Si mundus, inquit, vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. In hoc ergo sese consolentur tanti domini serui fideles, verum ha-

Act. 5.

BB bentes

bentes testimonium ipsum mundi odiū quòd non de mundo, sed à Deo ex mundo electi sint. Nam proxime subiungit: Si de mundo fuissetis mundus quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus.

1. Ioh. 2.

Generati
ones duæ

Gene. 4.

Sapient. 5

Ioh. 15.

Ioh. 16.

Ioh. 9.

¶ Proinde & si velit mundus diligere, dilectio eius fugienda, & odium eius amatoribus Christi appetendum est. Nā qui voluerit esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur. Duæ namque sunt generationes, vna Dei, altera mundi, siue duæ ciuitates: altera dei, altera diaboli, quæ simul exortæ ab initio procurrunt vsque ad finem seculi, semper inuicem aduersantes odio implacabili. Earum inimicitia primū in duobus fratribus Abel & Cain manifestæ factæ sunt, & ita pertinaciter sibi aduersantur, vt nullus eodē tempore vtriusque amicitiam gerere possit. Hoc inquam scientes consolamini, quia mundo non semper vos odire vacabit, nec odij licentia diu constabit, sed magis stabitis vos magna cōstantia aduersus eos qui vos angustiauerūt. Videntes autem turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, & gementes præ angustia dicent intra se pœnitentiam agentes. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Quomodo ergo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est? Hæc scitote, inquit, & memori mente retinete, quia mundus me priorem vobis odio habuit, cuius vtrique rei recordatione vestram reprimetis impatientiam, & teneras propriæ voluntatis delicias redarguetis. Mementote ergo sermonis mei quem ego dixi vobis. Non est seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Qui enim dominū persequuntur, quomodo seruos fidelitati eius studentes non persequantur?

¶ Rursus ad patientiam præmonens, Hæc, inquit, locutus sum vobis vt non scandalizemini, non ad horam, quomodo omnes in eum scandalizandi erant in illa nocte: sed vt non scandalizemini, inquit, simpliciter & absolutè. Et adiecit: Absque synagogis facient vos. Et hoc quidem iam facere cœperant, quando conspirauerant Iudæi, vt si quis confi.

confiteretur eum esse Christum, extra synagogam fieret. Postmodum itidem factum esse Christi discipulis in Actibus apostolorum legitur: Flagellati nanque in synagogis, etiam de ciuitatibus exturbabantur. Qui conuersi ad gentes, synagogas alias imò ecclesias nouas gloriæ dei constituerunt. Ad quas lege dei ac testamento translato, ipsi qui illos absque synagogis fecerunt, absque dei synagoga fierent, & in synagoga Satanæ exclusi remanerent.

¶ Sed parum est absque synagogis fieri respectu eius quod adiecit. Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequiū se præstare deo quasi dicat: Hoc tanta auctoritate, tanta rationis assimulatione facturi sunt, ut arbitrari videatur obsequiū se præstare deo. Nā re vera etsi Saulus existimabat obsequiū se præstare deo alligando & interficiendo Christi discipulos, non tamen hoc idem sentiendum est de illis, de quibus paulò antè dixerat: Nunc autem & uidebunt & oderunt, & me, & patrē meum, scilicet de pontificibus & pharisæis, qui tulerant clauē scientiæ, & nec ipsi introibāt, nec alios introire sinebāt, quisque primò ipsum dominū interficientes, deinde discipulos eius: non ver arbitrabantur, sed arbitrari uidebantur obsequiū se præstare deo.

¶ Venit, inquit, hora, id est, breue tempus. Non enim diu licuit illis interficere Christi discipulos, quasi pro illo dei templo, cuius æmulabantur quidem veterem cultum, sed non secundum scientiam, siquidem subuersum est postmodum, non à Christi discipulis, sed à gentibus Romanis. Sequitur: Sed hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem neque me. Hoc est, præ odio cognoscere noluerunt. Sed hæc loquutus sum uobis, inquit, ut quum uenerit hora eorum reminiscamini, quia ego dixi uobis. Hæc facient, inquit, sed uos consolamini. Nam idcirco nunc ea prædico uobis, ut quum uenerit hora eorū reminiscamini, quia ego dixi uobis, & reminiscetes illud quoque nō obliuiscamini quod pollicitus sum: quia in omnibus pressuris, nec capillus de capite uostro peribit, & inimicis occidentibus corpora, in patientia uestra possidebitis animas uestras.

¶ Non solum autem dominus de futura tribulatione discipulos suos informauit & præmuniuit, sed etiam aduersus mala præsentia & futura multipliciter consolatus est.

Act. 5.
¶ 15.

Act. 9.
in Christi.
sua cogni.
tione peccati
se iudeos

Ioan. 6.

Luc. 22.

Consolatur eos de sua diuinitate. ¶ Primò enim consolatus est eos de sua diuinitate, dicens: Non turbetur cor vestrũ, neque formidet, creditis in Deũ, & in me credite, id est, credentes in deũ, credite & in me, neque tentationum mearum euentu turbati, et rasse vos at bitremini quòd hactenus credidistis in me. Et si nunc ingruentis asperitas hyemis extrinsecus virentia confessio. nis vestræ folia deterit ac dispergit, viuat saltem intrinsecus radix bonæ arboris, vt pòst quàm hæc hyems transferit & recesserit, de radice credulitatis quæ viget in corde ad iustitiã reflorescat oris cõfessio ad salutem, atque ita animarum vestrarũ rursus vineæ florentes & dantes odorem, suæ pulchritudinis testimonio palàm faciant, quia vox redi uiui turturis audita est in terra nostra.

Consolatur eos de gloria cœlestis æternitate. ¶ Secundò consolatus est eos de gloriæ cœlestis æternitate, dicens: In domo patris mei mansiones multæ sunt, si quò minùs dixissem vobis: quia vado parare vobis locum. Mansiones illæ vobis seruãtur, quos mei causa persecutionibus & odiis suis mundi expungit. Vt quibus in hoc mũdo propter me pars nulla contingit, mansio nulla secura permittitur, mansiones in cœlo multas, præclaras, domum ex deo non manufactam æternam in cœlis permanentem vobis seruari pernoscat. Et si abiero, inquit, (scilicet per mortẽ) & preparauero vobis locum, iterum venio & accipiã vos ad me ipsum, vt vbi ego sum ego & vos sitis.

Consolatur eos de sua protectione. ¶ Tertio consolatur eos de sua erga eos paterna sollicitudine, & visitatione, dicens: Non relinquã vos orphanos, veniam ad vos. Quasi dicat: Orphani quidem fuistis à deo patre. Qui enim filij gratiæ Dei & coloni esse debebant paradisi, nunc filij iræ sicut & ceteri ad alienam hereditatem mortis & tenebrarum (extraneã domum) deturbati estis. Igitur nunc vsque orphani absque Deo patre pro culpa veteris Adam, renascituri iam estis eidẽ Deo per me nouum

Ioan. 14. Adam. Non enim relinquam vos orphanos, sed vadam, & vos per mortem meam parturiam Deo, & hoc factò resurgens, iterum veniam ad vos. Admirabilis certè testatio, vbi eadem morte patris qua se purant orphanos fieri, nascuntur & hereditatem capiunt filij, & eodem patre resurgente à mortuis, simul cum eo tutor paracletus venit, testificaturus de ipso quia viuus, totãque illis in omni
prætorio

prætorio defensusus hæreditatem paternæ resurrectionis. Nec quia alium consolatorem vobis promisi, idcirco vos orphanos fore arbitrantes contristemini. Non ita erit. Nō relinquam vos orphanos, veniam ad vos.

¶ Quarto consolatur eos de spiritus sancti missione, dicēs Et ego rogabo patrem & alium paraclctum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum. Pupillis suis coram positus sponsus iste corinud auferendus, tutorem magnum prouidens ego, inquit, in ara crucis rogabo patrem meum, ecce in die passionis meę preces supplicationesque ad eum qui me saluum facere possit à morte, cum clamore valido, ac multis lachrymis offeram, & ille me (sicut Esa. dixit) pro transgressoribus exorantem vt non pereant, exaudiens, alium paraclctum dabit vobis spiritum veritatis.

¶ Paraclctus græcè & latinè consolator dicitur, quia videlicet filios sponsi de morte vel absentia patris vero scripturarum sensu consolatur, docendo quòd sic oportuerit pati Christum, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum. Quo nomine nusquam antehac appellatus inuenitur, quia videlicet & quamuis veteribus sanctis, & ipsis ante Christi passionem apostolis datus fuerit, non tamen sic vlli datus fuit, vt deberet appellari paraclctus. Nec enim in remissionem peccatorum fuerat datus antè quàm glorificetur Iesus. In eo quippe tota est consolatio paraclcti, quia luctum antiquum per sacramentum passionis Christi abstergit, dum iam deo patre per mortem filij sui propitio factò, noua regeneratione de filiis iræ filios reddidit gratiæ, de seruis peccati, filios iustitiæ, de filiis mortis & perditionis, filios vitæ & acquisitionis. Proinde de huius paraclcti consolatione seu operatione quibusdam interpositis subdit: Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quęcunque dixero vobis. Quasi dicat: Omnia docebit vos quęcunque hæcenus dixi, & omnia quęcunque dixero vobis, suggeret vobis, & scribet in tabulis carnalibus cordis vestri. Ego enim qui vobis hæcenus loquutus sum homovisibilis, deinceps loquar vobis interna loquutione iam dicti spiritus sancti. Et iterum: Adhuc multa, inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Quum autem venerit

BB iij ille

*consola-
tur eos de
spiritus
sancti mis-
sione.
Heb. 5.*

Esai. 53.

*Paraclcti
ratio.
Ioan. 24.*

Ioan. 7.

2. Cor. 3.

Ioan 16.

ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Omnem quippe veritatem quam scire oportet, ille vos docebit: quia non loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur. Spiritus enim qui à semetipso loquitur, non spiritus veritatis, sed spiritus & mendacij, & prophetas suos mendaces facit, ut prophetent de corde suo quod dominus non est loquutus, & confingant esse quod non est, vel malū esse quod est bonum, & bonum esse quod malum est. Non sic loquetur iste spiritus, sed quæcunque audiet loquetur, nihil confingens, nihil pervertens, loquetur ergo ea quæ sunt, & quæ veræ existunt, & autoritatem in scripturis habent: nihil confingens, nec pervertens, & veros prophetas faciet vos, ut non loquamini à vobismetipsis.

Spiritus mendax quis est.

Spiritus veritatis.

consolatur eos de orationis exauditione.

Ioan. 14.

¶ Quintò consolatur eos de orationis exauditione, dicens Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciā: Hoc est, quicquid petieritis in confessione mei nominis, scilicet filij dei & saluatoris vestri (Hoc enim nomen meū est, & in hoc nomine petitis, quoties ea quæ salutis vestræ sunt petitis) hoc faciam. Nec tamen vos iste error inuoluat ut putetis sic omnem orationem dirigendam esse ad patrē per me Christum filium eius, ut ad personam filij nullam dirigi debere suspicemini. Nam & quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.

Ioan. 16.

Christus se mediatorē vult agnosci.

¶ Et iterum alibi: Amen amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Sæpius replicando discipulis suis dominus noster, ut in nomine suo petant, mediatorē dei & hominum sese salubriter cupit agnosci, mediatorē, inquam, ad eodē necessarium, ut nemo ad patrem venire nisi per ipsum, nemo à patre quicquam impetrare nisi per nomen suum possit. Vndè hæc catholica sanctę ecclesię orandi regula est, ut in omni oratione quam ad patrem dirigit, subiungat: Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, quia præter hunc nulla via est per quam dirigatur oratio nostra sicut incensum in conspectu dei.

Matth. 1. In Iesu nomine petere quid sit.

Quoniam verò Iesus saluator noster est, & saluum facit æterna salute populum suum à peccatis eorum, ergo in nomine Iesu petere, est illud petere, propter quod ipse qui hoc nomen sibi delegit descendit de cœlis & incarnatus est homo factus est, crucifixus, mortuus & sepultus est. Hoc to

tum

tum quippe factum est, vt per nomē eius remissionem peccatorum acciperemus. Petite ergo, inquit, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. In quo autem gaudium plenum esse poterit, nisi vt veniamus & appareamus ante faciem dei? Omne nanque gaudium mundi huius deceptiuū & omnis risus eius erroneus est. Solum autem dei visione dei gaudium plenitudinem habet. Igitur quum dicit: petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum, illa tantum modo petenda esse innuit, quæ proficiant ad visionem dei, in quo solo est gaudij plenitudo.

¶ Ne autem gloriantur vndecim apostoli, vel suis tribuerent viribus quod penè soli inter tot millia eorum qui doctorem fuerant sequuti dicerentur in tentationibus permansisse cum domino, ostendit proinde si non iuuantis se domini essent opitulatioue protecti, eadem procella cū cæteris potuisse conteri. Prædicit ergo quod passuri sunt, vt quum scandalum passi fuerit, non desperent salutem, sed a gentes pœnitentiā liberentur. Verum quum dicit, quod Satanus expetiuit eos tentare, & velut qui triticum purgat ventilando concutere, docet nullius fidem à diabolo nisi deo permittente tentari. Dicit ergo illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in nocte ista. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. Quod in Zacharia propheta scriptum est. Et ex persona prophetae ad deum dicitur: Percute pastorem & dispergentur oves. Percutitur autem pastor bonus, vt ponat animam suam pro ouibus suis. Inter hæc autem Petro speciatim à domino dicitur: Simon, ecce Satanus expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Rogat pro Petro, non vt tentetur, sed vt non deficiat fides eius: hoc est, vt post lapsum negationis: ad statum pristinum pœnitendo resurgat. Quo nihilominus insinuat vtile sanctis esse tentationum flammis examinari, vt tentari, vel quia fortes fuerant appareat, vel cognita per tentationes sua infirmitate, fortiores fieri discant, & quum sic probati fuerint, accipiant coronam vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. Et adiecit: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. quasi dicat: Sicut ego tuam fidem (ne Satana tentante

*Apostolis
vniū cur
prædicit.*

Mat. 26.

Zacha. 12.

Luca. 22.

*Sanctis
tenta: 10-
nem esse
vtilem.*

Iacobi 1.

Mar. 14.

deficiat) orando protegi, ita & tu infimiores quosque fratres exemplo tuæ pœnitentiæ ne de venia fortè desperent exigere & confortare memento. Qui dicit ei: Et si omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Non est temeritas nec mendacium, sed fides est apostoli Petri, & ardens affectus erga dominum saluatorem. Tecum paratus sum, inquit, & in carcerem, & in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi Petre non cantabit hodie gallus, donec ter abneget nosse me.

Luca. 22.
Petri magna erga
Christum
affectus.

Quia dixerat dominus se pro Petri fide rogasse conscius ille præsentis affectus fideique seruentis, se futuri casus nescius, non credit se vllatenus posse deficere. Verùm qui solus nouit quid sit in homine, ne quis fidelium vel de suo statu incautè confidat, vel de casu incautiùs diffidat, & quasi deus modum, tempus, ac numerum negationis suæ prædicat, & quasi misericors auxilium suæ defensionis prædicat.

Luca 22.

Discretio
nis virtutem
hinc perditur.
Duo virtutum
modi.

¶ Et dixit eis: Quando misi vos sine sacculo & pera & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed qui habet saculum tollat, similiter & peram, qui non habet, vendat tunicam suam & emat gladium. Vbi Beda. Quòd discretio sit manet, nutritque virtutum ex hoc domini sermone probatur, qui non eadem viuendi regula persequutionis qua paucis tempore discipulos informat. Sunt nanque virtutes quæ semper, obnixèque tenendæ sunt, etiam quæ pro tempore & loco prouida sunt discretione mutandæ. Quis enim nesciat viscera misericordie benignitatem, humilitatem, patientiam, modestiam, castitatem, fidem, spem, charitatem, & his similia, sine vlla temporum intercapedine fidelibus esse seruanda. At verò famem, sitim, vigiliam, nuditatem, lectionem, psalmodiam, orationem, laborem manuum, doctrinam, silentium, & cætera huiusmodi, si quis semper exequenda putauerit, non modò se horum fructibus priuabit, sed & notam indiscretæ obstinationis, imò stultitiæ peruicacis incurret.

1 cor. 9.
Euangelizantibus
congrua
temporis
regula.

¶ Magister itaque dominusque virtutum, modum discretionis insinuat, missis ad prædicandum discipulis ne quid tollant in via præcipit, videlicet ordinans, vt qui euangelium annunciant, de euangelio viuant. Mortis autem instante

instante periculo, & tota simul gente pastorem pariter gregemque persequente, congruū tempore regulam decernit pecuniam scilicet victui necessariam (donec sopita persequentorum insania, tempus euangelizandi redeat) tollere permittendo. Qui habet sacculum, inquit, tollat similiter & peram. Quia videlicet tali in tempore quale erat, quando prædicantem nemo audit, & proinde multò minus pascit, ipsum sibi quemque oportet prouidere, quia de euangelio tunc viuere non potest. Vbi nobis quoque dat exemplum ista nonnunquam causa instante quædam de nostri præpositi rigore posse sine culpa intermitteri. Vnde & hic discipulis, vel quem habent gladium sumere, vel quem non habent emere iubet, vbi etsi nulla alia causa esset euaginandi gladij, suffecerat illa, videlicet vt amputata seruo auricula, tactu domini sanaretur, & benefica virtus saluatoris, etiam percussores suos, ne iram ipsi percussi sustinere maler, sed suscipere fidem resurgentis admoneret.

¶ Et adiecit: Dico enim vobis, quoniam adhuc quod scriptum est, oportet impleri in me. Et cum iniustis deputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finem habent. Ecce quare discipuli sacculum, peram, & gladium tollere monentur videlicet, quia Dominus cum iniustis deputandus erat, quod passionem eius prænunciens Esaias inter cætera ponit, latrones vtique in quorum medio crucifigendus erat insinuans. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladij hinc. At ille dixit eis. Satis est. Duo gladij sufficiunt ad testimonium sponte passi saluatoris. Vnus qui & apostolis audaciam pro domino certandi, & euulsa eius ictu auricula domino etiam morituro, pietatēque docet inesse medicandi. Alter qui nequaquam vagina exemptus ostenderet eos, nec totum quod potuere pro eius defensione facere permissos.

Esaiæ. 53.

Circa tertium membrum primæ partis quod est, Accessio spontanea ad locum, vbi capiendus erat Marcus profequitur, dicens: Et hymno dicto, id est, habitis gratis omnium bonorum largitori deo, exierunt in montem Oliuarum. Concordat Lucas, addens quod ibat secundum consuetudinem in montem Oliuarum. Sequuti sunt autē illum & discipuli

Matt. 14.

& discipuli eius. Vbi Beda: Tradendus à discipulo dominus consueti secessus locum quò facillimè reperiri posset audiuit, Vbi sunt ergo qui inuitum contendunt esse crucifixum? *Mat. 26.* Tunc venit Iesus cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani, & discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc & orerem. Et assumit Petrum & Iacobum, & Ioannem secum ut qui transfigurati gloriam in monte Thabor conspexerant humanitatis infirma in ipso mox visuri, & minus perturbarentur, & in fide suæ diuinitatis constantius permanerent. His itaque secum assumptis cœpit pauere & tædere. Et ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem, id est, ab hac hora vsque dum supremum emittam spiritum, in dolore & angustia est anima mea.

Christo tristitia ratio triplex. ¶ Tristabatur nimirum verò humanitatis affectu, quum propter discipulorum iam imminensem dispersionem & ruinam, omnes enim scandalum passus sunt, tum propter instantem sibi (quam carnis sensus mira formidine exhorrebat) passionem, tum denique propter nostram consolationem. Nam suæ carnis infirmitatis mirum in modum nostrâ solatur pusillanimitatem. Memborum etiam suorum, id est, in se credentium infirmitatem, mira charitate in semetipsum transfigurauit. Hinc enim se gallinæ pullos suos sub alas congreganti comparauit, quæ pullis adhuc paruulis & infirmis, & ipsa confirmatur.

Mat. 23. ¶ Sed quid est quod Christus timer, & Petrus non timer, dicens: Animam meam pro te ponam, & iterum: Si oporteat me commori tibi non te negabo? Sed ideo inferior Petrus non timer, & ille qui est superior gerit timentis affectum, nam ille quasi homo vim mortis ignorat: iste autem quasi deus in corpore constitutus, fragilitatem carnis exponit, ut eorum qui verum hominem fuisse negant excludatur impietas. Nec solum carne, sed & mente se verum hominem esse probat, dum dicit ad patrem orans: Sed tamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Suscepit ergo (inquit Beda) voluntatem meam, suscepit tristitiam meam.

verum esse hominẽ se probat Christu. Nam ut homo tristis fuit, ut homo ait: Non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Mea est tristitia quam meo suscepit affectu Ergo pro me doluit, qui pro se nihil habuit quod doleret. Et sequestrata delectatione diuinitatis æternæ,

tædio

radio meæ infirmitatis afficitur. Tristis est, inquit, anima mea vsque ad mortem. Nam qui corpus suscepit, omnia debuit subire, quæ corporis sunt, vt esuriret, sitiret, angeretur contristaretur. Diuinitatis autem per hoc cõmutari nescit affectus.

¶ Et ait illis: Sustinete hæc, & vigilate. Et quum processisset paululum, procidit super terram. Dato eis præcepto vt sustinerent, vigilarẽtque, cauentes à torpore mētis, & somno infidelitatis, & paululum procedens ruit in faciem suã, mentis humilitatem gestus carnis ostendens. Et orabat vt si fieri posset, transiret ab eo hora, dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Ecce vox infirmitatis nostræ. Vbi Augustinus. Multi adhuc infirmi constriuntur futura morte, sed habeant rectum cor, vitent mortem quantum possunt, dicant cum domino: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Ecce humanam habes voluntatem expressam. Vide iam rectum cor. Sed non quod ego volo, sed quod tu. Non veni, inquit, facere voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Suam voluntatem dixit quam temporaliter homo factum accepit, voluntatem verdẽ eius qui cum misit eam signat quam in temporaliter habuit æternus cum patre communem.

¶ Quod autem patrem inuocans (secundum Marcum) duplici nomine dicit abba pater, vtriusque populi illum & Iudaici, scilicet & gentilis deum ac saluatorem ostendit. Idẽ nanque abba quod & pater significat, sed Abba Hebræum pater Græcum est & Latinum. Vt ergo vtrumque populum in eum crediturum, & ab vtroque inuocandum patrem esse doceat, vtraque lingua hunc primus ipse inuocat. Flagitat autem auxilium patris, vt nos exemplo illi^o informati vbi aduersa imminere senserimus, nos patrem deum Hebræi abba inuocantes, vna fidei & charitatis deuotione præsidium cæleste queramus.

¶ Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Simon dormis? Non potuisti vna hora vigilare mecum? Ille qui prius dixerat: Etiam si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquã scandalizabor, nũc tristitię magnitudine somnũ vincere nõ potest. Vigilare, inquit, & orare,

vt non

Mar. 14.
Quo sche
mate chri
stus orat.
Mat. 16.

Ioan. 15.
Volunta
tes due in
christo.

Imminenti
bus rebus
aduersis in
uocandum
esse deum.
Marc. 26

Matt. 6. vt non intretis in tentationem. Impossibile est inquit Beda humanam mentem non tentari. Vndè & in oratione dominica dicimus: Et ne nos inducas in tentationem, quam ferre non possimus, non tentationem penitus refutantes, sed vires sustinendi in tentationibus efflagitantes. Non ergo ait: Vigilate & orate ne tentemini, sed ne intretis in tentationem, hoc est, ne tentatio vos superet vltima, & intra suos calles retineat. Verbi gratia: Martyr qui pro confessione domini sanguinem fudit, tentatus quidem est, sed tentationis retibus non est ligatus. Qui autem negat, in plagas tentationis incurrit. Et adiecit.

Matt. 26 ¶ Spiritus quidem promptus est caro autem infirma. Hoc aduersum temerarios dictum est, qui quicquid crediderint putant se posse consequi. Itaque quantum de ardore mentis cōfidimus, tantum de carnis fragilitate timeamus. Sed tamen iuxta Apostolum, spiritu facta carnis mortificemus. Iterum secundo abiit & orauit eundem sermonem, dicens: *coloss. 3.* O Orat se cundo do- minus. *Matt. 26.* Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum & inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Solus orat pro omnibus, sicut & solus patitur pro vniuersis. Languescebant autem & opprimebantur Apostolorum oculi, negatione vicina. Et relictis illis, iterum abiit, & orauit tertio, eundem sermonem dicens.

Orat tertio

Circa quartum membrum primę partis (quod est Christi veri atque summi sacerdotis ad patrem mirandę pietatis oratio) aduertendum est hanc ab Ioanne euangelista duntaxat diligenter & speciatim esse descriptam, tametsi ceteris euangelistis in genere commemoretur. Ait enim de ea Matthæus, quod tertio oraturus abiit. Lucas autem plus dicit. Ait enim: Et factus in agonia, prolixius orabat.

Quo loco Christus orauit.

¶ Sed sciendum est (vt ait Rupertus) quia non in illo cœnaculo in quo cœna facta fuerat, hanc orationem fudit. Nam superius euangelista ipsum inde egredientem significauit, videlicet vbi iam exacta magna parte sermonis, quum dixisset: Iam non multa loquar vobiscum & cetera vsque ibi & sicut mandatū dedit mihi pater, sic facio. Cōtinuò

nuò sic intulit: Surgite eamus hinc. Quò tamen tunc abierunt non dicit, sed luce clariùs ex aliis accipimus Euāgelistis, sic enim concorditer referunt (vt iā præmissum est.) Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum. Illic orationem istā fuisse celebratā perspicuum est. Nam pòst quàm illic exiit (inquit Matth.) venit Iesus cum illis in villā quæ dicitur Gethsemani (vt iam dictum est) & dixit discipulis suis: Sedete hic donec vadā illuc, & orem, & assumpro Petro, & filiis Zebedæi cœpit cōtristari & mœstus esse. Et subinde: Et progressus, inquit, pusillum procidit in faciem suā, orans, & dicens: Mi pater, &c. Hoc idem & Marcus narrat. Lucas quoque egressum illum refert in montem Oliueti, & auulsum à discipulis suis quantum iactus est lapidis positus genibus orasse, addens hoc quod iam dictum est, quia factus in agonia prolixius orauit: & factus est sudor eius sicut guttē sanguinis. Itaque consonātibus cunctis hęc orationem sequentem dixit in monte Oliueti, præsentibus Petro & duobus filiis Zebedæi. Nā à cæteris discipulis auulsus erat quantum iactus est lapidis. Aliis nāque sedere iussis, donec vadā, inquit, illuc & orem, postmodum Petro & filiis Zebedæi quos assumpserat sustinete, ait, hic & vigilate mecum. Et progressus non quātum iactus est lapidis, sed pusillum, procidit in faciem suā. Vndè nō mirum est hunc Euangelistam filium Zebedæi prolixissimam eius scripsisse orationem, quum alij tam breuem scripserint: quia videlicet vadens vt oraret, hunc solum ex Euāgelistis assumpsit, & hoc audiēte orauit. Audiamus ergo quā coram domino

Elabr. 9.

patre suo precem effuderit. Orat itaque magnus hic sacerdos cum clamore valido & lachrymis, exaudiendus vtique pro sua reuerentia, orat inquam.

¶ Primùm, pro semetipso. Secundò, pro suis discipulis iam tunc in se credentibus. Tertiò, pro omnibus in se, vsque in finem seculi credituris.

¶ Pro se igitur, id est, pro suę mortalis naturę glorificatione qualiter orauit aduerte. Subleuatis (inquit Euāgelista) Iesus oculis in cœlum (quo scilicet orationis suę dirigebat clamorem validum) dixit: Pater venit hora, scilicet magnę tribulationis & angustię, in qua deficiunt sicut fumus dies mei, iuxta communem conditionem omnium mortalium,

*christus
pro sua
precat
humani-
tate.
Ioan. 17.*

sed

sed tu clarifica filium tuum, magna, scilicet resurrectionis claritate, ut filius tuus clarificet te præclara, videlicet discipulorum suorum prædicatione, vel mortuorum resurrectione. Sequitur enim:

Rom. 3.

¶ Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Nomine omnis carnis Iudæi & Gentiles accipiuntur. Non enim Iudæorum Deus tantum, imò & Gentium. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, id est, decreuisti illum super omnes gentes esse regem atque saluatorem, ad dandam pœnitentiam & remissionem peccatorum: sic, inquit, attēde, datumque tuum, siue propositum confirma rerum veritate, in eo videlicet, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam, duplicem videlicet animarum & corporum resurrectionem. Quasi dicat: Clarifica iam actu, sicut clarificasti potestate, ut faciat deinceps filius tuus illud propter quod homo factus est, id est, ut omnibus quos dedisti ei, vitam det æternam.

¶ Proinde suam obedientiam patri offert, dicens: Ego te clarificaui super terram, opus consummaui quod dedisti mihi ut faciam. Clarificatus enim iam erat pater in filij cognitione apud mentes eorum qui credebant quod hic talis à Deo exierat, quem & confelsi iam fuerant esse Christum filium Dei viui. Mandatum tuum, inquit, o pater impleui factus homo mortalis, & nunc ad summum obedientiæ, scilicet ad mortem (in qua nunc agonisor) sponte perueni. Et mox subiungit: Et nunc clarifica me tu pater apud te ipsum, claritate quã habui prius quàm mundus esset apud te. Quasi dicat: Et quoniam consummaui opus quod dedisti mihi, nunc clarifica me, id est, resuscita me. Clarifica, inquam, apud te constituendo, videlicet ad dexteram maiestatis tuæ in excelsis, eadem claritate quã habui prius quàm mundus esset, ut nihilominus adoretur ab angelis recēs forma serui: sicut adorabatur ab angelis antiqua forma Dei. In quo autem ipse clarificauerit patrem ostendit consequenter, dicens: Manifestaui nomen tuum hominibus quod dedisti mihi de mundo. Principium enim paternæ clarificationis horum hominum institutio est, per quos nomen patris oportebat innotescere orbi terrarum. Quos dedisti mihi de mundo. Hoc est, quos ad me traxisti

electos de mundo. Quia non caro & sanguis reuelauit eis, sed tu pater mi qui es in cœlis.

Matt. 16.

¶ Secundo orat patrem pro suis iam dictis discipulis, dicēs: Ego pro eis rogo. Præmiserat. Tui erant, & mihi eos dedisti. Et sermonem tuum seruauerunt, quia relictis omnibus me sequuti sunt, sic enim in lege (quæ nimitum dei sermo est) scribitur. Qui dixerint patri suo & matri suæ, nescio vos, & fratribus suis ignoro illos, & nescierunt filios suos: hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt, iudicia tua ò Iacob & legem tuam ò Israel. Itaque discipulos patri in oratione commendans, allegat quod in eis patri fuerat acceptum, id est fidem dicens: Nunc cognouerunt, quia oïa quæ dedisti mihi abs te sunt: quia uerba quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti. Quo patet quod mihi eos dedisti. Nisi enim tu mihi eos dedisses, nunquam cognouissent, sicut non cognouit perditus Iudas, cuius ab effectis palàm omnibus est, quia non eum tu mihi dedisti, nec tui causa me sequutus est, sed quum non esset tuus, tuis per hypocrisim admixt^o fuit, peccator & dolosus. Propterea nunquam hoc illi sapuit quod isti cognouerunt, uidelicet quòd omnia quæ dedisti mihi, id est, quæcunque feci opera, quæcunque dixi doctrinæ uerba, abs te sunt, sed dixit mala in corde suo, cum eis sentiens qui dixerunt: In Beelzebub principe demoniorum eicit dæmonia, & non est hic homo à deo.

*Secundo
pro disci-
pulis suis
precatur.
Deut. 32.*

*Iudã non
cognouit
se Christũ
filiũ dei.*

Luc. 11.

¶ Præmissa igitur allegatione orationem prosequitur, dicens: Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt Ergo uæ mundo gaudenti, orante & moriente pro suis, & in ara crucis se sacrificium offerente Christo filio Dei, quia pro eis quos dedisti mihi, inquit, rogo, non pro mundo. Mundus enim, hic accipiuntur amatores mundi, tã diuersi ab eis pro quibus Christus rogat crucifixus, quàm diuersi erant apud Deum Aegyptij à filiis Israel. Uæ igitur tali mundo, quia quod rogat Christus uerus Dei agnus nihil illi profuit, quò minus cum rege suo principe tenebrarum diabolo, citius in profundum inferni demergatur, solùm illis quos pater filio dedit per crucem & sanguinem euadentibus.

¶ Quid

*Quid suis
Christus
preceatur.*

*Exod. 3.
psal.*

*Homo vt
vni esse
desit.
Iob. 14.*

*Seruari
qui pprie
dicantur.*

1. IOAN. 3.

¶ Quid autem pro suis roget consequenter aperit, dicens: Pater sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos. Summam necessarię postulationis breuiter est eloquutus, dicendo: Vt sint vnum sicut & nos, quod quàm sit magnum & optabile, à similitudine ipsius & patris colligamus, quia dixit, sicut & nos. Quid autem est vnum esse, nisi semper idem esse, & sine permutatione immutabiliter permanere? Sic planè vnum est Deus, pater & filius & spiritus sanctus. Vndè & dicit ad Moysen: Ego sum qui sum. Et vndè rursus per Prophetam dicitur: Cœli peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos & mutabûnt: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Homo autem post quàm à paradisi amœnitate deiectus est ob peccatum, vbi modo suo vnum esse poterat, iam vnum nō est, qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam eodem statu permanet. Ergo vnum esse desit, & in hoc Dei (qui semper vnum & idem est) perdidit similitudinem. Dei autem filius qui hæc moriturus nunc loquitur, idcirco nunc moritur vt ad vnum, id est, ad æternitatis stabilitatē homo reformetur, vt mortuus in anima, & moriens quoque in corpore, beata vtriusque resurrectione reparetur, & nullis deinceps subiaceat casibus, nullis mutationibus perturbetur.

¶ Et notanda est verbi proprietates dum dicit: Serua. Seruari nanque propriè dicuntur, qui capti in bello, quum iure belli possint occidi, victoris miseratione vita donantur. Sic nimirum cum isto mundo Dei inimico iustè damnādi fuimus, sed victores Dei gratia dimissi seruamur. Vndè & iuxta rei veritatem serui sumus, licet per abundantiam gratię, filij nominemur & simus. Nec tamē ait: vt sint vnum quod nos sumus, æqualitatem Dei nobis postulans, sed similitudinem sicut, inquit, & nos. Quod idem beatus Ioannes non ait æquales, sed scimus, inquit, quia quum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.

Et adiecit.

¶ Quum essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo, & modum subdit: Quos dedisti mihi custodiui, & nemo periit ex eis, nisi filius perditionis. Quod per eius præsentiam

tiam seruati & custoditi fuerint, satis ex eo liquet, quia mox vt ab eis auferri cœpit, maximus eorum Petrus negauit. Deinceps ò pater serua eos, inquit, in nomine tuo, vt fortes facti & per omnia mundi pericula perseuerâtes, ad hoc perueniant quo similiter vt nos vnum sint.

¶ Rursus autem allegat pro eis apud patrem quòd propter ipsum mundo sint exosi, dicens: Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo quasi dicat: Summa discriminis eorum, propter quod & pro eis rogo, causa ista est, quia ego dedi eis sermonem tuum, id est, hereditarium post me reliqui eis predicandę veritatis officium. Propter hoc mundus eos odio habuit & persequitur, quia non loquuntur ei placencia sicut nec ego, qui propter hoc extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meę. Non tamen peto, vt iam depositis corporibus liberi, aut in modum Helix & Enoch translati exeant de hoc mundo, quia non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo. Si enim de mundo tollerentur, quomodo, vel per quos in omnem terram, & in fines orbis terrę sermo tuus exiret? Non igitur expedit vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo, id est, peccato. Solum enim peccatum malum, quia creaturę rationali præter peccatum nihil nocere potest. Quomodo autem eos seruari, & in mundo illos dimitti velit, subdit, dicens: Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est: Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum, quasi dicat: Hoc est quod pro eis rogo, vt in veritate sanctificentur, & in mundum mittantur, sicut ego sum missus, id est, sicut ego veni persecutionem passurus, sic eant, & ipsi persecutionem passuri.

¶ Quid autem est sanctificari in veritate, nisi verè iustificari per fidem in Christi sanguine? Quod vtique ad differentiam illatum dicitur sanctificationum quę scriptę fuerant in lege Moyse, quę non ipsa veritas, sed vmbra erant futurę veritatis & verę sanctificationis, qua nunc in Christi sanguine peccata mundi tolluntur. Huius autem sanctificationis causa efficiens est sermo tuus, qui est veritas, qui nimirum sermo verbum est, quod caro factum est. In hoc sermone quicumque baptizatur, in veritate sanctificantur,

CC Quia

*Propter
verbum dei
discipulis
mundo
exosi.*

*4. Reg. 2.
Gene. 5.*

IOAN. 1.

Quia igitur in hoc sermone crediderunt, verè sanctificatos non rogo vt tollas eos de mundo, sed sic mitte eos in mundum, sicut tu me misisti in mundum, scilicet ad suffesentiã passionũ perhibedo testimoniũ veritati. Sequitur: Ego pro eis sanctifico meipsum, vt & ipsi sint sanctificati in veritate. Non aliud dixisse putandus est, quàm si dixisset: ego pro eis sacrifico, vel sacrificium offero meipsum. Ipse enim & pontifex & sacrificiũ est, qui per propriũ sanguinẽ introiuit semel in sancta æterna redemptione inuenta. Ampliũ autẽ & magis propriè rem tetigit, dicẽdo: sanctifico, quàm si dixisset sacrifico. Quia quum dicit sanctifico sordidum se fuisse inuuit. Dicendo quoque pro eis, non suis, sed alienis sordibus se sorduisse planè diffinit. Quod Esaias patenter exprimens quũ dixisset: Omnes nos quasi oues errauimus vnusquisque in viam suã declinauit: statim intulit. Et dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum. Et Zacharias ait: Et Iesus indutus erat vestibus sordidis, & Satan stabat à dextris eius vt aduersaretur ei. Igitur quia secundum se sanctus, imò sanctus sanctorum erat, quippe qui spiritu sancto cooperante conceptus fuerat, & quia in omni vita sua non peccatum fecit, nec inuẽtus est dolus in ore eius: sed secundum iniquitates omnium nostrum quas deus in eo posuerat vestibus sordidis indutus erat agnus dei, rectè dixit: sanctifico meipsum signanter addendo pro eis, vt & ipsi sint sanctificati in veritate, non in vmbra, vel figura, sed in vera peccatorum remissione, vt sanguis meus qui per spiritum sanctum memetipsum offero immaculatũ Deo, emundet conscientiam eorum ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti.

¶ Tertio orat summus & verus sacerdos Christus pro omnibus vsque in finem seculi in ipsum credituris, dicens: Nò pro his autem rogo tantũ, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt omnes vnũ sint sicut tu pater in me & ego in te, vt omnes vnũ sint. Sensus est: Non tantũ pro istis quos dedisti mihi rogo, vel me ipsum sanctifico, sed & pro illis omnibus, qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt siue Iudei sint, siue gentiles, omnes vnũ sint, & non sit eorum distinctio apud te.

Vt sint vnũ, nec addidit sicut & nos vnũ sumus, quia

ad

*Christum
se se pro
suis san
ctificasse
quid est.
Heb. 9.*

*Esa. 53.
Zach. 3.*

1. Petr. 2.

Heb. 9.

ad hoc tēdit Christus dominus pax nostra vt faciat vtraq;
vnū, & duos condat in semetipso, videlicet, vt Iudęorum &
gentiliū nulla sit distinctio, sed duos condat in semetipso
in vnū nouum hominē faciens pacem, vt ambos reconcili-
liet in vno corpore Deo, per crucē interficiens inimicitias
in semetipso, vt per ipsum habeamus accessum ambo in
vno spiritu ad patrem. Proinde cū dixisset, vt omnes vnū
fiat, miram continuō similitudinem interposuit dicendo,
sicut tu pater in me & ego in te, vt pateater agnoscas, quia
sicut pater & filius non duo dij, sed vnus est deus, ita genti-
lis & Iudæus in Christum iam credentes, non duo populi,
sed vnus est populus. Vnde & sequitur: Vt dilectio qua me
dilexisti, in ipsis sit, & ego in ipsis. Hęc dilectio qua & filius
patrem, & filium diligit pater planē & indubitanter spiri-
tus sanctus est. Itaque quum dicit: Vt dilectio qua me dile-
xisti in ipsis sit, idem est, ac si dicat, vt spiritus sanctus para-
cletus ad ipsos veniat, eōsque omnem edoceat veritatem,
qui quum in ipsis fuerit, ego quoque habitem in cordibus
eorum per fidem, & per hunc dilectionis spiritum.

¶ Hęc pontifex summus, propitiator ipse & propitiatoriū,
sacerdos & hostia, pro nobis orauit, & vultus eius nō sunt
amplius in diuersa mutati. Non enim cessantibus verbis,
validus cordi sui clamor cōquieuit: quum potius verbis il-
lis tantū significauerit qua intentione vel causa sustine-
re protinus habeat vincula, probra, alapas, sputa, flagella,
spineā coronā, crucem, fellis & acetii poculum, per omnia
tacens, & non aperiens os suum. Cur enim dum hęc oraret
factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in
terrā (vt dictum est) nisi vt ostenderet: orationē ipsam quā
cum eiusmodi sudore fundebat ad patrē causam cōtinere,
pro qua mox in cruce totū sanguinē suum erat effusus?
Porro qualiter affectus hęc orauerit, Lucas patefacit di-

¶ Et factus in agonia prolixius orabat. Quod exponens
Beda venerabilis ait: Quid pro se iste cum agonia pete-
ret, qui in terris positus, cœlestia cum potestate tribuebat?
Sed appropinquante morte, nostræ mentis in se certamen
expressit, qui vim quandam terroris ac formidinis pati-
mur, quum per solutionē carnis aeterno iudicio propinqua-
mus. Neq; enim tunc cuiuslibet anima immeritō terretur,

*Spiritus
sanctus
mutua
patris &
filij dile-
ctio est.*

1. Reg. 1.

*Cur pre-
missa orās
sanguinē
sudavit
christus,*

quando post pusillum hoc inuenit, quod in æternum mutare non possit.

¶ Et factus est sudor eius sicut guttę sanguinis decurrentis in terram. Super quo idem Beda: Nemo, inquit, sudorem hunc infirmitati deputer, quia & contra naturam est sudare sanguinem. Neque ad hęresim infirmitatis pertinere vilo modo poterit, quod aduersus hęresim phantasma mentientem proficit per sudorem sanguinis ad corporis veritatem: sed potiùs intelligat per irrigatã sacratamque eius sanguine terram, nõ sibi qui nouerat, sed nobis apertę declaratum quod effectum iam precis suę obtineret, vt videlicet fidem discipulorũ quam terrena adhuc fragilitas arguebat, suo sanguine purgaret, & quicquid illa scandali de eius morte pertulisset, hoc ipse totum moriendo deleret: imò vniuersum latę terrarum orbem peccatis mortuum, sua morte innoxia cœlestem resuscitaret ad vitam.

Luc. 22.

¶ Apparuit autem illi, (in agonia videlicet sic oranti) angelus de cœlo confortans eum. Alibi legimus, quia angeli accesserunt & ministrabant ei. In documentum ergo vtriusque nature, & angeli ei ministrasse, & eum angelus confortasse describitur: quoniam qui dominus ante secula exiit, homo factus est in fine seculorum. Qui & priùs quàm per resurrectionis exaltaretur gloriã, diuinitate super angelos fuit, sed tamen ab angelis (vt scriptum est) humanitate minoratus, ex qua & morti subiacuit. At pòst quàm mortem resurgendo calcavit, humanitatem suam etiam maiestatis archangelorum superposuit. Ne tamen ex hoc quisquam infirmum fuisse dominũ adfirmet, cui opus fuerit angeli confortantis auxilio, meminerit creatorem angelorum, creature suę non eguisse p̄sidio. Quippe qui si vellet duodecim millia legionum de cœlis angelorum deduceret. Tum deinde necessario eo modo eum confortatum quo & tristẽ esse. Nam si nobis tristis est, id est, propter nos tristis est, necesse est vt & propter nos cõfortatus sit & nobis.

Matt. 26

¶ Docet autem nos hac sua oratione dominus qualiter & ipsi oremus. Siquidem primo à discipulis suis localiter separatus insinuat, vt in oratione ab omni re transitoria separati, mente Deo soli inhęreamus quod vtique est spiritualiter

tualiter introire cubiculum suum, & clauso ostio orare patrem in abscondito. Secundò, vt orantes nosmetipsos valde (vt par est) humiliemus, quia ipse progressus pusillum, incidit in faciē suā orans. Quo schemate non orāt qui ceteris in oratione procūbentibus, in dei templo pompaticè deambulant. Tertiò docet, vt orantes perseueremus. Ipse enim non exauditus à patre, vt perseuerantiam nobis commendaret orationem ter reperuit, qui & ipse pernoctans esse solebat in oratione. Quartò, vt attenta mēte oremus, ne & de nobis ipse dicat: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorū lōge est à me. Attentionem ipsius in oratione probant lachrymæ, probat clamor, probat & sanguine⁹ sudor in terram vsque à suo sacro corpore decurrens. Creditur enim nunquam sine lachrymis patrem pro nobis interpellasse, iuxta quod de ipso per Apostolum dicitur: Cum clamore valido & lachrymis se offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Nos autem orantes, nec propriæ orationi nonnunquam intendimus, nec deo, à quo tamen volumus exaudiri, nos ipsos non audientes. Quintò docet, vt orantes vota nostra diuinæ beneplacito voluntatis subiiciamus, dicens: Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

¶ Itaque ad stadium orationis exemplo suo nos dominus inducit. Si enim orat iudex, multò magis debet orare reus. Si orat medicus, multò magis infirmus. Si orat misericordia, magis orare debet miseria. Si orat charitas, nonne orabit iniquitas? Vt autē nemo sibi sat esse putet, quia pro nobis omnibus Christus orauit, etiam ipsos pro quibus orauit sedulò monet orationum suarum vigilando & orando debere esse participes, dicens: Sustinete hic & vigilate mecum. Languescabant autem inter hæc & opprimebantur apostolorum oculi negatione vicina. E venit tertiò, & ait illis: Dormite iam & requiescite, sufficit, venit hora. Ecce tradetur filius hominis in manus peccatorum. Surgite, eamus. Ecce, qui me tradet prope est. Vbi intelligendum est postquam eis dixisset, dormite iam & requiescite, siluisse dominum aliquantulū, vt hoc fieret quod permiserat, & post hoc tandem intulisse: Ecce venit hora, de qua prius per Ioannē dicitur: Nemo misit in eum manus, quia nondum venerat hora eius. Et intulit: Sufficit, videlicet quod iam requie-

*Luca. 6:**Mar. 7.**Esaiæ. 26**Heb. 6.**Pro nobis
ipsis nos o
rare debe
re.**Matt. 26.**Mar. 14.**Ioan. 7.*

uistis. Surgite redeam. Post quã tertio orauerat (inquit Be da) & apostolorũ timorẽ sequente pœnitentia impetrauerat corrigendũ, securus de passione sua: pergit ad persecutores, & vltro se interficiendum prœbet: dicitque discipulis suis. Surgite, eamus. Ecce q̄ me tradet p̄pe est. Non inueniat nos quasi timentes & detrectantes, vltro pergamus ad mortẽ. Nimirũ & Christi passuri confidentiam videant.

Circa quintum primæ partis membrũ, quod videlicet est impiæ traditionis per proditorem executio. Primò notãdus est traditionis locus, de quo Ioãnes scribit, dicens: Egressus est Iesus cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Exierat iam à cœnaculo in montem Oliueti oraturus (vt dictum est) sed quum iam hora suæ captiõis adesset, reuersus est cum illis tribus quos secum assumpserat ap̄tollis per locum Gethsemani, quo reliqui sedebant trans torrentem Cedron, reapproximans ciuitati, vt aduersariis sponte occurrerent. Vbi erat, inquit, hortus in quem introiuit ipse & discipuli eius. Et pulchri è quidem voluit secundus Adam in horto obediens inueniri, quia primus Adam in horto, id est, paradiso (quod interpretatur hortus) inobediens inuentus, imò à serpente circumuentus est.

*cui in hor
to compre
hendi vo
luit iudas
& diabo
lus compa
rantur.*

Gene. 3.

¶ Sequitur: Sciebat autem & Iudas qui tradebat eum locum quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. Sciebat, inquit, Iudas, rerum cognitione pessimè abutens, & malitiôsæ scientiæ vasculum tantò nequior cunctis hominibus, quantò serpens callidior cunctis animantibus, & ob hoc oportunis homicidæ diaboli satellitium, sicut serpens eidem diabolo ad decipiendum primum hominem competentius exitit diuersorium. Sicut enim tunc serpente vsus est ad occidendum in anima terrenum hominem, sic nũc isto traditore utebatur idem Satanã ad occidendũ in corpore hunc cœlestem & nonum hominem, qui idcirco in hortum introiuit, quia voluntarius accedebat ad passionem, idcirco, inquam, illud accedebat vbi ab executori bus citiũs inueniretur.

Iona. 18.

¶ Sequitur: Iudas ergo quum accepisset cohortem, & à principibus & pharisæis miuistros, venit illuc cum laternis & facibus

facibus & armis. Vbi Rupertus, Cohors trecentis viris impletur. Vnde non ait, quum accepisset cohortem & ministros à principibus & Phariseis, sed ait, quum accepisset cohortem, & à principibus & Phariseis ministros. Cohors quippe & legio siue tribuni, non Iudaicæ turbæ, sed Romanæ militiæ nomina sunt. Quam videlicet cohortem, non à principibus & Phariseis à Præsida Romanæ potestatis pontio Pilato Iudas accepit, ministros suos adiungentibus principibus sacerdotum & Phariseis, vt si qui ex populo motu illo per noctem exciti, dominum defendere vellent, tam nomine Romano, quàm vtraque manu armata deterrentur.

Iudas cohortem accepit à Præsida, non à Iudæis.

¶ Ita gladium euaginauerunt peccatores, & intenderunt arcum suum. Merito igitur retributum est illis vt gladius eorum intraret in corda ipsorum, & arcus eorum confringeretur. Intrare, inquam, gladius in corda ipsorum, ita vt pro vna cohorte Romana quam aduersus dominum & regem suum armatam conduxerunt, immensum Romanæ fortitudinis aduersus rebellionem suam commouerent exercitum. Et quia cum laternis & facibus & armis exierunt noctu tanquam ad latronem, in circo lucerna dei, lucerna legis & Prophetarum, qua illustrati fuerant patres eorum, cadat de manibus ipsorum, sicut scriptum est: Obscurentur oculi eorum ne videant, & sub eisdem armis cum quibus exierunt noctu, semper incuruetur dorsum eorum. Porro traditionis modum consequenter explicat Euangelista dicēs:

Lucerna dei iudæi extinguitur.

¶ Iesus itaque sciens omnia quæ ventura erant super eum processit, & dicit eis: Quem queritis? Hoc pro laude spontaneæ charitatis & voluntariæ passionis, Euange. posuit, quia quum sciret omnia quæ ventura erant super se, in hortum illum, in locum talem quem sciebat Iudas, introiuit, venientibusque aduersariis (ne vnum querentes multos per indiscretum tumultum tenerent) sponte occurrens dixit eis: Quem queritis? Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus, Ego sum: Stabat autem & Iudas qui tradebat eum cum ipsis. Vt ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Quid mirum si ad hanc vocem quæ dixit, ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt

Cur processit eis obviam.

Ego sum,
vox diu-
nitatis est
Exod. 3.

in terram hi qui non sunt: Hoc nempe secundum diuinitatem suam quæ verè est, dixit: ego sum. Quod verbū substantiuū verissimè de seipso protestatur ille solus, qui ad Moysen dicit: Ego sum, qui sum. Et quanuis cum laternis & facibus & armis nullatenus essentiam diuinitatis quærent, oportunè tamen respondit deus è templo corporis sui dicens: Ego sum, videlicet non ad ipsorum intentionem, sed ad suum nomè respiciens: Interrogati enim quid quærent, responderunt. Iesum Nazarenū. Sed hoc quid est nisi saluator sanctus? Esse autem saluatorem sanctum, non ex natura humana, sed ex virtute diuina pendet. Vndè enim saluator noster est, nisi ex eo quòd non homo tantum, sed etiam deus est. Itaque diuinitatis suæ vocem cetta intentione prolatam, mox ab effectu cognouerunt, hanc sustinere non valentes. Mox quippe abeuntes retrorsum, ceciderunt in terram, ceciderunt, inquam, cum illo qui stabat cum ipsis diabolo Iuda traditore & malitiæ signifero, qui Saranam ferens in pectore, signum pacis ore præferebat.

cur eos
verbochri-
stus pro-
stravit.

¶ Hac autem de causa Christus quum agnus esset protinus immolandus, iam sicut leo modicum irrugit, dum dicendo ego sum, tam leuiter tantam armatam lanistarum turbam ad terram deiecit, vt videlicet essent inexcusabiles, & nescirent quia Iesus Nazarenus quem quærebant, est qui est, reuelata est illis ira Dei quam expectare habent, quia non timent. Reuelata inquam fortitudo venturi ad iudicium vindicis, quia si hoc facere poterat moriturus, multò magis tunc immortaliter regnaturus super eosdem inimicos suos confortabitur. Hoc manifestum factum est in illis & experimento percepta est sempiterna virtus eius, & diuinitas, ita vt sint inexcusabiles, quia quum hoc modò cognouissent dicentem: ego sum, non sicut eum qui verè est glorificauerunt, sed comprehenderunt, sed ligauerunt, sed contumeliis affecerunt, & occiderunt. Sed omnium illorum Iudas sceleratissimus, quia stetit cum ipsis, imò & cecidit cū illis, & non expauit cor eius, sed secundum duritiam suam & impœnitens cor, thesaurizauit sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei.

Roma. 1.

Iniquitas
Iudæ.

Roma. 2.

¶ Itaque vt essent inexcusabiles dixit eis: Ego sum. Sed fortè

fortè parum erat semel dixisse, proinde adhuc interrogandi erant, & iterum dicendum erat hoc ipsum, ne fortè non intellexissent. Iterum ergo interrogat eos. Quem quæritis Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Respondit Iesus: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis, sinite hos abire. Iterum, inquit interrogati procaciter, vt antè responderetis? Iesum Nazarenum, quo audito cadentes experti estis qui sum, ergo si adhuc me quæritis, & sic percussi non doluistis, me quidem comprehendite, sed sinite hos abire. Poterat vtique nihilominus efficaciter dicere, sinite me abire, & habitatorem Iudæ Satanam cum satellitibus suis & armis, sempiternis vinculis alligare, sed oportebat vt pate retur, oportebat itidem, vt hi quos pater sibi dederat, ser uarentur.

*Christus
sepe Iudæ
is permit-
tit.*

¶ Quare autem illi curæ fuerit, vt sinerentur hos abire euangelista subsecutus exposuit. Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, quia quos dedisti mihi, nō perdidisti ex eis quemquem. Hunc sermonem superiùs in oratione ad patrem dixit, de futuro quasi de præterito loquēs. Quod dedisti mihi custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, vt scriptura impleretur. Si enim comprehensi timore mortis negarent, quod vtique fieret (imbecilles quippe adhuc erant sicut in Petro negate manifestum factum est) si inquā negarent, & negantes tamen interficerētur in illo indiscerto tumultu proculdubio perderentur. Quod si in confessione Christi necarentur, etiam sic quodammodo perderentur, qui minimè ad illud propter quod fuerant electi peruenire sinerētur. Vt quid enim electi fuerant, nisi vt testimonium resurrectionis virtute magna per totum mūdum redderent, & ita complerent scripturam dicentem: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum? Nam & paulò antè dixerat eis: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat.

*Oportebat vt de
scipuli ser-
uarentur:*

¶ Dederat autem traditor eis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eū, & ducite cautè, scilicet ne elabatur, vt antea quum hunc Iudæi in templo volebant lapidare, quem tamèn (si voluisset) non modò non comprehēdere, sed nec videre potuissent. Proinde qui hūc frequenter in templo, & in turba cōspexerant: iam sponte

*Matt 14
Impiatus
ditionis a
stus.*

occur-

occurrentem nō agnoscebant. Nam interrogati quem querebant, nequaquam dicunt: te querimus, sed Iesum Nazarenum, te nescientes qui sis. Potuit enim eos suæ diuinitatis potentia (quod etiam fecisse creditur) apertis oculis videntes, priuare iudicio, quo modo quondam Sodomitas domū

Gene. 19. Loth nefandæ turpitudinis causa irumpere contendentes angeli percusserunt, quā plaga & exercitum regis Syriæ, ad comprehendendum Eliseum prophetam destinatum caecatum fuisse, & ductos in Samariam nescientes quō irent, libri Regum prodit Historia. Vnde etiam Origenes ait: Venit talis traditio ad nos, quōd in Christo duæ formæ, vna secundum quam notus erat omnibus, alia secundum quam apparuit in Thabor, sicut de manna legitur, quōd habebat saporem in diuersis secundum eorum diuersa merita differētem. Hinc etiam B. Hierony. asserit Christum in alia effigie se illis ostendisse quos factō è funiculis flagello negociantes eiecit de templo.

¶ Quum ergo nec isti dominum cognoscerent, Iudam ducem suum præuium respiciebant (is enim dominum & visu cognoscebat & auditu) signum notum expectantes. Qui quum venisset, statim accedens ad eum ait: Aue Rabbi. Et osculatus est eum. Impudens certè & scelerata confidentia magistrum eum vocare, & osculum ei ingerere præsumens quem tradebat. Suscepit autem dominus osculum traditoris, non quo simulare nos doceat, sed ne proditorem fugere videatur, simul & illud Dauidicum complens: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Dixit autem

Marc. 14. *Iudas impudens.* ei: Iuda, osculo filium hominis tradis? Elini, inquit, hominis tradis quia caro, non diuinitas comprehenditur. Illud tamen plus confutat ingratum, quod eum tradiderit, qui quum esset filius dei, propter nos filius hominis esse dignatus est. Et quasi dicat: Propter te suscepi ingratis quod tradis. Interrogatiuè autem pronuncians esse putamus quasi amantis affectu corripiat proditorem. Iuda osculo filium hominis tradis? Hoc est amoris pignore lethale vulnus infligis & charitatis officio sanguinem fundis, & pacis instrumento mortem irrogas, senus dominum discipulus prodis magistrum? Cui etiam familiaris conuictus consuetudinem commemoratus, vt vel sic cor eius

Familia rem conuictum iuda commoratur.

emolli-

emolliretur ad poenitentiam dicit: Amice, ad quid venisti? quasi dicat: Hoccine est amici munus, tradere amicum? Prospiciendum tibi erat ad quid venisti, & quem sit exitum hęc tua proditio sortitura. Nam certè malo tuo huc venisti.

¶ Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio? Et percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram. Petrus hoc fecit, vt perhibet

Lucæ. 22.

Ioannes, dicens: Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, & percussit seruum pontificis, & amputauit auriculam eius. Erat autem nomen seruo Malchus. Fecit hoc

Ioan. 18.

Petrus eodem ardore quò cetera fecerat. Sciebat enim quomodo Phinees puniendo sacrilegos mercedem iustitię & sacerdotij perennis acceperit. Ergo domini responsionem

Petr^o gladi^o percutit.

ad interrogata dicentium: domine, si percutimus in gladio Petrus non expectauit. Porro gladium eiusmodi educens & percutiēs, necdum bene aduerterat quo vteretur gladio

Num. 25.

dominus fortis iste & potens, vel de quo gladio supra secundum Lucam dixisset, sed nunc qui habet sacculum tollar, similiter & peram, & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium: nondum, inquam, ipse vel alij qui res

ponderūt ad hęc: Domine, ecce gladij duo hęc, satis cognouerant gladium verbi dei, vñtatum in lege & prophetis, & psalmis. Quem videlicet gladium is qui non habet, vendita tunica emere debet. Quia profectò tempore persecutio-

nis quantò quisque à facultatibus seculi magis nudus est, tantò ad prædicandum dei verbum fortior atque promptior est, seque exuendo rebus mundi, melius accingit gladio

fortitudinis. Petrus autem qui carnaliter intellexerat illud quod de comparando gladio Dominus fuerat loquutus secundum scripturam loquens, & illum commendans gladium, de quo in lege scriptum est, & gladius meus deuorabit

carnes, percutere gladio prohibetur, dicente domino:

Deut. 32

¶ Conuerte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater, non bibam illum. Quia ergo Petrus impotunum & iniustum gladium eduxerat, & percusserat non legitime, conuerte, ait, dux & magister iusti prælij, gladium tuum, nõ meum, in vaginã. Porro eundẽ Petri sensum quodudum

*gladio se
rire Petr^o
phibetur.*

MAR. 16.

dudum dixerat idem Petrus, absit à te domine, nō fiet (quia passurum se prænunciauerat) eundem, inquam, sensum nunc in gladio sæuientem increpat, dicens: Calicem quem dedit mihi pater non bibam illum? Sanè passionis calicem dedit illi pater, quia uidelicet non hominum arbitrio, sed patris præcepto passus est. Dedit hunc illi ut pater, non ut iudex, id est amore, non ira, voluntate, non necessitate, gratia, non vindicta. Adiecit etiam inconcesso utentibus gladio pœnam denunciâns, prout Matthæus refert, dicens:

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.

¶ Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Non culpât eos qui non sine causa gladium portant, qui si bi concessum gladium quum oportunitum est exercent, sed eos qui à superiore legitimum iustitiæ gladium non commissum, ipsi arripuerint, qui nimirum propter hoc gladio feriri merentur. Et subsequens adiunxit: An putas quia non possum rogare patrē meum, & exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones angelorum? quasi dicat: Erras Petre, si me putas egere auxilio duodecim Apostolorum quū mihi (si velim) præstò sint, officium exhibituræ duodecim legiones angelorum. Addit autem Lucas, dicens: Et quum tetigisset auriculam eius (nimirum dominus Iesus) sanauit eum. Nunquam pietatis suæ dominus obliuiscitur, qui etiam hostes suos non patitur vulnerari. Illi iusto & innocuo mortem inferunt, ipse persecutorum vulnera sanat. Mysticè docens, & ipsos si conuertantur posse sanari, qui in suæ mortis consensione sunt vulnerati. Sequitur:

IOAN. 18.

¶ Cohors ergo & tribunus, & ministri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum. Ergo quia non poterat transire calix quem dederat pater, nisi obediens filius biberet illum, comprehenderunt, inquit Iesum, uidelicet quomodo tenebræ potuerunt, quæ nunquam lucem comprehenderunt. Comprenderunt, inquam, & ligauerunt, quia sola hæc erat potestas tenebrarum, ut comprehenderent ad ligandum, quem comprehendere non merebantur ad intellegendum. Comprenderunt & ligauerunt. O nimis horrenda temeritas peccatorum.

*iudæi merito repro-
bati.*

¶ Ergo cum lictores isti qui salutem & misericordiam ligauerunt, quum inquam isti fortes phrenetici, qui medicum sic arcta-

fic
ste
sec
sto
san
ies
chi
liu
sed
Ci
Hi
ria
his
se
lu
sic
del
ten
fin
pe
¶
cer
lat
Qu
stis
&
do
pe
Lu
cit
res
mi
te
à
da
da
Ba
sec
lit

sic arctauerunt, ululantes & lugentes mirantur quòd hostes sibi locũ & gentem tulerint: verbi gratia, quum dicunt secundum Esaiam: Vbi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? Vbi est qui posuit in medio eius spiritũ sancti sui, qui eduxit ad dexteram Moysen in brachio maiestatis suę? Respondeat illis, vtrumque maiestatis suę brachium esse ligatum, & idcirco nullum se præbiturum auxilium. Et quia liberatoris sui manus, non solum ligauerunt, sed etiam clavis confixerunt, quum item plorantes legũt: Ciuitas sancta tua facta est deserta Sion, deserta facta est Hierusalẽ, & desolata domus sanctificationis nostrę & glorię nostrę, vbi laudauerunt te patres nostri. Nunquid super his continebis te domine? respondeat, oportere continere se manus suas. Expandi enim, inquit, manus meas ad populum incredulum. Ceterum nobis qui credimus manus illę sic ligatę, vel expansę in cruce plus operatę sunt, quia videlicet fortem armatum hactenus atrium suum custodientem, & sua in pace possidentem, alligauerunt, & palam cõfingentes, atque triumphaliter traducetes, chirographum peccati deleuerunt.

¶ Dixit autem Iesus ad eos qui uenerant ad se principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores. Tanquam ad latronem existis cum gladiis & lignis comprehendere me. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non tenuistis me. Licet principes sacerdotum & magistratus templi & seniores non uenerint per semetipsos comprehendere dominum, sed ministros miserint, in atrio Caiphę ipsi expectantes, quia tamen eorum consilio cuncta gerebantur, Lucas uolens eos ostendere reos esse sanguinis domini, dicit principes sacerdotum & magistratus templi, & seniores ad comprehendendum saluatorem uenisse. Qui enim ministros ad hoc miserant, patet eos iusionis suę potestate uenisse. Ita enim de nece domini agebant, ut uelut ipsi à sanguine eius uiderentur innoxij: quasi dicant: Non tradatur per nos, sed per discipulum suum, non comprehendatur à nobis, sed à tribuno turbisq; nõ à nobis pro illo Barabbas, sed eligatur à populis. Ad extremũ, non à nobis sed à præside damnetur, neque nostra, sed Romanę militiæ manu cruci affigatur. Si conuentus malignantium

exacue-

Esai. 63.

Esai. 64.

Esai. 65.

Coloss. 2.

Luc. 22.

Marci. 14.

exacuerunt vt gladium linguas suas, sic intenderūt arcum rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. Narrauerunt vt absconderent laqueos, dixerunt: quis videbit eos? At ergo eis dominus.

*Sine casu
sa cū
mis iudai
Christum
inuasit*

¶ Tāquam ad latronem existis. Quasi dicat: Non opus erat eum cum gladiis & fustibus quærere, qui vltro vestris se tradat manibus, & quasi latitatem, & oculos vestros fugientem per proditorem inuestigare, qui quotidie palam in templo docuerim. Sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Hoc est: Sed ideo contra me in tenebris congregamini, quia potestas vestra qua contra lucem mundi armamini, in mentis vestræ cæcitate & in tenebris est. Tunc discipuli eius relinquentes eum omnes fugerunt. Impletur sermo quo dixerat: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiã pastorem, & dispergentur oves gregis. Vnde & apud Ioannem scriptum est dicente domino: Venit hora vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis.

Marc. 14

Ioan. 13

Marc. 14

¶ Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo, & tenuerunt eum. At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis. Quis fuerit iste adolescens Euāgelista nō dicit. Quisquis autē fuerit maiorem in se, quā in cæteris discipulis domini amorem permanuisse comprobatur, quia illis iam fugientibus, ipse donec ab hostibus comprehenderetur, vinculo charitatis astrictus, eum prosequi non omisit.

¶ Cæterum sicut Petrus qui negationis culpam pœnitentiæ lachrymis abluit, & cōfessione diuini amoris funditus extirpauit, recuperationem ostendit eorum qui in martyrio labuntur: ita cæteri discipuli qui articulum comprehensionis fugiendo prauenerant, cautelam fugiendi docent eos qui se minus idoneos ad tolleranda duplicia sentiunt. Quibus multò tutius est præsidia latebrarum petere, quā se discrimini certaminū exponere: ita etiam iste adolescens qui reiecta sindone nudus profugit ab impiis, illorum & opus designat & animum, qui vt securiores ab incurribus hostium fiant, quicquid in hoc mundo possidere videntur abiiciunt, ac nudi potius domino famulari, quā adharendo mundi rebus materiam tentandi, atque

*Adolescens
qui nudus
profugit
quidam*

à Deo

à Deo reuocauit aduersariis dare didicerunt. Iuxta exemplum beati Ioseph, qui relicto in manibus adulteræ pallio, foras exiit, malentes deo nudi quàm induti, cupiditatibus mundi quasi meretrici seruire.

Gene. 39

Circa secundam partem enarrationis dominicæ passionis, in qua dicendum est qualiter Christus dominus cõprehensus atque ligatus traditus est Iudicæ gentis primoribus & pontificibus, quatuor occurrunt consideranda. Primum est comprehensio atque ligati domini ad Iudeorum pontifices deductio. Secundum est Apostoli Petri trina negatio. Tertium est aduersus dominum calumniæ varia fabricatio. Quartum est à summo sacerdote criminis blasphemie domino impositio.

¶ Circa primum B. Ioan. dicit: Et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphæ qui cõsiliu dederat Iudæis, quia expedit vnum hominem mori pro populo. De hoc pseudo pontifice testatur Iosephus, quia pontificatum sibi absque merito dignitatis emerit à principe Romano. Non ergo mirum si ab iniquo pontifice, iniquæ condemnationis iudicium procedat. Oportebat autem vt gauderent inimici veritatis, & gaudium communicarent inuicem de victoria huius diu desyderatæ captiõis, quia dixerat discipulis suis: Amen amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Hinc captum dominum atque ligatũ opprobrium suum circumferre fecerũt ad Annam primum, deinde ad Caipham, deinde ad Pilatum, & ita quidem fecerunt quasi honore inuicem præuenientes, re vera autem sacrilegium suum manifesto, & communi consensu corroborantes, ne videlicet apud Romanas leges (si quid hinc forsan in posterum accusationis oriretur) vnus si solus videretur sceleris author, criminationem sustineret.

¶ Caussam cur eum ad Annam duxerunt primum Euange. protulit dicens: Erat autem socer Caiphæ qui erat pontifex anni illius. Amplius autẽ addẽdo: Erat autem Caiphæ qui consiliu dederat Iudæis, quia expedit vnũ hominem mori pro populo, voluntate ipsius Caiphæ indicat actum vt duceretur ad Annam primum, ne videlicet apud homines

Ioan. 18.

*Ioan. 18.
circũdu-
citur do-
minus in
opprobriũ*

mines totam inuidiam sustineret, si ipse qui primus confilium dederat, primus etiam condemnaret.

IOAN. 18.

Sequebatur petrus à longè.

Circa secundum membrum huius secundæ partis, videlicet Apostoli Petri trinam negationem, prosequitur Ioan. dicens: Sequebatur autem Iesum Simon Petrus & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introiuit in atrium pontificis, Petrus autem stabat ad ostium. Sequebatur quidem Petrus, sed à longè, vt alij Euangelistæ testantur. A longè, inquam, sequebatur non tantum pedum incessu, quantum pauide mentis habitu: quia iuxta veritatem eius qui dixerat, quod ego vado non potes me modo sequi, euntem ad passionem magistrum & dominum, nondum valebat imitari. Verumtamen quomocunque sequebatur vt videret finem, timidus quidem, sed piam pro domino gerens sollicitudinem. In quo maxima nobis est admiratione venerandus, quia dominum non reliquit etiam quum timeret. Quod enim timet naturæ est, quod sequitur deuotionis, quod negat obreptionis, quod poenitet, fidei. In Petro nihilominus euntem ad passionem dominum à longè sequente ecclesia significabatur, quæ domini passionem erat imitatura, sed longè differenter. Ecclesia enim pro se patitur, at ille pro ecclesia.

Discipulus notus pontifici.

Matt. 4.

IOAN. 18.

Matt. 14.

¶ Porro alter discipulus qui dominum sequebatur, creditur esse Ioannes, de quo non dubitauerunt quidam asserere, quod fuisset nobilis. Vnde & notus erat pontifici, modum tamen nescimus suæ nobilitatis, sed hoc vnum ex Euangelio certum tenemus quod fuerit filius Zebedæi: nec de curia, sed de piscatoria cum fratre suo Iacobo vocatus, & relictis rebus & patre dominum secutus sit. Quacunque tamen ex causa notus fuerit pontifici, sequentia videamus.

¶ Sequitur: Exiuit ergo discipulus ille qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum. Meminisse libet hoc loco miraculi longè superioris quo discipulis in mari laborantibus (erat enim ventus contrarius, & nauicula in medio mari iactabatur fluctibus) venit dominus quarta vigilia noctis ambulans super aquas, & Petrus ad vocem eius vltro se offerens, ambulansque & ipse super mare vt veniret ad Iesum, veniente vento valido timuit, & penè submersus

submersus manu domini retentus est. Hic enim verè super aquas dominus licet in magna tēpitate, super aquas, inquam, verè ambulabat, discipulis in mari laborātib⁹; quia scandalum patientibus apostolis & fuga dispersis, ipse pro arbitrio suo tribulationē patiebatur imperturbatus. Hoc est, carne quidem infirma, sed prompto spiritu mox victor quoque mortis futurus. Ambulabat & Petrus super aquas vt veniret ad Iesum, quia pristinę dilectionis memor qua dixerat: Animam meam pro te ponam adhuc per modicę fidei audaciã sequebatur longè post Iesum. Sed vidit ventum validum venientem, & timuit, timendo negavit, negãdo quodammodo iam mergebatur. Nisi quia conuersus dominus (ait Lucas) respexit Petrũ, & eodem respectu quasi manu apprehendens, amarè flentem restituit in gradũ pristinum. Sed vndè venientem vidit ventum validum.

Ioan. 13.

¶ Sequitur: Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille, non sum, Non no ui illum. Oblitus suę sponsonis & fidei, hominem se nosse negat, quem fuerat confessus Deum. Rursus autem quum vidisset eum ancilla cœpit dicere circumstantibus, quia hic ex illis est. Non autē hæc eadē quę prius accusabat ancilla esse credenda est. Dicit enim Mattheus apertissimè. Exeũte autem illo ianuam (quia illic diutiùs manere nõ sibi tutum arbitrabatur) vidit autē alia ancilla, & ait his qui erãt ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. Et iterum negavit cum iuramento, quia non noui hominẽ. Iam secundo negavit, sed nondum tota completa est veritas medici, qui ægritudinem infirmi bene cognoscẽs dixerat, quia prius quã galus cantet, ter me negabis. Porro cribrator Apostolorum Satanas ibi sibi prouidit, vt tētationis artificium inciperet à scēmina, qui sexus in paradiso prothoplasto deceptionis exticxit ianua.

Ioan. 18.

Negatio prima.

Mat. 14.

Negatio secunda.

Pax scēminam
Satanas
Petrũ ag
greditur.

¶ Et interuallo facto quasi horę vnus (vt dicit Lucas) tertio negavit. Accenso enim igne in medio atrio (quia frigus erat) stabant serui & ministri ad prunas & calefaciebant se. Erat autem cum eis & Petrus stans & calefaciens se, frigescens negator Petrus, frigidorum homicidarum & inimicorũ Christi foco fouebatur. Vbi Rupertus: Tali, inquit, Petro comparandos arbitramur eiusdem Petri vicarios sa

Ioan. 8.

Quales
pontifices

comparatur Petro ad prunas stanti.

cerdotes vel pontifices summos, quoties peccatorum diuitiis assidentes, auidè delectantur, gladio verbi Dei recondito, illud obliti quod ait Psalmista: Melius est modicū iusto super diuitias peccatorum multas. Purāt enim se quasi Petrum, qualis fuit in auditorio Neronis, fortes clauicularios cœli, subque arbitrio regnum cœlorū claudi vei aperiri, quum tamen mūnera libenter accipientes, & propter illā veritatē reticentes, tali Petro potius similes sunt, quales apud istas residens prunas vitam perdidit, quia vitæ autorem negauit.

Negatio tertia.

10an. 18.

Marc. 14.

¶ Itaque Petro stanti ad prunas, dicit vnus ex seruis pontificis, cognatus eius cuius abscidit Pettus auriculā: Nōne ego te vidi in horto cum illo: cōvincens nimirū Christi discipulum esse ex loco, & secundum Marcum ex gente, dicens: Nam & Galilæus es, subaudiendum est, sicut ille, denique etiā ex loquela, secundū quod Matth. dicit: Nam & loquela tua manifestū te facit. Ille autē cœpit anathematizare, hoc est, sibiipsi malū imprecādo iurare, quia nescio hominem istum quem dicitis. Et statim gallus cantauit. Et cōuersus dominus respexit Petrū. Et recordatus est Petrus verbi domini sicut dixerat: Quia prius quā gallus cāter, ter me negabis. Et egressus foras Petrus fleuit amarè.

Luc. 22.

Marc. 14.

Cōuersus dominus qualiter respexit Petrum.

¶ Igitur qui omnes fluctus tribulationis pro domino se posse pati præsumpserat, dicens: Etiā etsi me oporteat cōmori tibi, nō te negabo: ad primū ventū timuit, quia merisus est, quia tertiū negauit: sed extēdit dominus gratiæ manum & apprehendit eū, cōuersus & miserātibus suæ diuinitatis oculis respiciens in eū, delicti sui cognitionē pariter & amarissimū cōpuncti cordis dolorem & poenitentiā illi infudit. Nō solū enim quum agitur poenitentiā, verum etiam vt agatur, dei misericordia necessaria est. Respicere nanque eius, misereri est. Non ergo prodest iam lapso peccatori prædicatoris clamor, quasi galli cantus vt resipiscar, nisi etiam adsit respectus misericordiæ Dei.

Quā sint nociua cōfortia malorum.

Matth. 16.

¶ Hic etiā patet quān sunt nociua colloquia & contubernia perfidorū, quandoquidem & ipse Petrus qui inter discipulos consistens primus omnium Christum Dei viuū filium confessus est, inter perfidos hunc se nosse negauit. Exiuit ergo à cōuentu malignantiū, ne denuo fortasse negaret

garet. Sed nec inter impios retentus poterat agere pœnitentiã, ergo foras egreditur, quatenus ab impiorũ concilio seiscũtus, pauidæ negationis sordes liberis fletibus abluat. ¶ Sed nec illud prætereundum est, quoniam Petrus primò negavit dominum simpliciter, deinde negavit cum iuramento, postremò verò cum execratione sui, quod utriq; iuramenti grauisimũ genus est. Quo patenter insinuat quoniam (vt beatus Greg. ait) Peccatum quod per pœnitentiã deletum non fuerit, mox suo pòdere ad aliud trahit, vt qui in sordibus est, sordescat adhuc, id est, qui in peccatum lapsus est, non si mox resipiscat, impellente diabolo confestim offendat grauius. Nullus proinde viribus propriis fidens grãdia de se promittat, nemo quasi perfectus sit hinc sibi placeat, sed potiùs qui se existimat stare videat, ne cadat. Itaque noli (inquit Apostolus) altum sapere, sed time. Nam qui fieri pòset, vt è tanto discrimine securus euadat agnus, vbi sic aries gregis Petrus periclitatus est? Nullus ergo amet periculum (perfidorum & corruptorum hominum, & hæreticorum loquor societatem) ne pereat in illo. Vndè & oportunè poetæ verbis monemur, qui ait:
Parcite oues nimium procedere, non bene ripæ
Creditor, ipse aries etiam sua vellera siccat.

Circà tertium secundæ partis membrum (quod est aduersus dominum quæsitã vndique calumniæ fabricatio) Ioannes sic prosequitur: Pontifex verò, id est, Annas, qui ideirco pontifex vocatur, quia superioris anni pontificatum pecunia redemptum sibi vsurpauerat, interrogauit Iesum de doctrina sua, & de discipulis suis, qui videlicet essent discipuli sui, & quæ esset doctrina sua. Interrogantis autem hæc erat intentio, vt si palàm omni consilio firmaret quod docuerat, scilicet se esse filium Dei, mox ex consulto consequeretur iudicatio, quia blasphemauit, reus est mortis.

¶ Respondit ei Iesus: Ego palàm loquutus sum mundo. Ego semper docui in synagogis & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt. Et in occulto loquutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid loquutus sum ipsis. Ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Ac si diceret:

DD ij Ego

*Petri nē-
gātis pec-
catū gra-
datim ag-
grauatū.*

Apoc. vi.

*Nullus si-
bi nimis
fidat.*

*I. Cor. 10
Roma. 12*

Ioan. 18.

*Annas
cur ponti-
fex voce-
tur.*

*Interro-
gantis in-
tentiõ frau-
dulenta.
ibidem.*

Ego (cuius causa tota nunc à te hæc doctrina cōstituitur) palam loquutus sum mundo, & in occulto loquutus sum nihil, subauditur eorum de quibus nūc interrogas. Quid me interrogas? Nam si dixero vobis non creditis mihi. Proinde quia lege vel more iudicij non conceditur cuiquam, vt in legitimo iudicio sibi met sit testis, interroga eos qui audierunt. Ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Miserāt enim iam pridē pontifices & pharisæi ministros, vt apprehenderent Iesum in templo docentem, qui quum vacui redeūtes interrogarentur quare adduxissent eum: responderūt (vtique verborum ipsius virtute compuncti) nunquam sic loquutus est homo. Itaque securè iudicandum committit auditoribus, qualis fuerit sua doctrina. Ecce, inquit, hi sciunt quæ dixerim ego. Sequitur:

Ioan. 7.

Ioan. 18.

Ies^o alapa cæditur.

Psal.

¶ Hæc quum dixisset vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes pontifici? Iste fortis percussor & mollis adulator fortium illorum se vnum esse ostentauit, de quibus Christi spiritus per Prophetam in persona ipsius conquerens, dicit: Quia ecce ceperūt animam meā, irruerunt in me fortes. Neque iniquitas mea, neque peccatum meum. Qui enim sunt isti nisi falsō fortes, & veraciter languidi atque imbecilles, qui sic irruerunt in dei formidinem mortuos suscitantem, sicut irruit phreneticus in medicum curare volentem? Quorum malè fortium hiē vnus erat insan^o, & cerebrosus, qui tam proteruè irruit in hominem sanitatis & veritatis verba loqueretur pro domino sub pontifice: vt suum illi studium commendaret, non fortiter, sed stultè zelatus. Poterat quidem brachium domini repercutere percutientem, nec eum solum, sed etiam parietem illum dealbatum statim subuertere, pontificē falsō appellatum, sed accepit iniuriam, seruauit patientiam, reddidit doctrinam. Nam sequitur:

Ioan. 18.

¶ Respondit ei Iesus: Si malè loquutus sum, testimonium perhibe de malo. Si autem bene, quid me cædis? Suauiter & rationabiliter dictum. Quid, inquit, me cædis bene loquentem? quem (etiam si malè loquutus fuisset) nullā nisi iussus cædendi haberes potestatem. Imò nec præceptum siue potestatem accipere æquum esset, nisi dicta prius causa, & à censoribus librata sententia.

¶ Et

¶ Et viri qui tenebant Iesum illudebant ei cædentes, & velauerunt eum, & percutiebant faciem eius. Porro faciem suam non auerit ab increpantibus & conspuentibus in se. O nimiam insaniam, illam faciem conspuere, cædere, & velare, quam patres eorum & prophetae ardentissimis desiderii videre cupierunt, faciem, in qua speciosi forma præfiliis hominum, in qua desiderat eam angeli prospicere. Verè non est species ei neque decor (inquit Esaias). Et vidimus eum & nõ erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum & facientem infirmitatem. Et quasi absconditus vultus eius & despectus, vnde nec reputauimus eum. Verè langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et nos putauimus eum quasi leprosum percussum à deo & humiliatum. Velabant impiissimi oculos eius, ne fortè ipsius aspectu mansuetissimo (qui poterat etiam atrocissimas ad pietatem mentes commouere) ad vllam emolirentur miserationem. Velantes autem eum id efficere non valuerunt quo minus eorum scelera videret, sed illud potiùs effecerunt in malum suum, vt videlicet domini faciem ipsi à se absconderint. Velate non potuerunt oculos domini qui multò lucidiores sunt super solem, contemplantes omnes vias filiorum hominum, corda intuentes in abscondito, sed propria corda velamento cæcitatatis operuerunt, quod vsque hodie manet super cor eorum non reuelatum.

¶ Et vt nihil ludibrio deesset, casum dominum, consputum & velatum, quasi falsum prophetam irridentes ludibrio crudeli sciscitantur, dicentes: Prophetiza, quis est qui te percussit? Qui prophetas domini priùs ad se missos fuerant persecuti, nunc blasphemant & irrident dominum prophetarum. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum, Et hæc quidem dicebant & faciebant in contumeliam eius, quasi qui à se populis prophetam voluerit haberi. Sed ipso dispensante qui patitur, omnia pro nobis fiunt, vt (sicut beatus Petrus hortatur) Christo passo in carne, nos eadem cogitatione armemur. Porro hæretici vel Iudæi, qui vsque hodie Iesum deum negant, & mali catholici qui eum reprobis actibus exacerbantes non videri ab illo suas cogitationes & opera tenebrarum autumant, & ipsi quod in eis

*Luca. 22.**Esaiæ. 50
Christi facies velatur & cæditur**Esai. 53.
cur oculi
domini
velauerit**Eccle. 23.**Luca. 22.**crudele
Iudæorum
ludibrium
in Christum**1 Pet. 4.**Qui iam
Christo
illudant.*

est, quasi ei illudentes aiunt: Prophetiza, quis est qui est qui te percussit?

Circa quartum secundæ partis membrum, quod est à summo sacerdote criminis blasphemix domino impositio, aduertendum quòd post hæc manè ante solis ortum filius tenebrarum. Annas, dominum tot & tantis affectum contumeliis, ludibriis vexatum, inhonoratum spuris, saturatum opprobriis, vinctum misit ad Caipham, qui (vt dictum est) erat pontifex anni illius, nò vt ille domini causam iudicio iusto libraret, sed (vti ad dolos instructus erat) grauioribus calumniis oppressum damnaret. Vndè Lucas prosequitur, dicens:

Interrogatio Iudeorum insidiosa
Mat. 22.
IOAN. 18.

¶ Et vt factus est dies, conuenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & scribæ, & vniuersum concilium, vt habet Marcus, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. Non veritatem desyderabant, sed calumniam præparabant. Siquidem Christum hominem tantummodo de stirpe Dauid venturum sperantes prout ei interroganti aliàs ipsi responderant, hoc pro magno ab eo quærebant, vt si diceret: Ego sum Christus, secundum quod illi sapiebant, de semine Dauid, calumniarentur quod sibi arrogaret regiam potestatem. Et ait illis: Si vobis dixero non credetis mihi, si autem & interrogauero non respondebitis mihi, neque dimittetis. Sæpe illis illis dixerat quis ipse esset, videlicet quãdo dicebat: Ego & pater vnus sumus. Et iterum, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me, sed vos nò creditis. Interrogauerat quoque quomodo dicerent Christum filium esse Dauid, quum ipse Dauid in spiritu dominum suum illum vocauerit, vt tali aimirum interrogatione prouocati, discerent eum non solum hominem verum quia filium Dauid, secundum verum deum, quia dominum Dauid. Verum illi neque dicenti credere, neque, interroganti respondere, neque eum qui innoxius adprobatus est, immunem dimittere volebant.

Christus quomodo se deũ prolauit.
Matt. 26

¶ Sequitur enim: Principes autem sacerdotum & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent, & non inuenerunt, quum multi falsi

falsi testes accessissent, quia conuenientia testimonia non erant. Conuenientia, inquit, eorum furori, vt videri possent eum iuste ad mortem condemnare.

¶ In Euangelio Nicodemi legimus plerosque illorum qui ferre testimonium contra Iesum fuerant euocati, vel inuitos, pro ipso dixisse testimonium, vidisse quippe se huc miracula facientem, audisse se illum predicantem verba veritatis, ita gubernante spiritu sancto linguas eorum, vt contra id quod intenderant, loquerentur: Quod & ipsi Balaam *Num. 24* in Num. legimus accidisse, qui quum ad maledicendum venisset, compellente deo, vel inuitus populo dei benedixit. Horum itaque testimonia conuenientia non erant.

¶ Ergo nouissimè accedunt duo falsi testes, dicentes: Quoniam nos audiimus eum dicentem: Ego dissoluam templum hoc manufactum, & post triduum aliud non manufactum ædificabo. Per hoc nimirum asserere volentes ipsum blasphemiam in deum fuisse loquutum qui diuinam potentiam sibi arrogasset, sed (vt Marcus inquit) non erat conueniens illorum testimonium, nã falsi testes erant, qui & sensum & verba Christi mutassent. Dixerat enim dominus tumultuose sciscitantibus (quum expulisset negotiantes è templo) in qua potestate hæc faceret, diuinitatis suæ potentia (qua & semetipsum suscitaturus erat tertia die à mortuis) se hoc fecisse insinuans, soluite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. Quod nimirum dixerat de templo corporis sui. Non solum autem in sensu, sed in ipsis quoque verbis calumniatur, & non modò suis verbis ad domini verba falsè additis, sed & ipsius domini verbis mutatis, calumniam struunt saluatori Ipse enim dixerat: Soluite templum hoc. Isti commutant & aiunt: Ego dissoluam templum hoc manu factum. Vos inquit, soluite non ego. Quia illicitum est, vt ipsi nobis inferamus mortem. Deinde illi vertunt. Et post triduum aliud non manu factum ædificabo, vt propriè de templo Iudaico dixisse videatur. Dominus autem vt ostenderet templum de quo loquebatur esse animal viuum, & spirans, dixerat, & ego in triduo suscitabo illud. Aliud autem est ædificare, aliud suscitare.

¶ Summus ergo sacerdos exurgens in medium interrogauit

DD iij gavit

christo si
lète furor
summi sa
cerdotis.
Marc. 14.

gavit Iesum, dicens: Non respondes quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Vbi Iesus tacebat, non vt reus, aut dolosus, sed vt ouis filebat, quæ sine voce coram tondeute se obmutuit. Vbi vero respondebat, docebat vt pastor. Ergo Pontifex ira præceps & impatiens non inueniens (prout quærebat) calumniam locum, animi furore è folio excutitur, vt insaniam mentis motu corporis demonstraret. Et quantò Iesus tacebat ad indignos responsione falsos testes, tantò magis Pontifex furore superatus eum ad respondendum prouocat, vt ex qualibet occasione sermonis locum inueniat accusandi. Nihilominus Ies⁹ tacebat. Sciebat enim quicquid respondisset torquendum ad calumniam.

Matt. 28

¶ At princeps Sacerdotum (quasi vim facturus vt loqueretur) ait illi: Adiuro te per deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius dei. Iesus autem dixit ei: Tu dixisti. Pro quo Marcus posuit. Ego sum, vt videlicet ostenderet tantum valere quod ei dicit Iesus: Tu dixisti, quantum si diceret: Ego sum. Et diuinitatis suæ signum adiiciens, subiecit: Et videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis dei & venientem cum nubibus cæli. Vbi Beda: Si ergo tibi in Christo, ó lude, Pagane, hæretice, contemptus infirmitas, & crux contumelia est, vide quia per hæc filius dei ad dexteram patris sessurus, & ex partu virginis homo natus, in sua cum cæli nubibus est maiestate venturus. Vndè & Apostolus cum crucis abiecta descripsisset, dicens: Quòd humiliavit

christus
se dei filiū
confiteatur
Marc. 14

semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, adiunxit, & ait: Propter quod & deus exaltavit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Sed vt verum esse probetur quod saluator interrogatus de se dixerat, si dixerero vobis, non credetis mihi. Marcus subsequutus adiungit

Pseudop
tesis ve-
ste scindit
& Etu. 19.

¶ Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid ad hoc desyderamus testes: Audistis blasphemiam. Iudaicæ cõsuetudinis est, quum aliquid blasphemie & quæ si contra deum audierunt scindere vestimenta sua. Quòd Paulum

Paulum quoque & Barnabam quādo in Licaonia deorum cultu honorabantur fecisse Lucas commemorat. Herodes autem quia non dedit honorem deo acclamante ei turba voces dei & nō hominis, sed acquieuit immoderato favori populi, statim ab angelo percussus est. Ostendit nihilominus vestimenta scindendo pontifex Iudæos iam sacerdotalem gloriam perdidisse, & vacuam sedem habere pōtificis ¶ Sed & altiore mysterio factum est, ut in passione domini pōtifex Iudæorum sua ipse vestimenta disciderit, quum tunica domini, nec ab ipsis qui eum crucifigere militibus scindi potuerit. Figurabatur enim, quod sacerdotium Iudeorum pro sceleribus ipsorum pontificum esse scindendum, & à suæ statu integritatis omnino dissoluendum. Soliditas verò sanctæ vniuersalis ecclesiæ (quæ vestis sui redēptoris in scripturis solet appellari) nunquam valeat dirumpi. Quia potiùs & si Iudæis, si Gentiles, si hæretici si mali catholici, humilitatem domini saluatoris contemnant, ei iustamen vsque ad consummationem seculi in illis quo fors electionis inuenerit inuiolata sit permāsura fidei integritas.

Actu. 12.

Scissio vestimenti pontificis Iudæorum quid.

Ecclesia,

Christi stabilitas incōcussa.

¶ Itaque pontifex scissa veste quasi ob auditam ex saluatoris ore blasphemiam cæteros qui erant in concilio malignantium interrogat, dicens: Quid vobis videtur? Vobis, inquit, qui nunc audistis blasphemiam. At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. Iniqui iudices semetipsos morte dignos condemnant, qui deum (si voluissent) cognoscere poterant, ipsi blasphemant. Tunc iterum (vt Mattheus infert) expuerunt in faciem eius, & collaphis eum cæderunt: Alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis Christe quis est qui te percussit? Sed qui tunc cæsus est collaphis & alapis Iudæorum, cæditur etiam nūc blasphemis falsō Christianorum. Qui tunc consputus est saluis infidelium, vsque nunc vāsanis nomine tenus fidelium exhonoratur atque irritatur opprobriis.

Christus à Iudæis ad mortē condemnatur.

Circa tertiam partem narrationis dominicæ passionis in qua dicendum est, quemadmodum dominus à Iudæorum principibus traditus est ad mortē Gentibus, quatuor

tuor occurrunt consideranda. Primum est impiissimi proditoris funesta proditio. Secundum est calumniosa Iudæorum aduersus Christum ante præsidem criminatio. Tertium est varia in dominum & indigna illusio. Quartum est latrone seruato vociferatione insana mortis Christi petiitio.

1041. 18.

¶ Circa primum quo ordine beatus Ioannes dominicæ passionis seriem prosequatur attende. Adducunt ergo, inquit, Iesum à Caïpha in prætorium. Erat autem manè. Porro quo schemate Saluatorem duxerunt, Marcus patefacit, dicens: Et confestim consilium facientes manè summi sacerdotes, cum senioribus & scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum duxerunt, & tradiderunt Pilato. Habebant enim hunc morem, vt quem adiudicassent morti, ligatum iudici traderent. Attamen non tunc primum ligauerunt eum, sed mox comprehensum nocte in horto (vt Ioannes retulit) ligauerunt, & sic vinctum seruauerunt Pilato tradendum. Hoc loco Matthæus inserit interitum Iudææ proditoris, dicens:

*Iudææ pro
ditoris in
teritus.*

¶ Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus esset pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui tradens sanguinè iustum. Et sceleris sui memor magis quàm Christi clementiæ, sibi ipsi factus est carnifex. Quum enim reiectis in templo argenteis inde recessisset, abiens laqueo se suspendit. Si pœnitentiam apud dominum egisset quam apud Iudæos egit, potuisset à misericordia non excludi. Sed à domino sese per desperationem amplius elongans quàm fecerat per traditionem, ad eos ire maluit à quibus deridendus erat, non miserandus. Hinc sceleratam vitam suam perosus, proprio scelere suspensus crepuit medius, repulsus à cælo & terra

*Modus &
locus inter
itus Iudææ
meritis con
gruus.*

¶ Medius autem crepuit, quia non decebat, vt per illud os quod venerandam domini faciem fuerat osculatus anima ferox & impia ingrederetur. Crepuit ergo, & diffusa sunt omnia viscera eius, vt qui se dei gratia fecerat inanem, diabolus autem intromiserat tali hospite ruperetur. Dignum proinde pœnam sibi traditor amens inuenit, vt videlicet guttur quo vox proditionis exierat laquei nodus necaret. Dignum etiam locum interitus quæsiuit, vt qui hominum angelo-

rúmque dominum morti tradiderat, cælo terræque perofus (vt dictum est) quasi aeris tantummodò spiritus sociandus, iuxta exemplum Acitophel & Abfalon, qui regem Dauid persequuti sunt, aeris medio periret.

2. Re 17.
Et. 18.

¶ Cui etiam satis digno exitu mors ipsa successit, vt viscerum quæ dolum prodicionis conceperant, rupta caderent, & vacuas euoluerentur in auras. Cuius simillima pœnæ mors Arrium hæresiarcham damnasse refertur, vt quia ille hu-manitatem Christi iste diuinitatem exringuere moliebatur, ambo sicut sensu inanes, ita quaque ventre visceribus effulis vacua perirent.

Arriij & Iudæ cur

¶ Cæterùm quod hinc ad nostram spectat eruditionem aduertamus Iudam, & de cõmisso scelere pœnituisse, suis se crimen confessum, imò insuper & restituisse, iniquum sanguinis innocui pretium, & tamen post hæc omnia periisse quia desperauit. Diabolus enim (cuius imperio se permiserat) peracto à proditore scelere, spem ab eo longè fecit prout sui moris est, videlicet in fine mortalis vitæ hâc proreudis.

similis m.
teritus.

Diaboli
fallacia

peccatori
bus decipi

perendis.

¶ Prosequitur autem Matthæus, dicens: Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam, quia pretium sanguinis est. Concilio autem inuito, emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach (hoc est ager sanguinis) vsque in hodiernum diem.

Agerem
ptus in se

pulturam
quid.

Hæc decernente deo sacerdotes de pecunia fecerunt, quò pariter & ludæ proditoris, & ipsorum impietas innotesceret amplius apud omnes. Nec significatione carere putandum est, quò de pretio vendicionis domini saluatoris comparatus est ager in sepulturam peregrinorum, quia futurum erat, & iam tunc agebatur, vt sanguine Christi vniuersis dei electis, qui in hoc mundo aduentæ sunt & peregrini, æterna in cælo requies pararetur. Sed ad teterrimum perempti atque periti proditoris spectaculum paulisper redeunt intelligenamus fallentis hanc diaboli technam. A principio nempe concepti sceleris impediuit, ne malum suum videret. Consummatum verò iam scelus ostendente diabolo vidit, & ob ipsius enormitatem eodem suggestore desperauit de venia. O miser, quid tibi profuit auaritia?

Argen-

Iudæ qui sequitur. Argenteos vendē a accepti fuerant, templo, animā tuam diabolo, corpus laqueo reddidisti, omnia, perdidisti, res, corp^o & animam. Nihilominus tamen adhuc te sequuntur (seductore Satana) simoniaci vsurarij, proditores, fraudulentij, & omnes auari cælum pariter & terram, & semetipsos tandem amissuri.

Sacerdotū cecitas & superstitio. ¶ Sed inter hæc admirare est duritiam sacerdotum impiorum, qui nec propter Iudæ pœnitentis confessionem, nec propter sacrilegę pecunię refusionē, nec propter traditoris suspensionem, ad sui sceleris agnitionem potuere perducī. Nec minus miranda atque irridenda est eorum superstitio qui funestam pecuniam mittere noluerunt in gazophilacium, quia pretium sanguinis est, qui tamen interim ipsum sanguinem innoxium effundere non formidabant.

*Christi p
Iudæos
ante præ
sidem cri
minatio.*

Circa secundum tertię partis membrum, quod est calumniosa Iudęorum aduersus Christum ante præsidē criminatio, beatus Ioānes Euangelista quum præmississet, dicens: Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium erat autem manē: subsequutus adiunxit. Et ipsi non introierunt in prætorium vt non contaminarentur, sed manducarent pascha Vbi pascha non accipitur pro agno paschali, si cut accipitur apud Lucam, vbi dicitur: Venit autem dies azymorum in quo necesse erat occidi pascha, sed accipitur pro panibus azymis, qui comedebantur per totos octo dies solennitatis paschæ, quos comedere non licebat nisi mūdīs. Polluti autem fuissent, si domum hominis gentilis incircumcisi, fuissent ingressi. Pharisei cæci nimis accuratē mundastis illud quod deforis est catini & calicis, introrsus turpes & cruenti, verē sepulchra dealbata, quę deforis pulchra sunt hominibus, intus autem plena sunt ossibus mortuorum. Quid enim? Contaminari exterioriū cauētis introeundo in gentilis hominis prætorium, & intus horribiliter pollui non timetis tractando crudele homicidium. Quid hac puritate impurius? quid hac sanctitate scelestius?

Sequitur:

Ioan. 28. Pilatū si mulator. ¶ Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit eis: Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc? Pilat^o qui (sicut Nicodemus scribit) in exiguo ponebat mendacium, quasi negocij

negocij ignarus querit, quam accusationem afferrent, dissimulator callidus, qui tamen iam cohortem & tribunal dederat, per quam Iudaicos furores iam satis ardentibus magis atque magis succendit. Is itaque iam exiens ad eos, & quid per eos ageretur nescire se simulans, sicut in Osee dicitur: Extendit manum suam cum illuforibus, scilicet qui tota nocte dominum illuserant. Quia applicauerat quasi clibanus cor suum, quum insidiaretur eis. Verè in omnibus quæ dixit, quæ fecit (verbi gratia) quum dixit, quid enim mali fecit, vel quum accepta aqua lauit manus suas coram eis, insidiabatur eis, videlicet vt ita in eos crimen effunderet, quatenus ipse apud Romanum imperatorem nullum pro iniuste dånato homine iudicium subiret. Si enim verè ille liberare voluit, quare nusquam illa sua potestate usus est, de qua dixit: Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Ergo maius quidem peccatum habuit, qui dominum Iesum illi tradidit, sed ipse quoque peccato nõ caruit, quia ministerium homicidij voluntate suscepit. Proinde sicut Herodes rectè vulpi a similitudo eius dicente de eo domino: vade dic vulpi illi, pro eo, quia quum Ioannem libenter decollaret, contristatum se propter iurandum esse simulavit, sic & iste mendax (& sicut iam dictum est) in exiguo ponens mendacium, rectè vulpi comparandus est, quia quum libenter postulationem dominicæ mortis acciperet, defendere se illum sinxit, & accepta aqua, manus quidem, sed non conscientiam lauit.

¶ Quum ergo ipse Pilatus ad eos foras egressus dixisset: Quam accusationem afferitis aduersus hominem hunc responderunt & dixerunt eis: Si nõ esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Ergo ne gens iusta & populus innocens, nullam nisi malefactorem tradere, imò & occidere consueuistis? Quem enim Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? & occiderunt eos qui prænunderunt de aduentu iusti cuius hunc vos proditores & homicidæ estis. Igitur vitiosam in initio causæ Romano præsidii propositionem reddidistis. Sed causam præside sciscitante, dicit Marcus, quod accusabant eum summi sacerdotes in multis. Singula probare non valentes, indistinctè de multis eum qui peccatum non fecit, mendaciter criminantur.

¶ Per-

osee. 6.

Pilatus
insidiatur
iudæis.Ministerium
homicidij
voluntate
suscepit.

Ioan. 18.

Act. 7.

Marc. 25.

LUC. 23.
*Christum
 Iudæi de
 tribus ac
 cusant.*

¶ Perhibet autem Lucas de tribus eum à Iudæis accusatū fuisse, dicens: Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc inuenimus subuerentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem se Christum regem esse.

LUC. 18.

¶ De primo, Pilato cura non erat, quum non Iudæus, sed Gentilis esset, prout dominus ipse passionē suam discipulis prædicens testatus fuerat, dicens: Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellauerint, occident. Itaque gentilis homo Iudæas superstitiones contempsit.

MATT. 23.

¶ De secundo, quod scilicet prohiberet tributa dari Cæsari, non interrogatur à Pilato. Potuit enim fieri ut illud domini iudicium quo iam pridē dixerat: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, etiam Pilatum contigerit audisse à referentibus, præsertim quum hoc loquutus fuisset à paucis antè diebus, ideòque causam hanc tanquam inceptam, imò apertū inuidorum mendacium nihil pendit.

IOH. 18.

Dixit ergo ei Pilatus: Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate. Dixerunt ergo Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam. Non dixerunt: Nobis non licet iudicare quenquam, iam enim tota nocte vigilantes, non quidem secundum legem, sed contra legem iudicauerant, illuserant, conspuerant, & colaphis cæciderant. Verumtamē iudicatum quempiam non licebat eis occidere, nisi Roma no præside iudicationem cōfirmante. Ut sermo Iesu impleteretur quem dixit, significans quā morte esset moriturus. Dixerat enim: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendū. Ut ergo iste sermo impleteretur, oportebat eum tradi gentibus à Iudæis, dicentibus: Nobis non licet interficere quenquam: quia videlicet non poterat non euenire quod ille prædixerat.

MATT. 20

¶ Instantibus itaque Iudæis de tertio Pilatus inquit, nun videlicet arrogare sibi vellet regiam potestatem. Undè Iohannes prosequitur, dicens: Introiit ergo iterum in prætorium Pilatus. Exierat nimirū ad Iudæos qui (ut dictum est) non introierant in prætorium ne contaminarentur, & vo-

cauis

cavit Iesum & dicit ei. Tu es rex Iudæorum? Respondit ei Iesus: A temetipso hoc dicitis, an alij tibi dixerunt de me? Si statim sic respōdisset: Rex ego sum, antè quàm regnum suum à regno hominum distinxisset, occasionē calumniæ Pilato porrexisset, velut qui aduersus dominum illius Cæsarem, agere tentauisset. Melius ergo sic respondens, à temetipso hoc dicitis, an alij tibi dixerunt de me, & iustæ calumniæ locū sustulit, & regem se esse testatus est, quia non negauit. Idem enim est, ac si diceret: Aded verū est regem me esse Iudæorum, vt si hoc à temetipso magis quàm alterius indicio dixisti, cōstet profectò, quia quasi propheta diuinasti. Quid igitur? A temetipso hoc dicitis, an reuera (quod dissimulas) alij causam meam indicauerunt, quādo cohortem & tribunum ad tenendum me misisti? Sequitur:

*Christus
se regē es-
se nō dis-
fitetur.*

¶ Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua & pontifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Ac si diceret: A Iudæis tota causa sumit exordium. Nunquid ego conciliis, vel synagogis eorum in quibus te condemnauerunt (quum Iudæus non sim) intersum, vt à me causa, vel nominis huius oriri potuerit principium? Non est ita, sed gens tua & pontifices accusantes & sententiam postulantes, tradiderunt te mihi. Quid fecisti?

*Cur Chri-
stus nō re-
spōdit ad
illud,
quid feci-
sti.*

¶ Ad hæc dominus magnus, & sapiens rex indigno illi non respondit quid fecerit, quū bene omnia fecerit, imò quum & omnia valde bona per ipsum facta sint. Sed nec illud dicere curauit, quod prius interrogatus fuerat, scilicet quod esset rex Iudæorum, quia iam sufficienter hoc dixerāt aduersarij sui. Verūm quod illi minus, vel peruersò dixerant, hoc modo suppleuit & correxit. Regnū meum non est de hoc mundo. quasi dicat: Verum est quidem quia gens mea & pontifices, qui tradiderunt me tibi indicauerunt tibi de me, scilicet accusantes me esse regem Iudæorū, sed regnū meum contradictionem regni Cæsaris esse mentiri sunt.

Gene. 1.

Nam regnum meum non est de hoc mundo. Non ait: Regnum meum non est in hoc mundo. Excelsus quippe dominatur in regno hominum, & cui vult dat illud, & totius mūdi gubernator & dominus est, sed nō est, inquit, de hoc mūdo, id est de arbitrio vel placito eorum qui sunt in hoc mūdo. Non de magnitudine ciuitatū, vel longis tractibus terrarum,

*Danic. 4.
aliud est
regnū esse
de mūdo,
& esse in
mundo.*

terrarum, non de multitudine & fortitudine militū scien-
tium, vel de sanguine p̄liorum. Proinde Romanum à me
nihil nocetur imperium, vel aliquod aliud regnum terre-
num, quia nihil huiusmodi querit regnum meū. Quod ira
sit probatione non indiget, quia perspicuum est, palàm om-
nibus est. Nam si de hoc mundo esset regnum meum, mini-
stri mei vtrique decertarent vt non traderet Iudæis. Nunc
autem regnum meū non est hinc. Ministros, inquit, de hoc
mundo pro me decertantes haberem, si regnum meum de
hoc mundo fuisset. Nunc autem nullus est de mundo mini-
ster, nullus est qui de hoc mundo pro me decertet. Ergo re-
gnum meum non est hinc.

*Opera
christi
qualia.*

¶ Hoc cœne est de hoc mundo regnare, cœcorum oculos ape-
rire, surdis auditum, claudis gressum reddere, mortuos sus-
citare, pauperibus Euangelizare, & pro huiusmodi tanquā
latro comprehendi, ligari, alapis cœdi, illudi, atque cōspui.
Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu. Hoc enim videbat
consequi, vt si regnum eius non est hinc, aliunde sit, & vn-
decunque regnum, regnum vtrique sit.

*In quo
consistat
regnum
christi.*

¶ Respondit Iesus: Tu dicis, quia rex sum ego. quasi dicat
Tu pro crimine hoc mihi iam dudum obiicis, tu pro causa
hac ad tenendum me cohortem & tribunum cum Iudæorū
ministris misisti. Ego autem causam non negaui, sed hoc
dixi: quia regnum meum non est hinc. Si verum quæteres,
si veritatem amares, me dicente, quia regnum meum non
est hinc, interrogare & discere debueras. vnde sit. Quod
quia facere contempsisti, ecce nunc vltro dico tibi vnde sit,
ne me interficiendo, glorieris te defendisse terminos Cæ-
saris. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt
testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex verita-
te, audit vocē meam. Hęc dicens dominus manifestè con-
sonat prophetię, vbi in persona eius loquitur David: Ego
autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem san-
ctum eius prædicans præceptum eius. Quod est prædicare
præceptum eius, hoc est, testimonium perhibere veritati.
Illic, inquit, constitutus sum rex ab eo, ad hoc vt prædicem
præceptū eius. Hic autem ad hoc ego rex natus sum, & ad
hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.
Et omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

¶ Tanta

¶ Tante sunt hæc dicta altitudinis, fortitudinis tãtę, vt neque Pilatus attingere, neq; alius aliquis regni cœlestis inimicus ea possit cœuellere. Quid enim diceret iste quãlibet mendax Cæsaris spatarius dominum suum magnę Romę principem nolle quempiã in hoc nasci, vel ad hoc in mundum venire vt testimonium perhibeat veritati, detrimentumque honoris esse eius si quis militum ipsius audiat vocem testimonium perhibentis veritati? Hoc nanque modo caput principis non defensione protegeret, sed grandi detestatione obrueret. Nã veritatis nomen amabile est. Et hoc notabile illud esse humana natura sponte cõsentit. Et licet significatũ eius nequissimi homines oderint, tamen ipsum eius nomen nulli vnquam detestari licuit.

¶ Itaq; victus & deficiens, dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et quum hoc dixisset, iterum exiit ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam in eo inuenio causam. Videlicet experimento didicerat nihil esse in illo, vndè interfecto eo semetipsum defendere posset, si de supplicio eius in iuste sumpto, apud Cæsarem illum accusari cõtingeret. Ait ergo in siti sanguinis pene frustrata crudelitas. Ego nullã in eo inuenio causam. Et adiecit:

¶ Est autẽ consuetudo vnum dimitti vobis in pascha. Vultis ergo dimittã vobis regem Iudæorũ? De hoc sic apud Matt. Per diem autẽ solennem consueuerat præses populo dimittere vnum vincitũ quem voluissent. Quod tamen non habebat ex imperialis legis sanctione, sed annua gentis (cui per talia placere gaudebat) consuetudine deuictus. In recordatione quippe q̄ angelus domini in nocte paschę percussit oli primogenita Aegypti & Israel saluauit, & quia percutibus Aegyptiis in mari rubro, patres eorũ non infulsis transire vestigiis, in eadẽ paschę solennitate Iudęi vnũ vincitũ dimittebant, & vnũ vel plures interficiebant.

¶ Habebant autem tunc vnum vincitũ insignem qui dicebatur Barabbas. Insignis erat hic latro, non à nobilitate generis, sed à magna fama criminum. Marcus enim dicit, quod cum seditiosis erat vincitus, & quod in seditione fecerat homicidium, & hoc in ciuitate secundum Lucam: Congregatis ergo illis (nimirum Iudæis) dixit Pilatus:

Quem vultis dimittã vobis, Barabbã, an Iesum qui dicitur

*vnde hæc
orsu siccõ
suetudo.*

Exod. 12

Mat. 27.

Mat. 17.

EE Chri

*Pilat⁹ cū
Iudeis
sentit.*

*Pilatus
Iudeos
contra
Christum
magis ac
cendit.
1040.18.*

*Mira iu
deorū in
quitas in
Christum
Iudei
Barabbā
petentes
quid re-
portent.*

*Esa. 1.
Hinc Iu
dei om-
niū homi-
nū pesti-
mi.*

*Christus
trib⁹ mo-
dis crude-
liter et
indigne
illusus.*

Christus, id est, ut Ioannes habet, regē Iudæorū? Hoc dixit certum habens quid essent responsuri. Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eū. Nunquid si non & ipse eiusdem voluntatis esset, rem totā tam pronus in illorū invidentium arbitrio poneret, & nō potius vteretur illa potestate sua, de qua postmodū dicturus est: Nescis quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem habeo crucifigere te? Simulque & illud considerandū est, quod camino iam satis ardenti quasi stillam olei scienter iniecit, dum sciens quod per invidiā tradidissent eum, ipsum nomen propter quod inuidebant, illis obiecit, dicens: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

¶ Clamauerunt rursus omnes dicentes: Non hunc sed Barabbam. Iam enim semel clamauerant, dicentes: Nisi esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum. Et nunc iterum clamant: Non hunc dimittas nobis, sed Barabbam. Principes enim sacerdotum & seniores, ut Matthæus perhibet, persuaferunt populo ut peterent Barabbam Iesum vero perderent. Nimirū homicidę homicidam, seditiosi seditiosum, latrones latronē seruari sibi petierunt, autorem autem vitę interemerunt. Hinc pacem habere non possunt, quia seditiosum hominem conciliatori pacis præferre nō timuerunt. Hæret ergo eis vsque hodie sua petitio quam tantopere impetrarunt. Quia enim data sibi optione pro Iesu latronem, pro saluatore interfectore, pro datore vitę elegerunt vitę ademptorem, merito salutem perdiderunt & vitam, & latrociniis sese ac seditionibus intantum subdiderunt, ut patriam regnūque suum quod plus Christo dilexerunt perdiderint. Itaque vix genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam filiis sceleratis, seditionibus & homicidiis dignè perituris, quia ut dictum est, principem pacis dederunt pro autore seditionis, & filium Dei commutauerunt pro filio magistri sui diaboli. Barabbas enim interpretatur filius magistri eorum. Quis autem magister eorum nisi diabolus quem inuitantur?

Circa tertium tertię partis membrum quod est Christū dominum varia, crudelis, & indigna illusio, aduerte tribus modis ei fuisse illusum. Nam primò ab Herode est alba veste indutus. Secundò, sub Pilato flagris du-
rissimè

rissimè cæsus. Terriò, à Pilati militib⁹ acerbo ludibrio sp̄nis coronatus.

¶ Primè illusionis hæc fuit occasio. Quum enim Barabbam feruari sibi ingenti clamore petissent, & Pilatus interrogans eis diceret: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorū? & illis rursum clamantibus: crucifige eum, responderet Pilatus: Quid enim mali fecit? & nihil causæ inuenio in homine, tandem illi vociferatione seditiosa inualescentes: comouit, inquit, populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsq; huc. Pilatus autè nec ratus quidè de hoc interrogandū saluatorem, quandoquidem hæc accusatio in laudem magis quàm in crimen domino cedere videbatur quòd totam repromissionis terrā docendo populum pertrāsierit, semetipsum magis nacta occasione cupit ab eo iudicando liberum reddere. Nam sequitur:

Marc. 9.

Luc. 23.

¶ Pilatus autem audiens Galilæam interrogauit si homo Galilæus esset. Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, misit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Pilatus ergo dominum Herodi misit audiendū vt ipse potiùs eum qui eius patriæ tetrarches existerat, vel absolueret, vel puniret.

Psal.

¶ Verum diuina prouidentia hoc factum est, ne qua Iudæis excusatio remaneret quasi non ipsi, sed Romani Christum crucifixerint: Herodes quoque qui natu & religione erat Iudæus, cum exercitu suo quid de illo senserit est ostentare permissus. Simul & impetas vtriusque prouinciæ (Iudææ scilicet in qua natus, & Galilææ in qua nutritus est & conuersatus) in eius necem conspirantis ostenditur. Inique autem egit Pilatus mittendo eum ad Herodem, in quo nullā mortis causam potuit inuenire, quippe quem ab iniuria defendere, non denuo nouis exponere calumniis debebat. Similiter inique agit Herodes mittendo rursus Christum ad Pilatum. Sequitur:

*Iudæi de
nec chri
sti inexcus
sabiles.*

*Tam vilis
tus quàm
Herodes
in Christū
iniqui.*

Luc. 23.

*Quærite
rodes cupierat
videre Iesū
Mat. 27.*

¶ Herodes autem viso Iesu gauisus est valde. Erat enim cupiens ex multo tempore videre illum, scilicet à tempore quo decollauit Ioannem. Extunc enim cœpit Christus palam prædicare, & virtutes ac miracula operari, & exiit fama eius in vniuersam terram. Vndè & Matth. dicit: Audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu, & ait pueris suis: Hic est

RCII

EE ij Ioannes

ENARRATIO

Ioannes Bap. ipse surrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. Erat, inquit, cupiens ex multo tempore videre illum, & subdit causam, eò inquiring q̄ audierat multa de illo, & sperabat signū aliquod ab eo videre fieri. Interrogabat autē illum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Et tacuit ergo & nihil fecit, quia nec illius incredulitas diuina videre meruit, & dominus iactantiam declinabat. Quia enim Christū nō saluatorem esse reputabat, sed incantatorē, neque verbis, neque miraculis Christi dignus erat. Vbi suo exēplo (vt B. Grego. ait) nos ipse docuit, vt taceamus quādo cognouimus q̄ auditores nostri nostra volunt audire, & sua mala nolunt emendare, ne, dum ostentationis studio verbū dei loquimur, & eorum quæ erant culpa esse non desinat, & nostra quæ nō erant fiat. Stabant autem principes sacerdotū & scribæ constanter accusantes eum. ¶ Accusantibus se principibus sacerdotum & scribis dominus apud Pilatum pauca, apud Herodem nulla respondit, ne videlicet crimen impositum diluens dimitteretur à preſide, & crucis utilitas differretur. Nam & iustum profectō erat, vt Pilato (qui legem & prophetas de Christo non nouerat, ac per hoc ex ignorantia peccauit in dominū) aliqua in parte respōderet. Herodem verò cæterōsque Iudæorum optimates, quia contra legis suæ decreta innoxiiū condempnabant, quem ex lege & prophetis nouisse poterant, indignos per omnia suo sermone duceret. Propter illos ergo quibus respondere noluit, data est de agno similitudo apud Esaiam, vt in suo silentio non reus, sed innocēs haberetur. Vbi enim tacebat, prout superius dictum est, quasi agnus pro toto grege immolandus patientiam præstabat. Vbi verò respondebat, quasi pastor bonus prs suis ouibus contra luporum latronūmque insidias pugnabat.

¶ Sed aduerte quā indignè Dei virtus ab Herode spernitur, & Dei sapientia irridetur & illuditur. Hinc enim Lucas subsequutus adiunxit, dicens: Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illuſit indutū veste alba, & remisit ad Pilatum. Et vtique remittendo ad Pilatum probauit se in eius mortem cōsentire. Debebat enim hominem suæ iurisdictionis in quo nihil dignum morte reperit, ab iniusta calumnia, & à morte liberare. Sed non modò hoc non

*Cur christi
ſt⁹ tacuit
corā Herode.*

*Herodes
in christi
morte cō-
sentit.*

non fecit, sed tanquam hominem inutilem & amentem, induratum alba veste derisit & spreuit. Sed ut ait Beda, alius aliquid & ab Herodis inuentione longè diuersum in hac domini illusione nobis innuitur. Nam quòd veste alba induitur immaculatæ dat indicia passionis, quoniam agnus dei immaculatus totius mundi sit peccata ablaturus. Quod enim veste alba induitur spretus & illusus, ipse in casta carne est passus & sepultus. Per hoc etiã quòd hîc dominus alba postmodum coccinea vel purpurea veste indutus illudatur, geminum martyrij genus, quo per sanctæ ecclesiæ passionibus adornatur, exprimitur. Quæ innocuam eiusdem domini ac sponsi sui mortem mirata, dilectus, inquit, meus candidus & rubicundus. Candidus actione rubicundus sanguine. Et ipse variis membrorum suorum flosculis uernans in pace lilia gignit in bello rosas. Sequitur:

¶ Et facti sunt inimici Herodes & Pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad inuicem, uidelicet propter necem quorundam Galilæorum quos occiderat Pilatus in tetraarchia Herodis. Hi enim magnum quædam secuti Iudam nomine, qui auertit populum à solutione census Romanæ potestati, coniurationem suam sacrificio facilego in deserto confirmantes cæsi perierunt. Nam, hic idem Euangelista superius meminit, Pilatus cum exercitu superueniens miscuit sanguinem eorum cum sacrificio. Sed isti duo in Christi necem unanimitè consentientes inuicem amici detestabiles effecti sunt.

¶ Porro idem nefandissimū Herodis & Pilati fœdus, quod in occidendo Christum pepigerunt, hætenus uelut hæreditario iure successores eorum custodiunt, non modò Iudæi & gentiles qui sicut genere & religione, ita etiam mente dissidentes in Christianis tamen persequendis Christi que in eis fide perimenda consentiunt, sed etiam omnes usque adhuc peruersi ac falsò Christiani, etsi inter se mutuo ob superbiam & suas malas cupiditates dissideant animis, at tamen odiendo & persequendo optimū quenque, concordēs & amici fiunt.

¶ Secundò illusum est domino à Pilato, qui eum flagris indignè affecit. Quum enim reductus esset ab Herode ad Pilatum, ille, ut idem Lucas refert, conuocatis principibus sacerdotibus

Quid alba vestis.

Cant. 5.

Inimicitiam causam inter Herodem & Pilatum

Lucæ 13.

Herodis & Pilati fœdus qui sectantur

Secundò illusum est domino flagris

facerdotum & magistratibus & plebe, id est, & magistratū gerentibus, & vulgo Iudæorum, dixit ad eos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inuenio in homine isto, ex his in quibus eum accusatis. Et hæc dicendo Pilatus Iesum sufficienter probauit infontem, sed hunc postmodum condemnando, semetipsum ostendit homicidam. Sequitur: Sed neque Herodes. Nam remisi vos ad illum. Et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum er-

*Christum
ab ipso met
Pilato fla
gellatum.*

go illum dimittam. Tunc, vt Ioannes ait, apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. Dicit Beda, nequaquam ab alio quàm ab ipso met Pilato dominum fuisse flagellatum, dicente Euangelista: Tunc apprehendit Pilatus Iesum & flagellauit. Et impia militum in dominum ludibria hinc distinguens, deinde subiungit: Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius. Sanè grande spectaculum & mundo, & angelis, & hominibus, vt à seruis peccati princeps libertatis seruilibus modis concederetur. Sed (vt Esaias ait) Disciplina pacis nostræ super eum, cuius liuore sanati sumus. Iniuria magna & detestanda temeritas in seruo, quod dominum maiestatis qui cælum syderibus & terram virentibus quibusque vestit & ornat, suis expoliatum vestibus spectandum cunctis nudum exhibere. Et licet in eo non fuerit infirmitas carnis ad peccatum inclinans, nec ipse peccatum fecerit, verecundia tamen & erubescencia non carebat. Erubuit ergo nudari, & eò magis quò purior fuit erubuit. Stat ergo propter nos nudus, iuuenis verecundus & elegans, speciosus forma præ filiis hominū, & caro illa flos & gloria omnis carnis, propter scelus nostrum flagris confeciditur, & liuoribus ac plagis vndique dilaceratur.

*Isa. 53.
Grandis
iniuria in
Christum*

Iob. 2.

*Figura
Christi fla
gellati.*

Deut. 25.

Isaia. 53.

¶ In huius rei typum Satanas olim accepta cælitus potestate virum iustum, & rectum, cuius operibus dominus benedixerat, cui similis non erat in vniuersa terra, vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem vulnerauit. Quoniam ergo secundum mensuram delicti esse debet & plagarum modus, is qui vulneratus est propter peccata nostra, attritus propter scelera nostra, in quo posuit dominus iniquitates omnium nostrum numerosa atque multorum de-

bita

bita multis liuoribus exoluit, vt meritò per Prophetam dixerit: Quæ non rapui tunc exoluebam. Sed nondum illu- *Pfal.*
sionum finis.

¶ Nam tertio est à militibus præsidis acerbò ludibrio spinis coronatus Quod Mar. describens, milites, inquit, duxerunt *Spinis Christi^o coronatur.*
eum in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam, & cœperunt salutare eum. Aue rex Iudæorum. Et percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum, & ponentes genua adorabant eum. Milites quidem quòd Iudæorum rex fuerat appellatus & hoc ei crimen scribè & sacerdotes obiecerant, quòd videlicet sibi in populo Israe litico vendicaret imperiùm, illudentes hoc faciunt vt nudatum pristinis vestibus induant purpura, qua reges veteres utebantur, & pro diademate imponant ei coronam spineam, pro regali sceptro dent calamum (vt Matth. scibit) & quasi qui deum se falsò dixisset illudentes adorabant.

¶ Hæc illi quidem ludentes crudeli ioco fecerunt, sed à virtute & sapientia dei Christo rege magno seriò suscepta, imò vt flierent vtiliter prouisa sunt. Singulæ nanque derisiones, singulæ plagæ vel percussiones grandem vocem habuerunt, & omnia pro nobis loquuntur. Quum enim sanguis proclamet in cœlum de terra quæ apernit os suum, & suscepit eum de manu Iudæorum, spinæ quoque & vestis irrisoria cæteræque iniuriæ, sine dubio proclamant in cœlesti propiciatorium, & credentibus potenter impetrant remissionem peccatorum. Per spineam ergo coronam illud quoque visibiliter significauit, quod de illo propheta prædixit: Et peccata nostra ipse portauit. Spinæ nanque designant quæ animam pungunt & lacerant. Nam & propter peccatū homini datæ sunt, dicente domino ad Adam. Quum operatus fueris terram, non dabit fructus suos, sed spinas & tribulos geminabit tibi. *Plagæ Christi vt clamant.*
Esa. 53.
Gene. 3.

¶ Sed & quod purpuram siue chlamidem coccineam quum illuderetur non dedignatus est circundari sibi, nunquid non congruit illi quo propter nos in passione sua fungebatur ministerio charitatis? Coccus enim coloris ignei *Chlamis coccinea quid.*
Exod. 25.
Et. 28.

ENARRATIO

qui in tabernaculo domini offerri, & in veste sacerdotali bis tinctus iubetur assumi, geminam significat dilectionē, dei scilicet & proximi, qua fit vt quicquid offerimus ignitum & quasi bene coloratum, coram diuinis placeat conspectibus. Ipse autem propter nimiam charitatem suā qua dilexit nos bibit calicem passionis, prout ipse dicit: Maiorem charitatem nemo habet, quā vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Proinde huic regi chlamis cocinea bene conueniebat, vt ipso habitu se illum esse ostenderet, qui in lege significabatur per vitulā rufam, cuius corpus iuebatur pro peccato totius populi extra castra cremari, & cinis eius in aqua hisopo super populum aspergi. Arundinem etiam in manu recipere non recusauit, quā nimirū regalis potentiae insigne præfererat. Quod autem genu flexo antē eum illudebant ei, illud significabat quod ipse per Prophetam dicit: *Viuo ego* (dicit dominus) quia mihi curuabitur omne genu, & confitebimur omnis lingua. Hæc nihilominus quæ dicta sunt ludibria à nonnullis vsque hodie quodam modo Christo inferuntur. Hæretici enim & Pagani (milites vtique diaboli) qui Christi negant diuinitatem, caput eius percutiunt. Siquidem caput Christi deus. Et quia per arundinem scriptura solet confici, quasi arundine caput Christi feriunt, qui contra Christianam fidem errores suos confirmare authoritate sacræ scripturæ conantur.

*spuunt
Christo in
faciem.*

*Christum
nunc irri-
sorie ado-
rant.*

Spuunt in faciem eius, qui gratiosam ipsius cum hominibus in vera carne præsentiam cæcæ mentis insania respiciunt, & Iesum Christum in carne venisse negant. Sunt proinde, quod grauioris est vesaniæ, qui eum certa fide vt verum deum adorant, sed peruersis actibus mox verba eius quasi fabulosa despiciunt, ac promissa regni illius temporalibus illecebris longè postponunt. Proinde qui Deum orant, attamen quippiam contra Deum mente versantes peccant, non Deum honorant, sed irridunt, & sicut Pilati milites genu flexo dant ei alapas. Sed inter hæc attendamus caput illud cælo & terræ venerandum, à quo venit omnis benedictio propter nos impactis coronatum & confixum spinis, consputum ab impiis, percussum & inhonoratum. Sed omnia hæc propter te sustinet ò homo, & pariter quæcunque

quæcunque ille volunt, ad omnia silens, quasi agnus qui coram tondente obmutescit sine voce. Pudeat ergo sub spinoso capite velle esse membrum delicatum, & detestare coronâ superbix. Nam væ coronæ superbix ait propheta.

Esai. 28

¶ Coronatus est nihilominus saluator propter nostrum exemplum, vt intelligamus nos prius quàm gloriæ cœlestis coronam adipiscemur, ab inimicis tribulatione varia coronandos, sicut in Canticis scriptum est: Veni de libano, veni coronaberis de cubilibus leonum, & de montibus pardorū Leo diabolus est, cuius cubile, mens est hominum pessimum, qui semper optimis quibusque infesti sunt. Montes vero pardorum sunt omnes superbi à quibus incenditur pauper. Ab iis enim patienter sufferendo electi coronantur, iuxta quod per prophetam dicitur: Supra dorsum meum fabri cauerunt peccatores.

Cantic. 4

Sequitur:

¶ Exiit iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia in eo nullam causam inuenio. Quantumuis coactum te simulas damnate, & æterni incendij stipula, non tibi educenti Iesum, & sic locuto ita credit Romana seueritas, vt taceam de iustitia diuina quomodo creditum fuit post hæc tribuno. Fœlicis præsidis tuo forsitan exemplo perdocti, qui Paulum Apostolum nõ molli & frigida defensione, sed manu militari à rabie Iudæorum eripuit? Exiit ergo Iesus portans spineam coronam & purpureum vestimentum, & dicit eis: Ecce homo. Talis exiit, & non erat ei species, neque decor, & aspectus eius in eo non erat. Ecce, inquit, homo. Intentionem quidem dicentis, & sensum irridentis detestamur, sed vocem amplectimur, & dicimus quia verè homo, quia quum deus esset, in similitudinem hominum factus est, & habitu inuentus vt homo. Quo conspecto non mitigati lanistæ crudeles supplicij agni innocentis, sed amplius siti sanguinis flammati sunt. Vndè subdit Euangelista:

*Ioan. 19.
Simulator
Pilatus.
Actu. 23.*

*Ecce homo
Esa. 53.*

¶ Quum ergo vidissent eum pontifices & ministri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Ita pontifices pueri teoli aquæ vt eorum ministri, dilatauerant os suum. Euge, euge, inquit, viderunt oculi nostri. Hactenus bene actum, quod nunc restat exequere, crucifige, crucifige eum. Dicit eias Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite. Ego enim nõ inuenio

*lanistæ
crudeles
Iudæi.
Ioan. 19.*

inuenio

inuenio in eo causam. Timebat enim (vt iam dictum est) ne quod futurum erat pulsatus in iudicio Cæsaris sustineret molestiam, non habens quã de interfectione eius redderet causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit. O Iudæi præuaticatores legis dum hominem gentilem securum reddere vultis quasi legis scutum offertis, & iniquitas vestra mentita est sibi. Non enim secundum legem debet mori, qui filium dei se esse asserit, sed propheta qui falsum loquitur in nomine domini, mendacij cõuictus non subsequente effectu sermonis.

Dent. 18.

¶ Quum ergo audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit. Timuit planè, sed non gessit pœnitentiam. Timuit inquam, præfagiente sibi animo magnitudinem futuri mali. Præsertim quia iam miserat ad eum vxor sua dicens: Nihil tibi & iusto illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Terribili cõminatione in somnis affecta fuerat, si vir eius Christum interimeret. Dicunt somnium hoc sibi immisum à diabolo, intelligē te se iam per Christi passionem & mortem spoliandum. Perceperat enim ex Christi sanguinis effusione in limbo detentos gladium percipisse. Vndè Christi necem in quam prius Iudæorum animos incenderat, nunc per vxorem Pilati impedire molitur. Timuit ergo Pilatus, non propter legem quam Iudæi allegabant, sed ne fortè Iesus ab ipso sic iam violatus esset filius dei. Potuit enim hoc credere homo gentilis. Gētiles enim plerosque diis genitos (errore vano decepti) recipiebant.

*Matt. 27.
Diabolus
vt christi
necem im-
pedire mo-
latur cur
Pilatus ti-
muit.*

*cur non
respondit
christus
pilato.*

¶ Ingressus ergo est in pratorium iterum, & dicit ad Iesum Vndè es tu? Non quærit iam ab eo, quid fecisti, vt prius, sed vndè es tu, id est, es tu genitus ex deo? Iesus autem responsum non dedit ei. Nimis importuno tempore hoc interrogabat, quia tempus tacendi maximè tunc erat, & ipse audire indignus erat, quia non credere volebat. Prætereà quia iam eundem agnum dei malè totonderat flagellando: ideo coram illo iustè obmutescerat, & non aperuit os suum. Satis etiam desuper iam antè responderat, quando dicebat regnum suum non esse de hoc mundo. Denique quoddam opera quæ faciebat, vt illuminatio cæci nati, resuscitatio mortui quatruiduani, filium Dei, & Deum esse palàm

palàm testabantur. Accusatus ergo tacer, quia defensione non indiget. Ambiant defendi, qui timent vinci.

¶ Dicit ergo ei Pilatus: Mihi nõ loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Mirabatur (inquit Matthæus) præses vehementer. *Matt. 27*
Dignum enim erat miraculo, quod imminente iam iudicio vel condemnationis, vel absolutionis, imperturbabilis taceret, præsertim quã nihil sit terribilius morte, & vita amabilius nihil. Et admirationem auxit, quòd sciret eum Pilatus pro seipso efficaciter posse loqui, quippe hominem legum & rationis peritissimum. Dicit ergo ei: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Igitur ò Pilate potens, & robustam nimis potestatem habens ex ore tuo iudicaris, & non solum apud Deum, sed etiam apud homines reus teneris, quia videlicet innocentem & iustum quum dimittere potuisses, crucifigere maluisti. Modicum sustine, neque festines dicens, mihi non loqueris? Loquetur enim tibi postmodum, & dicit vndè sit. Dominus enim qui nunc infirmus sub tua potestate tenetur, sicut fortis egreditur, sicut vir præliator suscitabit zelum, vociferabitur, & clamabit super te, & super omnes inimicos suos confortabitur. Tacui (dicit) sèper silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. Tunc loquetur ad te in ira sua, & in furore suo conturbabit te, clarè dicens tibi quod nunc interroagisti, vndè sit. Ego, inquit, constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum eius prædicans præceptum eius. Dominus dixit ad me: filius meus es tu ego hodie genui te. Hoc in fuore suo loquetur tibi, & cunctis regibus terræ & principibus, qui conuenerunt aduersus dominum, & aduersus Christum eius.

*Pilatus
suauitatis
in
Christum
testis.*

Esai. 42.

Psal.

¶ Porro qui dicere tibi noluit vndè sit, de tua potestate quid respondeat, audi: Non haberes aduersum me potestatem ullam, nisi tibi datum esset desuper, quasi dicat. Neque per dominum tuum Cæsarem, neque per istos qui clamando crucifige, crucifige, confortant brachium tuum aduersum me sed ab eo quod super omnes homines est datam tibi aduersum me potestatem habes. Nam nisi illud vndè ego sum, teneret manum dexteram meam, & in voluntate sua deduceret me, poteram ego saltem respicere te, & vnus vocis ferrea virga tanquã vas figuli cõfringere te. Ergo quia tradi-

tus sum desuper (tradidit enim me, nec proprio filio suo pepercit pater) non glorieris tu, quia non tua potestas sed superna permissio est. Præterea nec verè potestas est quam in me exerces, sed quoddam latrocinium. Non est enim potestas nisi à deo, quæ ibi tantummodo iure valet, ubi culpa est. Tu autem si absente culpa sæuis & occidis, latrocinium agis, homicidium facis, & proinde reus potestatis superioris subiiceris ipse. Si desuper permittitur tibi potestate abuti, noli gloriari, quia non relinquet dominus virgam, id est non permanere sinet potestatem peccatorum super sortem iustorum. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui fecit in ea? an exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? Quia ergo hæc potestas tua de qua te iactas, vera potestas non est, sed timidum latrocinium est, quod tu explere non posses nisi posse tibi datum esset desuper, propterea qui tradidit me tibi, maius peccatum habet. Quia videlicet ille legem accepit, & non nesciens, sed inuidens abutitur permissio dei, tu verò eiusmodi legem non accepisti, & proinde non tanta ibi quanta illi insipientia, vel malignitas est odisse sapientiam, vel nescire sacramenta dei. Tu ignoti hominis sanguinem fundens homicidium facis, ille regem & dominum suum ad mortem tradens, cum homicidio sacri legum quoque admittit in eum quem patribus suis promissum hæcenus expectauit, & ipsam expectationem eius profitetur signo circumcisionis quod accepit, facitque occidendo vnde se in Prophetis accuset legendo. Sequitur:

Roma. 13.

Esa. 10.

Iudæorū
crimē gra-
uius pecca-
to Pilati.

Sapi. 2.

per hoc pa-
ter pilatū
hæcenus.
christi li-
berationē
non quasi-
uisse.Acerrima
Iudæorū
instantia
in necem
Christi.

¶ Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Nam reuera antea non quæsierat, sed se quærere simulauerat. Quid ergo quasi damnationem eius recusans tantum clamauerat, nisi quia simulator & mendax erat? Sed nunc ubi manifestam eius innocentiam compererat, quippe quem in sermone de nomine Regis vllatenus capere potuerat, magis timebat, conuictus nimirum conscientia sua teste de peccato, si illum sine crimine condemnaret.

¶ Quod videntes Iudæi Pilato minas intentant di. Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Quam suam propositionem importuni & nimis officiosi amici Cæsaris inimici autem dei, tali sententia confirmant. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari. Igitur conclusit (vt sibi videtur) iniquitas

iniquitas omne os, ne reprehendere, vel iniustā dicere dā nationem huius hominis audeat. Nam omnis qui se regē facit, contradicit Cæsari. Hic autem se fecit regem. Securus ergo sit Pilatus, & interficiendo Christum obsequium se Cæsari præstare arbitretur.

Circa quartum tercię partis membrum, quod est latrone seruato, insana vociferatione mortis Christi petitio beatus Ioan. sic prosequitur: Pilatus ergo quū audisset hos sermones adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lycostratos, Hebraicè autem Gabatha. Erat autem parasceue paschæ, hora quasi sexta. Lycostratos Grecè, Latine dicitur lapidum statura, id est, locus stratus lapidibus extra prætorium vbi Pilatus iudicaturus dominum, tribunal sibi statuit, qui quoniam homines magis quàm Deum timebat, facilè declinauit à iustitia.

¶ Impulit ergo Pilatum ad innocentis necem, & amor sui magistratus, & etiam fortassis cupiditas promissi à Iudæis præmij, & nihilominus eiusdem populi Iudaici fauor, quē morte innocentis sibi aucupare non timuit, præcipuè tamen huc eum impulit timor incurrēdi Cæsaris offensam, cuius gratiam & fauorē summopere ambiebat, & ideo iusto Dei iudicio postmodum iubente Cæsare Lugdunū Galliæ in exilium actus, tantis calamitatibus affectus est, vt ipse sibi mortem sua manu consciuerit.

¶ Erat, inquit, parasceue paschæ. Parasceue Græcum est, & interpretatur præparatio, siquidem hoc nomine sextā sabbati (quæ nunc à nobis sexta feria nuncupatur) Iudæi appellabant, quòd videlicet eo die præpararent quæ ad sabbatum forent necessaria, iuxta quod olim de manna fuit præceptum: sexta autem die colligetis duplum. Quia ergo sexta die homo factus, & tota est mundi creatura perfecta: septima autē conditor ab opere suo requieuit, (vndè & hanc sabbatum, id est, requiem vocari præcepit) rectè dominus eadem die sexta crucifixus, humanę restorationis impleuit archanum. Vndè quum accepisset acetum dixit: Consummatum est, id est, quod pro mundi refectioe suscepi, totum est opus sexta die perfectū. Igitur illis interse

Ioan. 19.

Lycostratos.

Pilatus vt occideret innocentē quatuor impulerunt. Cōdigna Pilato merces.

Exod. 16 cur sexta feria christus patiens voluit.

terfectorib⁹ domini magna quidē pasceue propter subsequens magnum paschale sabbatū erat, nobis autem propter preparationem vitæ æternæ quæ nobis illo die preparata est, maxima pasceue est.

Pilat⁹ derisor⁹ christi.

¶ Itaque exhibitō Iudæorum cōspectibus Christo dicit eis Pilatus: Ecce rex vester. Iam dixerat hic derisor: Ecce homo. Nunc adhuc irridens, ecce, inquit, rex vester. Nesciuit dicere quod tertium accusationis, vel criminis nomen est, ecce filius dei vestri, sed dixerant Iudæi, quia filium dei se fecit. Hęc tria verissima nomina sunt vnius Christi domini nostri. Homo, rex, deus, siue filius dei, quem quidem irridentes, & cum risu adorantes, confessi sunt inimici, sed venerantes & seridē adorantes consententur amici.

osce. 3.

Eiusd. 5.

¶ Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Puta dixisse Iudæos infœlices. Tolle à nobis regem, tolle principem, tolle sacerdotem. Extunc enim impletū est quod fuerat per Prophetam antè prædictum. Quia multis diebus se debent filij Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari. Item: In hostiis suis & muneribus vadent ad quærendum dominum & non inuenient eum, ablati enim est ab eis. Et meritò, quia dixerūt, tolle Salvatorem, crucifige proptitiatorem, idcirco perdidērunt salutem, & nullam habent defensionem.

Pilat⁹ & christum & Iudeos irridet.

Cōdigna retributio à Cæsare.

¶ Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Hęc petulans iudex quasi ioco fatigatus, dixit: Sed iocum eius impatiens insania fastidians, & ad certam crudelitatem festinās repulit. Nam responderunt ei pontifices. Non habemus regem nisi Cæsarem. Ergo concedatur eis non habere regē nisi Cæsarem, quoniam omnes alios abiecerunt neminem excipientes, siue deum, siue hominem, & condigna sibi accipiant dona Cæsaris, scilicet interfectionem & captiuitatem gentis, euerisionēque ciuitatis, incendiūque & irreuperabilem ruinam templi.

¶ Vicerunt itaque tam diu persistentes donec traderetur eis ad crucifigendum. Instabant enim (inquit Lucas) vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur. Quanta perfidorum crudelitas, quæ non solum occidere innocentem, sed & pessimo genere mortis occidere, hoc est, crucifigere desiderat. Pendentes enim in ligno crucifixi, clauis ad lignū pedā-

pedibus manibufque confixi, producta morte necabantur, & diu vivebatur in cruce, nō quia longior vita eligebatur, sed quia mors ipsa protēdebat, ne dolor citius finiretur.

¶ His itaque seditiosē clamantibus vt innocuus crucifigeretur (inualefcebant enim voces eorum) videns Pilatus q̄ nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus suas coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius, vos videritis. Hęc omnia fecit & dixit (sicut iam dictum est) simulatē & sibi cauens, vt inuitus fecisse putaretur quod fecit libens, & nihilominus insidiās Iudæis, & totum facinus reiiciens in ipsos. Sed qui lauit manus, non per hoc lauit conscientiā. Et respondens vniuersus populus dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros. Obligauerant ergo & reos sanguinis Christi fecerunt non modo se, sed & suos posteros. Vndē factum est q̄ profligati, atque in omnem ventum dispersi, vagi & errabundi vltionem sanguinis domini exoluunt, sed tamen nō eluunt vsque in hodiernum diem.

*Iudæi vt
se & suos
posteror
obligauerunt.*

¶ Tūc Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter seditionem & homicidiū missus fuerat in carcerem quem petebāt: Iesum verò tradidit voluntati eorū. O iudicij iniquitatem, absoluerat latronē, & cōdemnare saluatorem, seruare homicidam, & perdere mortuos suscitantem. Hinc illi meritō dictū est. Causa tua quasi impij iudicata est, causam iudiciūq; recipies. Is enim qui iudicatus est iniustē, constitutus est à deo iudex viuorū & mortuorum. Ergo vā tibi fex gētis spurcissimę Iudaica turba, non populus dei, quæ dominum tuum ante Pilatum negasti, & diabolo te subdidisti, vā semini nequam, filiis sceleratis imō & abdicatis. Si quid adhuc sapis & nondum prorsus sensu perditō obstupuisti, ò Iudæa gens. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Attende paulisper & audi ea quibus es ob incōparabile scelus digna, audi damna tua quæ ipsa tibi intulisti, iustis tibi vocibus inculcantē. Plange sacerdotes perituros, plange ministros

LUC. 23.

1ob. 16.

Act. 10.

Esa. 1.

Et populus Iudæa tuum pro talibus ausis.

Sedulius:

Iudæis

Non tuba, non vnctus, non iam tua victima grata est.

suum sce-

Quænam bella tibi clanget tuba rege perempto?

lus ob oco-

Quis tuus vnctus erit, quæ verum amiseris vnctum?

los poni-

Victima tur.

ENARRATIO

Victima quæ dabitur, cum victima pastor habetur.

Dilectat synagoga suo fucata colore.

Ecclesiam Christus pulchro sibi iunxit amore.

- ¶ Sæpe malum hoc vobis (ò gens impia & peruerfa) si mēs non leua fuisset: Prophetarum tuorum vaticiniis quatenus ab eo te contineres fuerat te prenūciatum. Enumerauerat
- Danie. 9.* Daniel hebdomadas vsque quo Christus occideretur, qui & reprobandos perfidos non tacuit, dicens: Et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et rursus signum certum
- Ibidem.* aduentus Christi vobis (licet frustra) dedit, dicens: Quum venerit sanctus sanctorum, cessabit vnctio vestra. Quemnam enim ò popule stulte & insipiens è gente tua nunc vngeres, qui spontè protestatus es non aliū habere te Regem quàm Cæsarem? Agnosce ergo iam missum qui mittendus erat, qui est salus & expectatio Gentium, quem negasti, & insuper crucifixisti, in cuius aduentu, sicut celebri prophætia prædictum fuerat: Ablatum est sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius defecit.

Circa quartam partem enarrationis passionis domini nostri Iesu Christi, in qua dicendum est quemadmodū dominus innocens reprobatus à Iudæis, damnatus est ad suppliciū crucis, quatuor attendenda sunt contemplanda, quorum primum est Christi iniquo iudicio damati sub onere crucis suæ ad supplicij locūeductio. Secundum est eiusdem domini nostri sub insigni titulo crucifixi, à Iudæis impia subsannatio. Tertium est eiusdem domini nostri extremum in cruce spiritum trahentis nouis simorum verborum notanda eloquutio. Quartum est ipsius authoris vitæ, emissio in cruce cum magno clamore spiritu examinatio.

¶ Circa primum quod est Christi domini nostri iniquo iudicio damnati sub onere suæ crucis ad supplicij locūeductio Ioan. Euang. sic profecutus est.

- Ioan. 19.* ¶ Susceperunt autem Iesum, nimirum Iudæi à Pilato iam morti crucis addictum. Auiditatem suscipientium ipse per Prophetam exprimens: Susceperunt me, inquit, sicut leo paratus ad prædam, & sicut catulus leonis habitans in abditis. Ne quid autem deesset opprobrio, & vt iam ad mortem

Psal.

tem

tem vadens melius ab vniuersis qui eum ante uiderant cognosceretur, dicit Marcus quod postquam illuserunt ei milites Pilati, exuerunt illum ut crucifigerent eum. Et ut vestimentis suis, & educunt illum ut crucifigerent eum. Et ut (Ioannes testatur) baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluarie locum. Nulli unquam quantumlibet scelerato legimus proprii lignum supplicij impositum ad ferendum, nisi duntaxat Christo domino qui peccatum non fecit, sed peccata nostra ipse in corpore suo super lignum portauit.

*Christus
lignum suae
mortis
portat.
1. Petr. 2.*

¶ Exiit ergo crucem suam portans, sed non peruenit ad locum supplicij baiulando sibi crucem. Angariauerunt enim (ut Lucas dicit, & etiam Marcus) praetereuntem quempiam Simonem Cyrenaeum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi ut tolleret crucem eius. Cuius rei haec fuisse causa praesumitur, ut ad supplicij locum celerius perueniretur, adeo erant veloces ad effundendum sanguinem. Christus autem homo verus quum esset nimis iam hucusque cruciatus defatigatus (vix pie creditur) sub crucis onere defecit. Unde factum est, ut huic Simoni baiulanda crux imponeretur. Porro magne tunc opinionis fuisse videtur, quum filij quoque eius quasi iam noti omnibus designentur ex nomine. Huic ergo de rure seu villa redeunti portanda post Christum crux imposita est.

¶ Et hoc quidem non absque certi designatione mysterij. Quia nimirum ipse passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia eius. Et quia Simon iste non Hierosolymita, sed Cyrenaeus esse perhibetur (Cyrene enim Lybiae ciuitas est, ut in actis Apostolorum legimus) recte per eum populi gentium designantur. Qui quondam peregrini & hospites testamatorum, nunc obediendo ciues sunt & domestici Dei. Et sicut per Apostolum dicitur: Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Unde & apte Simon obediens, Cyrenaeus, heres interpretatur. Nec praetereundum est quod idem Simon de villa venisse refertur. Villa enim Graecum pagum dicitur. Unde paganos appellamus eos quos a ciuitate Dei alienos, & quasi urbanae conuersationis esse videmus expertes. Sed de pago Simo egrediens crucem portat post Iesum, quum populus nationum paganum ritibus derelictis, vestigia dominicae passionis obedienter amplectitur.

*Quod
Christi
crucem Si-
mon por-
tauit
quid.
1. Petr. 2.
Act. 2.
Eph. 2.
Roma. 8.*

Luc. 23.
*Christum
 turba
 multa dis-
 spati vo-
 lo sequi-
 tur.*

¶ Sequebatur autem illum turba multa populi, & mulierū quę plangebant, & lamentabantur. Turba hæc non vna eadēque mente sequebatur. Nā populus quidem sequebatur, vt cuius mortē impetrauerat, morientē letus aspiceret, ministri etiā huius turbę pars erant qui eum premerent, & cruci affigerent. Pontifex & pharisæi vt cum blasphemis, impropetis, & irrisionibus, vel morientem infectarentur. Plurimi verò idcirco sequebantur, vt in eius morte viderent mirabilia, qui tanta viuens perpetrasset. Alij autem vt iniquè damnatum lugerent, quales erant hæc mulieres quę ideo sequebantur, vt quę viuere desyderabant, moriturum, morientem, & mortuum plorarent. Nec solus eum mulierum planctus sequebatur: imò etiam innumerus virorum credentium cœtus de eius erat passione mœstissimus, sed ideo mulieres planxisse præ ceteris referuntur, quia fœmineus quasi contempribilior sexus liberius poterat presentibus sacerdotum principibus, & magistratibus quod cōtra eos senserit ostentare.

Luc. 23.

¶ Verùm quia nouit dominus qui sunt eius, prætermissa fuerentis populi turba, ad amantes plangentēque se fœminas oculos & ora conuertit, dicens: Filie Hierusalem, nolite flere super me, sed super uosipsas flete, & super filios vestros. quasi dicat: Ne me moriturum lamentamini, cuius cita resurrectio mortem superare potest, cuius mors & omnem mortem & ipsum mortis destructura est authorem. Vosipsas potiùs uestramque progeniem ne in meæ crucis ultionem cum perfidis æterna morte damnetur, dignis lachrymarum fontibus abluite. Notandūque quomodo filias Hierusalem appellat, quod non solę quę cum eo uenerant è Galilæa, sed & eiusdē urbis ciues ei mulieres adhæserint. ¶ Et nunc quoque quasi immolandum Iesum duplex turba prosequitur, quomodo eius passionis historiam alij tanquam fabulas, alij lachrymantibus (vt decet) oculis legunt, audiunt, recolunt. Sequitur:

*prædicat
 Christus
 Iudaicę
 genti mala
 uentura.*
 Luc. 21.

¶ Quia ecce uenient dies in quibus dicent: Beatę steriles & ventres qui non genuerunt, & uera quę non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus cadite super nos, & collibus operite nos. Dies à Romanis uenturę obsidionis & captiuitatis significat, de quibus inter alia discipulis priùs

pr̄ius dixerat. Tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, & paulò pòst: Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Quia & naturale est imminente captiuitate, hostiliq̄ue per agros urbésq̄ue gladio clade feruente, cunctos qui euadere queât alta quæque vel abdita, quibus abscondantur refugia cõquirere. Vndè & Iosephus refert iustis stentibus sibi Romanis Iudæos cauernas certatim montiũ colliumq̄ue petisse speluncas, ita vt & semetipsum testetur colliumque quodam destructæ urbis Iotopata in spelunca cũ quadraginta comitibus proditum, inuentum, atque ab hostibus captum. Sequitur:

¶ Quia si in viridi hæc ligno faciunt, in arido quid fiet? Vide lignũ seipsum sub̄sque electos: aridum verdè impios & peccatores significat. Si ergo ipse, inquit, qui peccatum nõ feci, qui lignum vitæ meritò dicor, sine igne passionis à mundo non ex eo, quid putas eos manere tormenti qui fructibus vacui, ipsum insuper vitæ lignum flammis dare non timent? Si nunc est tempus (inquit beatus Petrus) vt incipiat iudicium à domo Dei, quis finis eorũ qui non credunt Euangelio?

Lignũ v̄
vide Chri
stus, ari
dum pec
catores.
1. Petr. 4

Circa secundum quartæ partis membrum, quod est Christi domini nostri sub insigni titulo crucifixi à Iudæis impia subfannatio, Marcus ita prosequitur: Et perducunt illum in Golgotha locum quod est interpretatũ Caluarie locus. Locus erat à morte damnatorũ dictus Caluarie locus, à capitibus eorũ qui ibidem puniebantur. Propterea autè ibi crucifixus est dominus vbi prius erat area damnatorum, vt sicut pro nobis maledictum crucis factus est, & flagellatus & crucifixus, sic pro omnium salute quasi noxius inter noxios crucifigitur. Propter quod etiam ducebantur ad mortem & alij duo nequam, cum eo Et licet hoc factum sit dolo Iudæorum vt per hoc Christi nomen fuscarent, & ipse affinis fuisse videretur maleficio, Deo tamen dispensante propter iam dictam causam hoc actum est, sicut etiam prædictum fuerat per Prophetam: Et cũ sceleratis reputatus est, imò & tãquam sceleratorũ maximus in medio latronum crucifixus est. Sed re vera ideo cũ iniquis reputatus est in cruce, vt iniquos iustificaret sua mor

Mar. 15.

LUC. 23.
Vultus Iu
deorum.
Esa. 53.

philip. 2. re, qui quum in forma dei esset, propter homines homo factus est, ut hominibus potestatem daret dei filios fieri.

priusquã crucifigerent potũ ei dederit prou. 31. ¶ Verum prius quã crucifigerent (ut Matth. refert) dederunt ei vnum bibere cum felle mixtum, & quum gustasset noluit bibere. Cuius rei causam nonnulli hanc esse volũt, quia per Salom. fuerat dictum: Date siceram morientibus, & vinum iis qui amaro sunt corde, ut bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius seniores Iudæorum statuerant, ut morte damuatis vini poculum daretur. Fuisse proinde in Ierusalem matronas nonnullas pietati studentes, quæ myrrhatum (ut Marcus dicit) id est, forte vinum obtulerant, sed mortis Christi impiissimos ministros vnã cum Iudæis nimia crudelitate atque inuidia motos, illud ebibisse, & Christo domino loco illius dedisse vinum cum felle mixtum, ut impleretur scriptura quæ dicit: Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potuerunt me aceto. Quod autem dicit Marcus, & non accepit, non est contrarium ei quod dicit Matth. Et quum gustasset noluit bibere. Nam gustauit quidem, ut Matth. testatur. Et ut Marcus dicit, non accepit. Quo mysticè nobis insinuat, quod gustauerit quidem pro nobis mortis amaritudinem, sed tertia die à morte resurgens, non iam vltra morturus, mortem prorsus à se remouit.

Psal. ¶ Post hæc autem vestibus nudatum Christum dominum ligno crucis quasi agnum altari superpositum sacrificantes, manus eius & pedes clauis ferreis dire confodientes affigunt. Hoc quippe mortis genere ad regni sui gloriam se peruenturum prædixerat Sic exaltatus à terra omnia ad se tracturus erat. Sic aereas potestates debellaturus, ipsum etiam chirographum decreti quod erat contrarium nobis suo sanguine deleuit, affigens illud cruci. Sic denique arbori crucis sublimis terræ fructus restitutus est, ut in ligno crucis per sanguinem suum & mortem Dei filius crimen expiaret, quod nostri generis primi parentes in fructu ligni vetiti offendentes contraxerant. Decentissimum quippe fuit salutem humani generis in ligno crucis constitui, ut vnde mors oriebatur inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur.

Ioan. 12. cur exaltatur Christus in cruce.

Colos. 2. Genes. 2. ¶ Sed dominicæ passionis seriem prosequamur. Milites ergo

ego (inquit Ioan.) quū crucifixissent eum acceperunt vesti-
 menta eius, & fecerunt quatuor partes, vnicuique militi
 partem. Et tunicā. Erat autem tunica inconsutilis desuper
 contexta per totū. Dixerunt ergo adinuicem: Non scinda-
 mus eam, sed fortiamur de illa cuius sit. Acceperunt nimi-
 rum vestimenta eius pro magnæ victoriæ spoliis, & ea sibi
 diuiserunt milites robusti & fortes, quod ea poterant lu-
 crosè venundare. Non enim vilia putabantur vestimenta,
 de quorum simbriis cōtactis virtus exire consueuerat. Nec
 vtrique tunc in illo spectaculo deerant, qui ad comparandū
 ea certatim se ingererent. Nam vt taceam de matre & di-
 scipulo quem diligebat Iesus stantibus iuxta crucem, eius,
 stabant (inquit Lucas) etiā omnes noti eius à longè, & mu-
 lieres quæ sequutæ eum erant à Galilea hæc videntes. A-
 deò tanquam reus & peccator proscriptus est dominus, vt
 nec vestimenta sua charis suis pro magno thesauro serua-
 turis diiudicare sibi licuerit, sed in corpore suo saturatus o-
 probriis, sua quoque vestimenta in mercedem vidit cede-
 re interfecto-ribus suis. Subdit Ioannes:

¶ Vt scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta
 mea sibi, & super vestem meam miserunt sortem. Ac si di-
 ceret: Adeò crudeles fuerunt, adeò consyderantes & inspi-
 cientes me absque vlla miseratione steterunt, vt vestimen-
 ta mea diuidentibus, sortes quoque mittere vacauerit. Vi-
 delicet hoc pertinebant ad fidelitatem imperij, vt regē Iu-
 dæorum non solūm obtemperantes, verumetiam gauden-
 ter interficerent milites Romani. Huic ergo direptioni dū
 vestimenta domini diuidunt tunicam tamen non scindunt,
 hæreticorum temeritatem comparare licet. Qui quanuis
 scripturam sacram in prauos sensus suos distraxerint, ta-
 men fidem Christi, vel catholicam eius ecclesiam scinde-
 re non potuerunt. Plura nanque domini vestimenta multa
 scripturarum (quibus vnum dei verbum indutum est) signi-
 ficant volumina. Tunica verò inconsutilis desuper contex-
 ta per totum, vnam integram atque inuiolabilem catholi-
 cæ ecclesiæ fidem congruè designat. Sequitur:

¶ Et milites quidem hæc fecerunt. Sic sacer Euangelista fa-
 cta impiorum terminat. Hæc quidem, inquiens, milites
 fecerunt, vt subaudiendum sit, & quid post hæc facerent

non habuerunt. Corpus crucifixerunt, & prædam tulerunt, sed fortitudinem dei, verbum dei, verbum deum, cum anima sua occidere non potuerunt.

Mar. 15. ¶ Et crucifigunt cum eo duos latrones, vnum à dextris, & alium à sinistris eius. Quantumlibet iniqua volūrate Iudei calumniam struxerint Christo, crucifigentes eum in medio latronum: nihilominus tamen ipsa crux, non solum tormentum iudicij, sed iudicantis quoque quoddam tribunal extitit. Alterum nanque illorum (sicut postmodum dicitur) sceleratorum, misericorditer assumpsit, alterum iuste dereliquit. Futuri proinde magni iudicij figura fuit, vbi cælestis ipse iudex inter pios & reprobos iuste iudicaturus, statuet oues quidem à dextris, hædos autem à sinistris.

Matt. 23 ¶ Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem, *Titulus.* Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hunc titulum multi legerunt Iudæorum, quia prope ciuitatē erat *Christi domini crucifixi.* locus vbi crucifixus est. Hunc titulum alio spiritus sanctus consilio dictauit, atque alio sensu Pilatus cōscripsit Gloria

Joan. 19. ri nanque se sperabat in hac malitia, & hoc titulo manifestius futurum & clarius Cæsari annunciandum se pro fide eius occidisse hominem, quem multa gentis illius turba cum ramis palmarum excipiens regias illi laudes acclamauerat, Christum esse existimans quem per prophetas promissum expectabat. At verò spiritus sanctus bene vtens

Intentio spiritus sancti in hoc titulo maligni scriptoris manu hunc titulum fecit, qui cælo & terra transeuntibus non transibit, quia Iesus Nazarenus, id est saluator & verè sanctus, Rex Iudæorum per crucem suam est effectus. Regium quippe pendentis in cruce nomē hoc innuit: quia per mortem crucis non perdiderit, sed cōfirmarit potius & corroborarit imperiū. Vndè Apostolus quum

Philip 2. ignominiam crucis descripsisset, adiunxit: Propter quod & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen.

cur titulus tribus in linguis descriptus. ¶ Nam quod hoc nomen & hic titulus scriptus erat Hebraicè, Græcè, & Latinè, hoc est quod idem Apostolus subsecutus annectit: Et omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Porro his dictis tribus linguis Christi titulus scriptus fuit ppter earum eminentiā præ linguis aliis. Hebraica siquidē lingua tunc eminebat

eminebat propter Iudæos de scientia diuinę legis gloriantur. Lingua Græca, propter gentiũ sapientes. Lingua verò latina, propter Romanos omnibus fermè gentibus tunc imperantes. Futurum quippe erat, & iam hoc titulo præfignabatur, quòd & legis mysteria, & mundi sapientia, pariter & mundana potentia, atque omnia regna mundi huic regi forent obsequutura atque subiicienda. Itaque velint nolint, Iudæi omne mundi regnum, omnis mundana sapientia, omnia diuinę legis sacramenta testantur, quia Iesus rex Iudæorum per crucem suam effectus est, Iudæorum inquã non eorum qui se Iudæos esse dicunt & non sunt, sed sunt synagoga Satanæ, sed Iudæorum qui in veritate confessores dei sunt. Sequitur:

¶ Dicunt ergo Pilato pontifices Iudæorum: Noli scribere rex Iudæorum, sed quia ipse dixit, rex sum Iudæorum. Titulum bonum & bene scriptum corrumpere voluerunt sic in tercidendo, Iesus Nazareus qui dixit rex sum Iudæorum. Quasi verò Pilatus nescisset à turbis illum fuisse regem cõclamatum, quando venienti Hierosolymam exierunt obviam cum ramis palmarum, & eum à plerisque esse creditum cum fuerat rex promissionis oraculis prophetarum.

¶ Respondit Pilatus. Quod scripsi, scripsi Ergo Pilate stabile & fixum vis esse quòd regem Christum occidendo expectationem Israel interfeceris, & oracula vatum incerti (vt putabas) dei cassaueris, dicentium de hoc rege quòd magnum habiturus esset regnum verbi gratia, quia dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum. Hæc & huiusmodi preconia Christi sic tu audisse poteras, quo modo & Herodes, qui venientibus ab Oriente Magis vltro conuocans principes Sacerdotum & Scribas populi sciscitabatur ab eis vbi Christus nascere tur. Quod ille efficere non potuit illusus à Magis, tu te prudenter egisse putasti. Frustrabitur te spes tua, quia nec huius occisi regis Iudæorum iudicium effugies, nec saltem Cæsaris tui mensa pro hoc facto vel scripto tuo familiaris fruiturus es. Fertur enim (vt superius tactum est) quia propter hoc Romam adductus à Tyberio Cæsare exilio damnatus est, sententia tam intollerabili, vt per impatientiam inedia, gladio sibimet mortem consciuerit.

Apoç. 3

*10an. 19
Titulus
Christi,
corrumpi
nõ debuit*

*Mala in
tentio vi-
lati de re-
ge Iudæis
promissio
Psal.*

Mat. 2.

*Pilatus e
xilio dana-
tatum se
ipsum in-
te fecit.*

Itaque maledictiones istę manifestę super eum deciderunt quibus impium diuina scriptura deuouet, dicens: Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius. Sed inexsaturabilem aduersus Christum Iudęorum insaniam linguis suis in ipsum sauentium (qui manu nihil ampliüs poterant) aduerte.

*Iudęorum
in christum
fixum blasphemie.*

*Quare
Christus
de cruce
descende-
re noluit.*

¶ Prætereuntes (inquit Matthęus) blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templū dei & in illud reedificas. Salua te ipsum, si filius dei es, descendens nunc de cruce. Et hæc quidem insanum vulgus. Principes autem Sacerdotum illudentes cū scribis & senioribus dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluū facere. Etiam nolētes confitentur quoddam alios saluos fecerit. Itaque vestra vos o Iudęa condēnat sententia. Qui enim alios saluos fecit, utique si vellet seipsum saluare poterat. Si rex Israel est, inquit, descendat nunc de cruce, & credimus ei. Imò ideo se saluum facere de cruce descendendo noluit, quia ipse Christus dei electus est, quia ipse rex Israel est, quia ipse Dominus est: de quo per prophetam fuerat prædictum, non quoddam de ligno descensurus, sed quod à ligno regnaturus esset. Nam qui ideo venit, ut pro omnibus crucifigeretur, ideo seipsum saluare & de cruce descendere noluit, quia cum cæteris peccatoribus etiam illosque crucifigere saluare moriendo curauit. Descendat inquit, de cruce, & credimus ei. Fraudulenta ac mēdax promissio. Quid est plus, viuente de cruce descendere, an resurgere mortuum è sepulchro? Surrexit, & non credidistis, ergo etiam erit de cruce descenderit, similiter non credetis.

*Gene. 9.
Figura de
risionis
christi
crucifixi.*

*Vinea
Noe.*

¶ In huius derisionis Christi figuram scriptum est, quia cepit Noe vir agricola exercere terram, & plantauit vineam bibensque vinum eius inebriatus est atque nudatus, & ob hoc à Cham filio suo minore derisus. Propter quod ille à patre perpetuę seruituti in filio suo addictus, graui maledicto subiacuit. Noe mundi saluator, Christus est, qui deus verus quem esset, in terris visus in assumpta carne, & cum hominibus conuersatus est, qui quasi colonus in terra iacto verbi semine sterilem primus mundum ad fecunditatē iustitię suscitauit. Huius vinea illa est, de qua Esaias ait:

ait: Vinea Domini sabbaoth domus Israel est, quæ tamen *Esa. 5.*
 in amaritudinem vitis alienæ postmodum degenerauit,
 quando ipsum suum plantatorem, non solum aceto felle
 mixto (vt dictum est) sed etiam amarissimo poculo mortis
 potauit. Qui nihilominus amore salutis omnium quasi e-
 brius, in cruce nudus pependit. Propter quod ab insipienti-
 bus & malignis Iudæis (vt hic pater) blasphematus & irri-
 sus est. Sed non impunè. Nam quia sibi cœlitus missum sal-
 uatorem vtique dei virtutem, & dei sapientiã deriserunt,
 formidabili maledicto subiaceres, deterrima seruitute mul-
 tati sunt. Eiusdem rei typus alter in Micol filia Saul appa-
 ruit, quæ nudatum atque pfallentem diuini honoris gratia
 regem Dauid, superbo corde, & ore blasphemo, despexit.
 Vndè & ipsa pro meritũ sterilitatis reportauit opprobrium.
 Ipsa est Iudaicæ gentis superciliosa synagoga, quæ dei fili-
 um patris sui beneplacito & honori se totum vsque ad mor-
 tem accommodantem in cruce nudatum irrisit. Digna quæ
 proinde accepto libello repudij sine prolis honore à deo
 reiecta, opprobrium suum portaret. Sed ad redemptoris no-
 stri memorandas passiones & contumelias recedentes: quid
 Marcus dicat attendamus.

¶ Et qui cum eo, inquit, crucifixi erant conuiciabantur ei, *Blasphæ*
 Vndè intelligimus primùm ambos Christo fuisse conuicia *mant la-*
 ros, sed mox propter signa & miram Christi pro inimicis *trones.*
 suis patrem orantis clementiam & mansuetudinem, alterũ
 latronem mente conuersum. Siquidem vt Lucas refert: v-
 nus de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum, *Latronũ*
 dicens: Si tu es Christus, saluum fac te ipsum & nos. Re *alter con-*
 spondens autem alter, increpabat eum, dicens: Neque tu ti *uersus pe-*
 mes deum, qui in eadem damnatione es. Et nos quidem iu *nitus e-*
 stè: nam digna factis recipimus. Hic verò nihil mali gessit. *Mira la-*
 Et dicebat ad Iesum: Domine, memento mei, quum vene *tronis fi-*
 ris in regnum tuum. Quis huius latronis animum non mi- *des.*
 retur, imò iuuantis eum domini gratiam quis dignè collau-
 det? Clauis manus pedesque in cruce ligauerant, nihilque in
 eo, nisi cor & lingua cruciatu remanserat liberum, atramẽ
 inspirante deo totum illi obtulit quod in se liberum habuit
 vt iuxta hoc quod scriptum est, corde crederet ad iustitiam
 ore confiteretur ad salutem.

Roma. 10. ¶ In corde autem fidelium tres summopere manere virtutes testatur Apostolus, dicens: Nunc autem manent fides, spes, charitas Quas subito repletus gratia, & accepit latro & seruauit in cruce. Fidem nanque habuit, qui regnaturum dominum credidit, quem secum pariter morientem vidit. Spem habuit, qui regni æterni aditum postulauit. Charitatem quoque in morte sua viuaciter tenuit, qui fratrem & conlatronem morientem, & de iniquitate sua arguit, & ei vitam quam cognouerat prædicauit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis à cruce recedit ex gratia. Confitebatur dominum, cuius non viderat maiestatem, cuius potentiam in virtutibus non agnouerat. Dominum, inquam, confitebatur eo præsertim tempore quo apostoli qui hunc miracula facientem viderant, negabant.

Latronis fides comparatur.
Gen. 13.
Esa. 6.
Ezech. 1.
Exod. 3.

¶ Mira certè latronis fides. Crediderat Abraham Deo, sed de cælo loquenti Credidit Esaias, & confessus Dominum: sed sedentem super solum excelsum, quum plena esset omnis terra maiestate eius. Credidit Ezechiel, sed vidit visiones sublimis Dei. Credidit Moyses, sed loquenti de medio flammæ rubi virentis, & rubus nos adurebatur. Nihil horum iste vidit, & tamen agnouit in morte vitam, & supplicat, dicens: Domine, memento mei, quum veneris in regnum tuum.

2. Christi anorū genera amantissimè liberari per Christum petunt.

¶ Porro quoddam latronum alter, & blasphemabat dominum, & nihilominus à cruciatu per eum saluari (licet dubia mente) poscebat, alter verò illum digna inuestione redarguit, & dominum fidei supplicatione precabatur, hoc inquam, vsque hodie geri in ecclesia videmus, cum mundanis tacti afflictionibus veri simul & falsi Christiani, illi quidem qui ficta mente dominicæ passionis sacramenta gestant, ad præsentis vitæ gaudia cupiunt liberari à Domino. At qui simplici intentione cum apostolo non gloriantur nisi in cruce Domini nostri, ita potius præsentibus erumnis optant erui, vt spiritum suum in manus sui commendent authoris, vnâque cum ipso regni cælestis desiderant esse participes. Vndè bene ille qui fide dubia Dominum precabatur, funditus est contemptus à Domino, neque vlla responsione dignus habitus. At verò preces illius qui æternam à Domino quærebat salutem ipse mox exauditione pia

ne pia suscipere dignus est. Quia nimirum quicumque in tribulationibus positi temporalia tantum à domino solatia requirunt, temporalibus se pariter & æternis gaudiis priuant. Qui autem veraciter ad bona patriæ cœlestis suspirat & ad hæc absque vlla dubietate Christo miserante perueniunt. De istorum duorum latronum exitu tam diuerso Christo quod suum erat utique reddente. Sedulius in carmine paschali pulchrè versibus cecinit, dicens:

Quia etiam infantis latere ex utroque cruentos
Constituere viros meritum non omnibus vnum,
Hos faciat similes quanuis sententia, nanque
Inter carnifices sancto pendente latrones.
Par est pœna trium, sed dispar causa duorum
Hi mundo sunt quippe rei pro crimine multo.
Huic reus est mundus saluatus sanguine iusto.
Supplicissique tamen rerum dominator in ipsis
Iura potestatis non perdidit, æquus utrumque
Iudex nanque tuens, hunc eligit, hunc reprobauit,
Amborum meritum præcelso examine pensans,
Vnus enim quem vita ferox, nec morte reliquit
In dominum scelerata mouens conuicia, dictis
Mordebat propriis, & tanquam setiger hircus
Ore venenoso vitem lacerabat amœnam.
Alter adorato per verba precantia Christo
Saucia deiectus flectebat lumina, tantum
Lumina, nam geminas arcebant vincula palmas,
Quem dominus, ceu pastor ouem, deserta per arua
Colligit errantem, secumque adducere gaudet.
Ambo igitur varium diuerso calle latrones
Aggressi facinus violentum & grande patrarunt.
Infernas adit ille fores adit iste supernas
Ille profunda sequens penetrauit claustra gehennæ
Abstulit iste suis cœlorum regna rapinis.
¶ Interea verò qualis fuerit mundi facies pendente in cruce domino, Euangelistæ sancti non tacuerunt. Ait enim Mattheus.

¶ A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, vsque ad horam nonam. Addit autem Lucas, dicens: Et obscuratus est sol. Euangelistis asserentibus has tenebras

*Dispar in
cruce pen
dentium
causa*

*Tenebræ
super vni
uersam
terram.*

tenebras factas esse super vniuersam terram, palàm est illos errare, nec esse audiendos, qui dicunt eas duntaxat in Iudæa fuisse. Harum itaque tenebrarum primò modum cõsideremus, deinde caussam.

De modo illarum tenebrarum ¶ Circa modũ notemus q̄ illæ tenebræ seu eclip̄sis illa solis, solito naturæ ordine non prouenit, sed miraculosè. Facta est autem per interpositionẽ lunæ inter solem & terrã, solis lumen à terra prohibentem. Scribit enim B. Dionysius

Dionysius in epistola ad Polycarpum, se per id temporis in Aegypto fuisse vnà cum suo collega Apollophane, viro vti & ipse erat mundi & astroꝝ peritissimo, illicq̄ue per diem se lunam ab oriente meridiem versus ascendentem vidisse, & per diametri lineam (id est, directè) soli se supponentem & sic eclip̄sim, id est, defectum solaris luminis per vniuersam terram fecisse. Et hoc quidem non solito ordine naturæ, sed grandi prodigio factum est, quod probatur.

Eclip̄sim illam miraculosam fuisse. ¶ Primò ex parte temporis, luna quippe tunc erat quinta-decima, videlicet iam paulominus plena, opposita soli & maximè à sole distans, & sol ipse in meridie, luna verò tũc erat subtus terram.

¶ Secundò, ex parte ipsius lunæ solis lumen intercipientis, quæ contra naturæ ordinem primũ obscurauit partem solis orientalem, & ab eadem solis parte vltimæ decessit. In eclip̄si verò naturali, contrario modo fit.

¶ Tertiò, quia luna immobilis stetit subtus solem paulominus tres horas. In eclip̄si verò solis naturali, continuè luna mouetur sub sole.

¶ Quartò, quia luna peracta eclip̄si rediit ad oriẽtem, quod omnino contra naturalem lunæ cursum est.

Eclip̄sim illam fuisse vniuersalem toti orbi. ¶ Quintò, ex parte loci fuit enim eclip̄sis hæc vniuersalis, vt dictum est. Fuit enim in Aegypto B. Dionysio teste, vt dictum est. Fuit & Athenis, Vnde philosophi vtique naturæ mundi que periti exterriti: aut mundus, inquiunt, perit, aut naturæ author deus patitur. Qui etiam in huius prodigij, memoriam aram fecerunt hunc titulum habentem, ignoto deo. Secundũ Orosium fuit Romæ cum maximo terræ tremore. Et insuper vt Eusebius testatur, eadem eclip̄sis fuit Bituninæ. Hæc autẽ loca, Africæ, Europæ, & Asiæ, (quæ totius terræ membra vel maxima sunt) partes esse noscuntur

Actu. 17.

Orosius.

Eusebius.

Aegyptus enim in Africa, Roma in Europa, Bithinia, & Iudæa in Asia consistunt. Tantę verò tenebrę illę fuerūt, vt quo modo in nocte, ita & nunc stellę liquidę cernerentur.

¶ Porro de causa istarum tenebrarum dicit Beda. Clarissimum mundi lumen retraxit radios suos, ne aut pendētem videret dominum, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur. Itaque lumen suum mundo sol negauit.

¶ Primò, quodd tunc indigna patiebatur dominus cœlorū, cuius iniuriam sol quā rationis capax, & ipse indignans videre non potuit. Nec dignum erat vt ad interficiendū cœli & terrę creatorem, impiissimis homicidis, imò & deiicidis, creatura cœlestis inferuaret.

¶ Secundò, vt insensibilis natura creatori suo patienti & ipsa quodammodo compatiens, dura mortalium corda ad compansionem inuitaret.

¶ Tertiò, vt per sui luminis negationem creatoris iniuriã (quantum potuit) suo modo vindicaret. Nec hoc mirū esse videatur si propter iniuriam illatam filio Dei tenebrę triū horarum factę sunt in vniuersa terra, quum propter iniuriã factam filiis Israel fuerint tenebrę palpabiles tribus diebus in vniuersa terra Aegypti.

¶ Quartò, vt moriente vniuersorum domino se ipse quo ad potuit luctum faciens, & totū mundum tenebrarum caligine, quasi puella veste obuolueret. Vndè canit idem qui suprã in hymnis paschalibus Sedulius.

Hunc elementa sibi meruerunt cernere vultum

Auxiliis orbata patris lætata per ortum,

Mœsta per occasum, nam lux vt tempore fulsit

Nascentis domini, sic hoc moriente recessit.

¶ Quidni obscuraretur, & quodammodo occumberet sol elementaris, occumbente per mortem sole iustitię Christo? Ego, inquit, quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Erat enim lux vera quę illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum: quam quia Iudęi moliti sunt extinguere, sol mundo radios suę claritatis abscondens, tenebras sempiternas mundo impiorum comminatus est. Vndè canit idem qui suprã.

Intereã horrendæ subito venere tenebrę,

Et torum tenuere polum, mœstisq; nigrantem

Exequiis

*De causa
tenebra-
rum in mor-
te Christi
Sol cur lu-
men suū
negat.*

Exod. 10

Ioan. 12.

Ioan. 1.

Exequiis texere diem, sol nube coruscus
 Abscondens radios, tetro velatus amictu
 Delituit, tristémque impleuit luctibus orbem.
 Tota sibi oppositum fratrem quòd Delia haberet
 Quum suberat terris, super ille in culmine cœli,
 Impia perpetuam timuerunt secula noctem.

Circa tertium quartæ partis membrum quod est Christi redemptoris nostri extremum in cruce trahentis spiritum, nouissimorum verborum notâda prolatio, attendant vniuersi fideles, vti decet filios bene amantes, suum benignissimum patrem in cruce pendentem septem nouissima verba nullo vnquam tempore ipsorum memoriæ abolenda proferentem, verba vtique plena consolationis & pietatis.

*orat pro
 delinquentibus
 ex ignorantia*

¶ Primum verbû (vt Lucas refert) iam crucifixus, & à principibus sacerdotum & senioribus & scribis & populo: imò & à latronibus blasphematus & irrisus, inter cruciatuum suorum angustias, pro inimicis & sui interfectores orans eloquutus est, dicens: Pater dimitte illis. Non enim sciunt quid faciunt. Intentionem excusat apud patrem, vbi operis enormitas nullam excusationem admittit. Nesciunt, inquit, quid faciunt. Non ergo pro eis qui liuoris ac superbiæ stimulis accensi, crucifigere quàm confiteri maluerunt què esse filium Dei intellexerunt preces obtulit patri, sed pro illis qui zelum Dei habentes, sed non secundum scientiâ, nesciebant quid faciebant. Imitare ergo dominum Deum tuum, & pro inimicis intercede, & si necdum potes, saltem caue ne contra illos vel optare vel orare presumas. Sic enim quotidianis profectibus auctus ad illud quandoque domino iuuante peruenies, vt etiam pro illis intercedere possis.

Rom. 10.

¶ Nesciunt, inquit, quid faciunt. Et quidem quisquis alteri nocumentû infert, nescit quid facit. Nescit enim quantum reatum sibi, quanti meriti occasionem acquirat illi. Pater, inquit, ignosce. Respondere patrem puta. Fili mi, nonne scriptum est: Quicumque effundit humanum sanguinem effundetur & sanguis eius? Respondet filius. O pater ignosce. Rursum dicat pater. Scriptum est in lege: Quicumque blasphemauerit nomē domini, morte moriatur. Respondet

*Gene. 9.
 Leuit. 24
 christus
 orans pro
 inimicis
 exaudi-
 tur.*

inter-

interpellās filius. Pater ignosce, quia nesciunt quid faciūt. Neque putandū est eū hęc patrem frustra orasse, sed in eis qui post eius passionē credidere quod orabat impetrasse.

¶ Secundum verbum (quod idem Lucas refert) locutus est in cruce dominus, supplicanti respondens latroni. Quum enim ille mira fide & ingēti spe (nimirum hinc cōpunctus quod audisset pro inimicis orantem) supplicasset, dicens: (vt prēmīssum est) Domine memento mei quum veneris in regnū tuum. Dixit illi Iesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Ecce pulcherrimum affectandæ conuersionis exemplū, quod tam citō latronis venia indulgetur, & vberior est gratia quā precatio. Semper enim plus dominus tribuit quā rogatur. Ille enī rogabat vt memor sui fuisset dominus quū venisset in regnū suum. Dominus autem ait: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Vita est enim esse cum Christo, quia vbi Christus, ibi regnum. Ex hoc verbo pater, quod acerbitate dolorum, nec impropertis blasphemantiū: Iesu clementia potuit exacerbari. Quid enim in thesauris suæ bonitatis reperiri potuit dulcius, quid consolatorium magis proferri? Amen dico tibi. Primō premitit iuramentum. Secundō asserit celeriter implendū fore promissum, dum ait: Hodie. Tertio, semetipsum illi promittit socium, dicens: Mecum. Quarto, exprimit summā foelicitatis locum, dicens: In paradiso.

¶ Tertium verbum, vt Ioan. scribit, ad matrem suam Christus à cruce protulit, & ad discipulū quem diligebat, id est, ad ipsum Ioannem. De quo ipse sic dicit: Stabat autem iuxta crucē Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophe & Maria Magdalene. Stabat, inquit, mater iuxta crucē filij, nimirum vehementer dolens, & dolores tanquā parturientis habens. Cruce nanque eius nimium ipsa cruciabatur sicut ei prædixerat Simeon, & tuam, inquiens, ipsius animam pertransibit gladius. Stabat ergo iuxta crucem filij intentis in eum oculis & corde, & filij dolores quasi sui essent vulnerato corde perferens, dilectissimū virginalis vteri sui filium, quem toties cum tāta dulcedine & gaudio fuerat intuita, nunc sibi ablatum, & in crucis patibulo mēbris omnibus distentum clauisque confixum quasi latronem, diris cruentū vulneribus, vix iam & ipsa semianimis

Luc. 23.

Plura dominus cōcedit, quā rogetur.

Dolore sancta astat mater filio crucifixo
Luc. 23.

præ dolore, mater multo lachrymarū imbre genas sinū-
que perfusa cōtemplatur, quasi intra se dicens: Iesu fili mi,
fili mi Iesu, quis mihi det vt tecū moriar, & dolorum tuo-
rum partē ipsa subiens, immeritas has tuas pœnas leuare
possim Iesu fili mi: Fili mi Iesu. Sed qualiter interim puta-
mus fuisse affectam mētem filij eius erga suam viscerosif-
simè dilectam matrem, & talem matrem qualis alia nulla,
matrem scilicet virginem filiōque suo per omnia (quantū
fieri poterat) simillimam? Aspiciebat nimirum & ipse hanc
vultu atque oculis (vti tunc erat) lachrymis & sanguine
perfusus. Heu quantū mutatus ab illo Iesu in quem (quippe
speciosum forma præ filiis hominum) ipsi quoque desyde-
rant angeli prospicere. Dixerit itaque matri suæ illo quo
ipse tunc erat habitu, dixerit, inquā, id quod antè spiritus
eius per Prophetam suum suæ nimirum patientis typum
præferentē fuerat elocutus. Væ mihi mater mea, quare ge-
nuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terrā?
Non fœneraui, & non fœnerauit mihi quisquā, id est, quæ
mea sunt non quæ suæ, sed quæ aliorū. Omnes maledicunt
mihi dicit dominus. Hæc ille:

Jerem. I.

*Matri di-
scipulum
suū pro se
filium de
putat.*

*Qua ra-
tione Ma-
ria omniū
credentiū
mater.*

¶ Ipse itaque qui iam pro blasphemantibus & se interfi-
cientibus patrem vt illis ignosceret fuerat deprecatus, &
subinde latroni confitenti atque supplicanti donauerat re-
gnum, & ipse inquam flebilem sui genitricem virginem,
affectu viscerosissimè amantis filij tandem alloquitur, vi-
carium illi pro se filium stabili testamento commendans.
Vndè ipse ait (quem iam tunc in suum fratrem adoptatum,
eidem suæ matri legauit in filium) dilectus sibi discipulus
beatus Ioannes, dicens: Quum vidisset ergo Iesus matrem
& discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suæ: Mu-
lier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater
tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Si quæ-
ris quo iure discipulus quē diligebat Iesus, vel matris do-
mini filius, vel ipsa mater eius est. Vtique quia in passione
vnigeniti, vbi verè dolores, vt parturientis omnium nostrū
salutem beata virgo peperit planè omniū nostrum mater
est. Igitur quod de hoc ipso discipulo dictum est ab eo qui
iustissimè curam suæ matris habebat: mulier, ecce filius
tuus, itēque ad eundem discipulum, ecce mater tua, rectè
& de

& de alio quolibet discipulorum si præsens adesset dici potuisset. Nisi quia pulchrius huic, quippe virginivirgo debuit commendari. Audi ergo vnde gaudeas quisquis es credens in Christum tamen si peccator. Dicit & tibi pro te moriens saluator. Ecce mater tua. Ergo & ipse Iesus frater tuus est, & pater eius tuus pater est, & regnum eius, hæreditas tua est, & gratia Mariæ thesaurus tuus est. Ergo cole eam & venerare, & ex hac hora accipe eam in matrem tuam, vt & ipsa te accipiat sub protectionem suam. Ei nempe mandauit de te filius suus redemptor tuus è cruce, dicens: Ecce filius tuus. quasi dicat: Ne hunc supernæ iustitiæ dilectio pro peccatis feriat, tu memor eorum quæ nunc pro peccatoribus pati vides, intercessionis tuæ defensione, ne pereat seruare memento.

¶ Quartum domini verbum in cruce prolatum describens beatus Marc. dicit: Et hora nona (pro qua Matt. habet circa horam nonam) exclamauit Iesus voce magna, dicens: Eloi, Eloi, Lammaazabani? quod est interpretatû: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Nemo putet Dei filiû aliquo dolore impatientiæ motum aduersus patrê querelæ verba deprompsisse, aut deum ipsum assumptâ sibi in vnitate personæ humanitatē dereliquisse, sed loquitur humanitas pænæ suæ grauitatem indicans, quæ ita grauitè cruciabatur, ac si diuinitati vnita non esset. Non ergo mireris verborû humilitatem, querimonias derelicti, cum formam ferui sciens, scandalum crucis videas. Sicut enim esurire & sitire & fatigari nō erant propria diuinitatis, sed passiones corporales, ita & quod dicitur: vt quid me dereliquisti, corporalis vocis erat propriû, quia solet secundum naturâ corpus nullatenus velle à sibi coniuncta vita fraudari. Saluator ergo hoc dicens, solummodo per hoc ostēdebat corporis fragilitatem, manens ipse virtus & sapientia dei. Itaque vt homo loquitur nostros circumferens motus, quod in periculis positi à Deo nos deseri putamus. Vt homo turbatur, vt homo flet, vt homo crucifigitur.

¶ Non paruum proinde hinc nostræ pusillitati solatium relictum est, qui quoties qualibet tribulatione premimur, idē nos suspicamur esse derelictos. Sed non ita est. Nam sicut filium pater in cruce tamen si pœnis exposuit non de-

vt quid
me dereli-
quisti, cu-
ius sit vox
I. cor. 1.

Hinc no-
bis cōsola-
tio.

Pfal.

reliquit, sic etiã de quolibet adoptionis filio per Prophetã loquitur, dicens: Quoniam in me sperauit liberabo eum, protegam eum quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Derelinquitur autẽ ad tempus Christus dominus noster in pœnis, vt humanitas diuinitati coniuncta permittatur pati quod humanitatis est, & vt ipsi à calamitatibus & pœnis ad beatam æternamque vitam assumamur.

Matth. 15.

¶ Et quidam, inquit, de circumstantibus audientes, dicebãt: Ecce Heliam vocat. Non omnes: sed quidam hoc dicebant quos arbitramur milites fuisse Romanos non intelligẽtes sermonis Hebraici proprietatem, sed ex eo quod dixit Heli, Heli, putantes Heliam ab eo inuocatũ. Sin autem & Iudæos qui hoc dixerunt intelligere volueris, & hoc more sibi solito faciunt, vt dominum imbecillitatis infamẽt, qui Helix auxilium deprecetur. Vndẽ & dicunt: Sinire, videamus an veniat Helias ad deponendum eum. Hac nimirum voce Christum alienæ opis egentem blasphemant, quam consequi non possit.

Pfal.

Iud. et acetũ christo porrigentes.

¶ Quintum verbũ à domino crucifixo prolatũ Ioan. describit, dicẽs: Postea sciens Iesus quia cõsummata sunt omnia, vt impleretur scriptura, dicit: Sitio. Sciens, inquit, quia consummata sunt omnia, subaudi, quẽ oportebat vt fieret anteqũam acciperet acetũ, & traderet spiritũ, atque vt hoc etiã cõsummaretur quod ait Propheta: Et in siti mea potauerunt me aceto. Sitio, inquit, Ac si diceret: Hoc minus fecistis, date quod estis. Iudæi quippe ipsi erãt acetũ, degenerantes à vino patriarcharũ & prophetarũ, tanquam de pleno vase de iniquitate mũdi huius impleto cor habentes velut spõngiam cauernosis quodãmodo atq; tortuosis latibus fraudulentam. Vndẽ sanctus Euang. subsecutus adiungit:

vt per ignaros omnes prophetiæ de christi passione implẽtur.

¶ Vas ergo positum erat aceto plenum. Illi autem spõngiam plenam aceto, hyssopo circũponentes obtulerunt ori eius. Illud mirandum est in illis dominicæ passionis ministris, imò in illo quo cuncta hæc disposita fuerant consilio diuinitatis, quod tam ordinatẽ & tam integrẽ omnia petegerunt, ac si se cunctas in illo iurassent implere voces prophetarum. Quomodo autem ori eius à terra in cruce exaltati

exaltati spongiam apponere potuerint. Matth. Euang. manifestius educit, videlicet quia spongiam circumposuerūt arundini. Hæc ita facientes, satis aparuerunt quanto felle amaritudinis ipsorum præcordia redūdarent, & quod verè non iam vinea domini sabbaoth illa domus Israel esset, sed de vinea Sodomorum vinea eorum, quæ expectata vt faceret uas, fecit autem spinas & labruscas.

¶ Porro sitientis in cruce Christi typum prætulit hostium suorū victor Samson. Is enim cum grādē hostiū stragem dedisset, sitis periculo laborans, tu domine, inquit, dedisti in manu serui tui salutem hanc maximā, & in siti morior. Christus enim salutem humani generis operatus in cruce, principe videlicet tenebrarū superato, in siti, id est, desyderio salutis omnium nostrū mortem excepit. Ergo sitis tua domine salus mea est, cibus tuus redēptio mea. Coronam spineā sustines, devulneribus tuis races, & te sitire clamas. Dixeras antè mulieri Samaritanæ quæ tibi poscenti aquæ potū negauit, dixeras inquā: Mulier, si scires donū Dei, & quis est qui tibi dicit: da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam, & nūc qui fontium & fluminum creator es, nec haultum saltem aquæ frigidæ vales obtinere. Nam spongiam aceto plenam obtulerūt ori tuo, videlicet vt illa sacra lingua tuaque verba vitæ æternæ habet, quæ sola remanserat, vt pro peccatoribus oraret, & ipsa fellis & aceti amaritudine vexaretur. Sitiebat sanè dominus iam morti vicinus non modò salutem omnium electorum (vt dictū est) sed etiam naturaliter & verè sitiebat, quippe qui inter impiorum manus tot & tantis molestiis & ludibriis fatigatus, ac postmodū crucifixus è sacris vulneribus sanguinem iam penè totum effuderat.

¶ Sed inter hæc pensemus qualiter affecta fuerit pia mater ipsius quæ (vt dictum est) iuxta crucem filij stans, hæc audiebat, nec subuenire valebat. Olim paruulum lactauerat vberē de cælo pleno, cui iam extremum trahenti spiritum spongia plena ministratur aceto.

¶ Sextum verbum post hæc elocutus est, de quo dicit idem Euangelista: Quum ergo accepisset acetum, dixit: Consummatum est, videlicet quicquid dispositū fuerat me secundum scripturas pati. Consummatum quippe est opus

GG ij verita-

*Iudic. 15.
Christi in
cruce sitiē
tu typus.*

Ioan. 4.

*Nec lingua
quidē
Christi
a cruciatu
imunita.*

*opus trō-
plex in*

*Christi
morte cō-
summatū
10an. 15.*

veritatis. Veritas enim per Iesum Christū facta est, qui legis per Moysen datę figurarum, & umbras impleuit veritatē. Consummatū est etiam opus charitatis, charitatis inquam qua maiore nemo habet, quā ut ponat animam suā pro amicis suis. Denique consummatum est opus acerbissime pœnalitatis, & tanti doloris, ut hinc Propheta in ipsius persona loquens merito dixerit: O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor similis sicut dolor meus. quasi dicat: O pater opus iam cōsummaui quod dedisti mihi ut facerem. A quo me nec pœnarū acerbitas, nec discipuli traditoris peruersitas, nec ipsa ingratisimæ Iudaicę gentis malignitas, nec me opprimentū atque interficientium crudelitas, nec amata parentis flebilis calamitas, nec luctus & desolatio amicorū, nec exultatio inimicorum potuit absterre. Nimirum tribus horis viuens in cruce sustinuerat, & sanguine exausto, mercator promptus redemptionis nostrę precium effuderat, vnde & iam exhalasset spiritū, nisi in sua fuisset potestate horam qua vitam hanc finiret eligere. Ergo cōsummatum est, inquit, o pater quod mandasti, & adhuc si quid vltra iubes faciam. Ego enim in flagella paratus sum. Si tibi placet reuoca me ad te. Putemus respondisse patrem: Veni ad me fili mi dilecte in te cōplacuit mihi. Omnia bene fecisti. Veni & accipe potestatem & honorem & regnum, omnes populi, tribus, & linguarum, seruient tibi. Potestas tua potestas æterna quę non auferetur, & regnum tuum quod non corrumpetur.

Tren. 1.

10an. 17.

Dan. 7.

*Habitus
Christi
moriētis.*

Matt. 8.

Circa quartum quartę partis membrū quod est ipsius authoris vitę (emisso cū magno clamore spiritu) examinationio, illud attenta mēte pensemus, videlicet quo agone iam hora suprema vita ipsa mortē superatura, cum morte decertauerit. Cœpit enim Deus homo, & homo Deus, in similitudinem hominum factus, more morientū induere pallorem, liuorem in labiis, languorem in oculis, sentire tremores & angustias cordis, cœpit is qui Dei virtus est viribus deficere, nunc claudere languentes oculos, nunc aperire, nunc in hanc, nunc in illam partem sacram caput inclinare. Et quia non habebat vbi caput suum reclinaret, tandem illud in sacrum pectus suum demittens, incli.

inclinauit. Nimirum caput inclinauit, tum propter peccatorum omnium nostrum quæ perferebat grauitatem, tum propter exhibendam quam semper docuerat verbo & exemplo, humilitatem, tum (sicut dictum est) propter inopiam & paupertatem, tum propter designandam omnium vetera pœnitentiam ad reconciliationis osculum susceptionem. Et quum officia pietatis quasi testamenti iure distribuisset, videlicet, persecutioem apostolis, pacem discipulis corpus suum ludæis, vestes crucifixoribus, latroni paradysum, peccatoribus infernum, pœnitentibus veniam, matri virgini vicarium pro se filium, nihil aliud supererat, nisi vt animam patri commendaret.

¶ Septimum itaque atq; nouissimū verbum proferendū, restabat de quo Lucas dicit: Et clamans voce magna Iesus ait Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit. Patrem inuocando, filium dei se esse declarauit. Spiritum verò commendando, non defectum suæ virtutis, sed confidentiam eiusdem cum patre potestatis insinuat. Amat enim dare gloriam patri, vt nos doceat gloriam dare creatori. Commendat itaque patri spiritū, iuxta quod ipse resurgendo exultans in Psalmo loquitur, dicens: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

*cur incli
nato capite
te christus
morteur.]*

*christus
supremo
sermone se
filium dei
esse proba
uit.*

Psal.

Circa quintam enarrationis passionis Christi partem (in qua dicendum est quemadmodum crucifixi domini post mortem innocentia atque diuinitas, mox & humana confessione comprobata est, & admirandis signis) quatuor sunt consideranda. Primum est recta de Christo moriente Centurionis confessio. Secundum est admiranda signorum in Christi morte ostensio. Tertium est examinati domini in cruce per lanceam militis lateris apertio. Quartum est reuicturi corporis domini veneranda sepelitio.

¶ Circa primum beatus Marcus prosequitur, dicens: Vidēs autem Centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius dei erat. Nec solus Centurio, sed & qui cum eo erant (nimirum milites Romani) custodiētes Iesum (vt Matth. habet) viso terræmotu & his

*Gentiliū
de christo
confessio
recta.*

quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè filius dei erat homo iste. Diuinitatem Christi pariter & humanitatem integrè confitentur, etiam in ipso scandalo crucis.

*Grandis
horà per-
uerſitas.*

*Eccleſia
credenti-
um per
centurio-
nem deſi-
gnatur.*

¶ Quàm ergo cæca est peruerſitas hæreticorum qui euacuatò iam scandalo crucis adoratam, ubique gentiù Christi regnâtis negant deitatem. Quanta etiam cæcitas Iudæorum, qui tot per domium virtutibus factis, tantis in morte eius apparentibus signis (vt mox dicetur) credere reſpue-
runt, & inſenſibiliores gentilibus deum timere & glorifica-
re contempſerunt. Vndè meritò per Centurionem fideſe-
cleſiæ deſignatur, quæ verò myſteriorum cœleſtium per
mortem domini referato, continuò Ieſum & verè iuſtum
hominem, & vere dei filium, Iudæorum ſynagoga tacente,
confirmat.

Circa ſecundum huius quintæ partis membrum (quod eſt admirandotum ſignorum in Chriſti morte oſten-
ſio) beatus Matthæus proſequitur, dicens: Et ecce ve-
lum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque deor-
ſum. Et terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta
aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum qui dormierât, ſur-
rexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrexerunt
eius venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt mul-
tis. Vbi præter ſignum in ſolis obſcuratione ſuper vniuer-
ſam terram (de quo dictum eſt) quatuor in Chriſti morte ſi-
gna, beatus Matth. enumerat.

*veliſacra-
toris adi-
ti ſciſſio
quid por-
tendit.*

¶ Primum fuit in veli tempi ſciſſione. Erat velum illud o-
pere miro de purpura, byſſo, auro, iacintóque contextum,
ſacratius aditum (id eſt, locum qui dicebatur ſanctum ſan-
ctorum) à parte reliqua templi (quæ dicebatur ſanctum) di-
ſtinguens, cuius veli altitudo triginta cubitorum. Latitudo
ſimiliter triginta cubitorum erat. Cuius in Chriſti morte ſci-
ſſione factum eſt, vt archa teſtamenti, & omnia legis ſacra-
menta quæ priùs tegebantur appareant, & ad populum
tranſeunt nationum. Antè etenim dictum fuerat: Notus in Iu-
dæa deus, in Iſrael magnum nomen eius. Nunc autè exal-
tare ſuper cœlos deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Et
iterum: A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile nomẽ do-
mini. Vndè & quum in Euangelio priùs dixiſſet: In viam
gentium

Pſal.

gentium ne abieritis, post passionem dicit: Euntes docere *Matt. 10.*
omnes gentes. Et meritò quidem dum soluitur in morte ve
Matt. 26.
rum dominici corporis templum in quo habitat omnis ple
Coloss. 2.
nitudo diuinitatis corporaliter, ipsum etiam figurale tem
plum veli scissione quodammodo planctum faciens, maio
ris templi ruinam lugens complorat. Undè ait Sedulius in
carmine paschali.

Illud ouans templum maioris culmina templi
Procubuisse videns, ritu plangentis alumni,
Saucia discisso nudauit pectora velo.

Interiora sui populis archana futuris

Iam referenda docens, quia lex velamine Mosis

Testa diu Christo nobis veniente patescit.

¶ Ianuebat nihilominus itidem scissionis vel signum amo
to per Christi mortem beatitudinis obstaculo, propalatam
conplorat
exiit in regnum fore sanctorum viam. *Heb. 9.*

¶ Secundum signum fuit in terræ motione. Et terra mota
est, inquit, quasi ferre recusans creatoris impiissimos inter
fectores, & sustinere non valens conditoris vniuersorum
Tremoris
terra cau
sæ.

tantâ iniuriâ interitû illis & absorptione, sui tremore con
minata. Proinde creatoris sui desluentem è sacris vulneribus
susci piens sanguinem quasi ipsius dolores & ipsa sentiens
contremiscit, & quasi iam præuidens se mox illum intra se
recepturam quem cæli capere non poterant, ipsius maie
statè reuerens, & quasi sese tali mortuo suscipiendo indi
gnâ reputans mouetur & tremit. Deniq; tremore suo ter
ra nefandû Iudæorum scelus detestans, eiiciendos à se suo
modo proclamat. Arguere nihilominus cæca atque insen
sata mortaliû corda, ipsa terra videtur, quandoquidem ipsa
Christi mortè sentisse quodâmodo sese ostedit, quû tamen
hi terra ipsa insensibiliores hâc ingratisimi paruipédant,
nec vllatenus hinc cõpuncti ad pœnitentiâ cõmouentur. *Terræ mo*
tus in
christi
morte
quid.

¶ Tertium signû fuit in scissione petrarum. Et petra scissæ
sunt, inquit, quasi & ipsæ luctum facerent, domini vniuerso
rum iniuriam non ferentes, & arguerent in odio, vel inui
dia, vel quouis peccato & voluntate mala obstinatos. Hinc
enim ipse dominus ad hos sub terræ nomine per Prophe
tam exclamabat, dicens: Terra ne operias sanguinem me
Petræ scis
sæ sunt.

um. Et quidem væ illi qui filium dei conculcauerit, & san
Iob. 16.
Heb. 3.

Luc. e. 3. guinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit. Scissio proinde petrarum in domini morte futuræ de propinquo conuersio nis gentium præfagium fuit. Gentes quippe lapides illi erant, è quibus deus suscitaturus erat filios Abrahæ.

Monumētorū apertio quid. ¶ Quartum signum fuit apertio monumentorum. Et monu menta aperta sunt, inquit. Nimirum in signum quòd sancti patres in carcere tenebrarum ob originale peccatum de tenti, mox inde forent virtute mortis Christi liberandi, si cut prædictum fuerat per Zachariam prophetam dicentē:

Zacha. 9. Tu quoque in sanguine testamēti tui eduxisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Signum proinde erat ipsum Christum breui post tempore resurrecturum, & tandē hūc in die nouissimo omnium resurrectionem sua virtute ope raturum. Surrexerunt à mortuis multi sanctorū, & apparue runt multis, testes nimirum dominicæ resurrectionis, quo.

1. cor. 15. christus resurgens primus ¶ Denique idcirco moriente Christo, & terra tremente, mo numenta sanctorum aperta sunt: quia mortuorum corpo ribus hoc expediebat, vt coniungeretur eis in sepulchris cor

corpus Christi mortuorum à mortuis desideratū ¶ Sed ad suscipiendum illud certatim & auidè se se dilatauerunt. Nam sicut animam domini Iesu ad animas apud inferos descendere expediebat, vt illas inde educe ret, sic & ad corpora corpus eius peruenire oportebat, vt il la resuscitaret.

¶ Sed ad Christum in cruce examinatum, & ad effectum si gnorum quæ dicta sunt reuertentes, quod Lucas subinferat audiamus.

¶ Et omnis turba, inquit, eorum, qui simul aderant ad spe ctaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pe ctora sua reuertebantur. Quod percutiebant pectora sua: quia poenitentię est, & luctus indiciū, potest dupliciter intel ligi, videlicet quia siue eum cuius vitam dilexerunt iniustè occisum dolebant, siue cuius mortem se impetrasse memi nerant, hunc in morte ampliùs glorificatum tremebant.

Sed siue hæc siue illa, siue vtraque causa, diuersas in turba diffidentisque

disidentésque personas pectus tundere coegerit notanda distantia gentis & gentis. Gentiles quippe moriente Christo deum timentes apertæ confessionis voce glorificâr, Iudæi solû percutiêtes pectora, silentes domum regrediûtur. ¶ Stabant autem omnes noti eius à longe, & mulieres que sequutæ eum erant à Galilæa hæc videntes. In quo impletum est quod olim prædixerat in Propheta: *Elongasti à me amicum & proximum. Et iterum: Qui iuxta me erant, inquit, de longè steterûnt. Quæ autem fuerint illæ sauctæ mulieres Marcus ostendit, dicens: Erant autem & mulieres de longè aspicientes. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater & Salomæ: Et quum esset in Galilæa sequebantur eum, & ministrabant ei. Iacobû minorem dicit Iacobum Alphæi, qui & frater domini dicebatur, eò quòd esset filius Mariæ materteræ domini, cuius in Euangelio suo meminit Ioannes, dicens quod præmissû est. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ. Videtur autem eam dicere Cleophæ, siue à patre, siue à cognatione. Vocabatur verò minor Iacobus, ad distinctionem maioris Iacobi, videlicet filij Zebedæi, qui inter primos Apostolos vocatus est & electus à domino.*

*Psal.**Sãctamulieres christi secutæ*

¶ Fuit autem Iudaicæ consuetudinis, nec ducebatur in cul-
pam more gentis antiquæ, vt mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus ministrarent. Non quo indigeret cibus dominus creaturarum, sed vt typum ostenderet magistrorum, quòd victu atque vestitu ex discipulis deberent esse contenti. Sed videamus quales comites dominus habuerit. Mariam scilicet Magdalenen, à qua septè dæmonia eiecerat, & Mariam Iacobi, & Ioseph matrem. Si ne præiudicio putauerim hoc nomine ipsam domini matrem significari, vt subaudias, Mariam Ioseph cõiugem matrem scilicet ipsius in cruce pendentis Iesu Christi, maxime quum hanc Ioannes confirmet adstitisse morienti.

consuetudine apud iudeos, vt mulieres præceptoribus ministrarēt.

Circa tertium quintæ partis membrum, quod est sacri lateris Christi in cruce examinati per lanceam militis apertio. Notandum primò est, quæ sit huius rei occasio, deinde ipsam quæ gesta est rem consyderemus.

Itaque

*Occasio
christi la-
tus aperi-
retur.*

Itaque quoddam ad occasionem spectat Ioannes prosequitur, dicens: Iudæi ergo quia parasceue erat, ut non remaneret in cruce corpora sabbato (erat enim magnus ille dies sabbati) rogauerunt Pilatum ut frangeretur eorum crura, & tollerentur. Iudæi labiis religiosi, corde verò cruenti, & à deo longinqui, legitimam habuerunt curam de magno die sabbati paschalis, qui duplo celebris erat, videlicet, & quia sabbatum, & quia infra octauas paschæ occurrebat. Iudæi, inquam, magnifici honoratores dei, quum in cōsciētia mala reposuissent sanguinē iusti, in ore & in labiis suis firmiter tenuerunt mandatum legis.

Deut. 22.

¶ Dicit quippe lex: Quando peccauerit homo quod morte plectendum est, & adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno, sed in eadē die sepelietur, quia maledictus à deo est qui pendet in ligno, & nequaquam contaminabis terram tuam, quam dominus deus tuus daturus est tibi in possessionem. Vbi Rupertus. Hoc planè lex dicit, & hoc legem dixisse scientes isti amici legis, imò legis corruptores & inimici dei, callidè dominum patibulo adfixerunt, ut consequenter constaret eum maledictum esse à deo, & proinde certum esset hunc hominem iuxta sententiam, vel accusationē ipsorum non fuisse à deo.

Gala. 3.

*Vera in-
telligētia
legis de
pendente
i patibulo*

¶ Sed o Iudæi malitia cæci, fuerit quidem, quoniam hoc etiam Apostolus ait. Fuerit, inquam, dominus noster maledictus legis, ut nos à maledicto redimeret, veruntamen nunquid secundum verba legis pendere in ligno est causa maledicti? Ut taceam quod non dixit solùm, quando homo adiudicatus morti, suspensus fuerit in patibulo. sed ita præmisit, quando peccauerit homo quod morte plectendum sit, & tunc demum subintulit, & adiudicatus morti suspensus fuerit in patibulo. Ut, inquam, hoc taceam quod manifestè expurgat à maledicto dominum nostrum, quia appensus quidem est in ligno, sed non peccauit quod morte plectendum esset, nunquid ait imprecando, maledictus sit, vel absolutè maledictus, ut subaudiri possit imprecantis verbum sit, & non potius enunciando dixit, maledictus à deo est, non quia pendet, sed qui pendet in ligno?

Itaque

¶ Itaque attentius videamus cuius intentionis sit hæc eadem enūciatio maledicti, præsertim quia pro eo quòd maledictus à deo est, iubet illum sepeliri. Nōne mortuis pars benedictionis est sepeliri, & contrà, maledictionis, sepultura carere more asini, sicut de quodam rege terribiliter dictum est (prout erat meritus) sepultura asini (id est, nulla sepultura) sepelietur? Nōne sancti & magni patres siue patriarchæ, de sepeliendis, vel etiam transferendis corporibus suis diligenter mandauerunt, & pro magno illis fuit sepeliri, & non tantùm vbicunque, sed in sepulchris patrum suorum? O igitur mirabile & antiquum crucifixi huius cōsiliū, qui tantū antè quàm veniret, ita de sepeliendo corpore suo dedit præceptum, vt profuerit omnibus crucifixis scriptum pro se vno legis mandatum. Quum enim decollatos siue lapidatos, aut alia vi peremptos, licuerit impunè insepultos canibus proiici, solis crucifixis propter istum crucifigendum prophetica lex (vt pote à deo data) sepulturam negare prohibuit.

¶ Nōne ergo ipsius crucifigendi spiritus, gemitibus innarrabilibus rogebat in corde Moysei talem legem scribentis vt dum crucifixi omnes ex lege sepeliuntur, sepultura non careat hic vnus, pro salute mundi crucifixus, à deo maledictus? Addit enim lex, à deo, quod nusquam fecit in cunctis maledictionibus legis, vt verbi gratia, Quum dicit: Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictus ingrediens, & maledictus egrediens, & similiter in cæteris, nusquam dixit à deo, nisi tantum in hoc loco. Cur hoc nisi quia verè solus est hic à Deo maledictus, in eo videlicet quòd iniquitas omnium nostrum in illo posuit Deus. Idcirco sepeliatur, inquit, qui pendet in ligno, quia futurus est talis pendens in ligno, qui erit maledictus à Deo. A deo, inquam, non à scelere proprio, quomodo Cain, sed à Deo trāsponente maledictiones humani generis in illo.

¶ Quod autem addit lex, & nequaquam contaminabis terram quam dominus Deus tuus daturus est tibi in possessionem, mira sancti spiritus arte dixit, quum potius ex eo contaminata terra posset videri, si in se reciperet corpus maledicti. Quid ergo per hoc lex intendit, & scriptor eius nisi

1ere. 27.

Gene. 3.

G. 50.

Propter

vnum in

ligno su-

spendendū

lex quid

iussit.

solus christi

suis dicitur

male-

dictus à

Deo.

Deo. 28.

Esa. 53.

Gene. 4.

ENARRATIO

nisi quia terra quam dedit deus vero Israeli in possessione corpus est huius singulariter & pro nobis maledicti quam sibi datam nunc Israel non contaminauit, id est contaminari non permisit, quando illud Ioseph & Nicodemus eodem die sepelierunt pro communi lege omnium in cruce pendentium, videlicet ne indignè insepultum abiiceretur, & à canibus illis qui viuentem circudederant adhuc exanime conspueretur. Sed ad Euangelij verba reuertamur.

*Ioan. 19.
Cur petierunt visu
spensi tollerentur
ligno.*

¶ Iudæi, inquit, rogauerunt Pilatum vt fractis crucibus corpora eorum tollerentur. Quare? Quia parasceue erat. Quia magnus ille Sabbati dies erat, videlicet quia paschale Sabbatum erat, (vt dictum est) Quum enim octo diebus pascha celebraretur, omnium dierum maximus & maximè festiuus Sabbati dies habebatur, siue ille primus, siue secundus aut certè tertius, occurrisset, vel quartus, & Sabbatum paschale vocabatur. Idcirco Iudæi petierunt vt corpora tollerentur, ne tantus dies talis horrore spectaculi fœdaretur. Quippe quum etiam qualibet die corpora eiusmodi sepeliri in eadem die ex lege præciperentur. Sed propter Sabbatum illa sepeliri Iudæi voluere properantius. Sequitur:

*Dominici
lateris
apertura.*

¶ Venerunt ergo milites, & primi quidem frugerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum eo (necum enim obierant) vt depositi non viuerent, sed maturius expirarent. Ad Iesum autem venientes vt viderunt eum iam mortuum non frugerunt eius crura. Nec enim opus erat vt super dolo-rem vulnerum eius apponerent, in quo iam sensuum nihil supererat. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit. & continuè exiuit sanguis & aqua. Deo gratias. Sanguine redimimur, abluimur aqua. Tantam salutem deus noster per quam voluit manum lanceatus, in medio terræ operatus est. Sed huius rei tam magnitudo quàm dignitas valde attemptum & bene credulum auditorem efflagitat. Vndè sequitur: Et qui vidit testimoniū perhibuit, & verum est testimonium eius: & ille scit quia vera dicit, vt & vos credatis. Hic ergo qui vidit & scripsit hæc testis vnus est, quanuis & multos vidisse qui affuerunt & videre voluerunt, dubium non est. Sed ne solus videatur esse testis, adhibet secum alios duos

*Ingen-
tium
mysterij
testes.*

duos testes, Regalem scilicet sermonē, testem vnū, & sermonem propheticū, testem alterum. De primo teste subdit: Facta sunt enim hæc vt scriptura impleteretur. Os non comminuetis ex eo. Hoc de agno paschali præcepit lex. Exod. 12

Breui ergo sub præclaro indicio perdocet illum legalem paschæ agnum significatiuum fuisse huius veri agni, qui nunc tandem pro nobis immolatus est, sicut iam dudū bene exercitata certum habet sanctæ ecclesiæ fides. Et alterum citans testem Euangelista prosequitur, dicens: Et iterum alia scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt. Hoc Zachariæ prophetæ testimonium est.

¶ Igitur in ore trium testium, scilicet legis & prophetarū, atque huius Euāgelistæ stabit hoc verbum quia milites (vt iam dictum est) domini Iesu non fregerunt crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua. Zach. 12

¶ Sed prætereundum non est tantę rei huius sacramentum, cuius sanctus Euangelista suum tam diligenter testimoniū interposuit, & congrua de scripturis exempla subiecit. Nō enim casu, sed eo qui passus est volente & disponente actum est, vt os non comminueretur ex eo, & idcirco crura sibi frangi noluit, sed ea salua & integra remanere, vt per hoc significetur veri agni immaculati & immolati Iesu Christi virtutem & fortitudinem per suam passionem, neque imminutam esse, neque con fractam, sed potiùs corroboratam & auctam. Quid igitur vitata crurum fractura fieri maluit? Sed vnus militum, inquit, lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua. Cur hoc? Videlicet vt illam super nos effunderet quam cum sanguine suo, quam quum commendaret dixerat: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest videre regnū Dei. Siquidem huius aquæ sacramentum ab hoc miraculo sumpsit exordium. Christi fortitudo morte fracta nō est

¶ Baptizatus ergo dominus in passione sua, talem ad nos suę salutiferę passionis & mortis participationē iam mortuus emisit. Nec est hoc nouum aut mirum quod illum in passione sua dicimus baptizatum, quādoquidem matre filiorum Zebedæi postulante pro filiis vt assiderent ei vnus ad dexteram & alius ad sinistram in regno suo, ipse respondens 10an. 9.

Marc. 10 dens dixerit : Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum , aut baptismo quo ego baptizor baptizari ? qui quum responderent, possumus, tum ille calicem, inquit, meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor baptizabimini. Nominē calicis & baptisimi passionem designauit martyrij, quā & seipsum & illos decebat consummari. Vndē & alibi de passione sua loquitur, dicens: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor vsque dum perficiatur?

Luc. 12. *Quas sordes a se abluuit Christus.* ¶ Græcè autem baptismus, ablutio Latinè dicitur. Quas ergo sordes habebat dominus à quibus baptismo passionis suę ablueretur? Nempe mortalitatem nostram & passibilitatem, propter quam sordidus & contemptibilis apparebat hominibus, sicut in Zacharia legimus: Iesus autem indutus erat sordidis vestibus. Dixit autem angelus his qui stabant coram se. Auferte ab eo vestimenta sordida. Indutus igitur Iesus vestimentis sordidis erat, qui quū peccatū

Zach. 3. non fecisset, pro nobis peccatum factus & ipse infirmitates nostras portauit. Redemit enim nos de maledictō legis, factus pro nobis maledictum. Hæc autem omnia vestimenta eius sordida appellantur, quæ nimirum auferuntur ab eo, quum in morte sua nostra delet peccata.

1. Cor. 3. *Galat. 3.* ¶ Itaque dominus ipse qui suo baptismo in morte sua baptizatus est, vt eundem suum baptismum transfunderet ad nos sanguinem & aquam (vt dictum est) de latere suo iam mortuus profudit. Idcirco autem nec solus sanguis, nec aqua sola de latere saluatoris emanauit, quia ratio nostræ salutis vtrumque deposcit.

1. The. 4. ¶ Nec enim ad hoc redempti sumus vt tales nos ille consideret, quales eramus prius, quia non vocauit nos deus in immunditiam, sed in sanctificationem in Christo Iesu. Vt ergo esset vndē à peccatis lauaremur, aqua quæ corporales tantum lauare poterat sordes, sanguini qui est precium nostræ redemptionis sociata est, ex cuius etiam societate virtutem sumpsit, & abluendas inuisibiles peccatorum sordes digna sit sancto cooperari spiritui.

1. Reg. 47. *Aquæ à dextro latere tēpli* ¶ Aquam hanc Ezechiel in visione conspexit quum dicebat. Conuertit me, Et ecce aquæ redundantes à latere dextro, videlicet templi, de quibus aquis post pauca subiicit: Et omnis anima viuens, quæ serpit, quocunque venerit

rit torrens viuet, & post pauca. Sanabuntur & viuent omnia ad quæ venerit torrens. Ad hoc enim latus templi dominici dextrum lancea militis apertum est, vt ex illo vulnere sanentur aquę generis humani. Nec sola de latere visibili aqua profudit visibilis pro causa patrandæ, sanitatis, sed & de diuinitate inuisibili, inuisibilis aqua processit, aqua, inquam, sapientiæ salutaris, id est, gratia spiritus sancti. Idcirco enim rectè dictum est. Ecce aquæ redundantes à latere dextro, à latere diuino. Omnis autem anima per fidem viuens, quæ sanctis desyderiis per liberum arbitriū serpit, ex hoc torrente æternæ vitæ subsidia capit. A vitiis proinde suis & peccatis sanantur omnes ad quos aquæ istę redundantes, id est, participatio sanguinis & mortis Christi peruenerint.

Magna dominicę passionis in nosgratia.

Circa quartum quintę partis membrum quod est dominici corporis mox reuicturi sepelicio veneranda dicit beatus Ioan. Post hæc autē rogauit Pilatum Ioseph ab Arimathia, eò quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum vt tolleretur corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo & tulit corpus Iesu. Iste etsi occultus esset Iesu discipulus, non tamē occultè rogauit, imò (vt Mar. dicit) audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu, nihil iam veritus Iudæos, quippe iam exemplo Christi constantior effectus & confirmatus. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accersito Centurione interrogauit eum si iam mortuus esset Et quum cognouisset à Centurione, donauit corpus Ioseph. Matthæus habet quod non modò permisit, sed etiam iussit reddi corpus Ioseph. Et bene dicit reddi, quia iam illud idem corpus adhuc viuū tradiderat voluntati eorum. Iam ergo deo sic hominis mentē mouēte, quod malè donauerat iubet reddi Et accepto corpore Ioseph inuoluit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo nouo quod exciderat in petra. Nec tamen solus Ioseph dominum sepeliuit. Nam (vt Ioan. dicit) Venit & Nicodemus ferēs mixturam myrrhę & aloes, quasi libras centum, & simul acceperunt Iesum, & ligauerunt eum lintheis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Porrò Ioannes prætereundum non putauit dominicę locum sepulturę, dicens:

dominicę corporis sepelicio.

Iesu corpus uelatus iubet reddi.

¶ Erat

*Locus do-
minicæ
sepulturae*

Isa. 11.

*Christi se-
pultura
gloriosa*

*Ioseph
qualis fue-
rit.*

2. Reg. 1.

¶ Erat in loco ubi crucifixus est hortus, & in orto monu-
mentum nouum in quo nondum quisquam positus fuerat.
Vbi cōsiderādum est quemadmodum Christus etiam iam
carne mortuus prophetarū de se vaticinia voluit impleri.
Dictum enim fuerat per Esaiam: Et erit sepulchrum eius
gloriosum. Sepulchrum eius, inquam, qui cum iniquis de-
puratus morte turpissima cōdemnatus fuerat. Hoc quippe
dignum est admiratione, quòd mox post tam ignominio-
sam mortem sepulturā acceperit tam gloriosam, & quòd
plus delatum fuerit mortuo quàm viuo. Nempe quia pas-
sibilitatem mortalitatis assumpsit propter nostram redem-
ptionem, qua peracta debuerunt ea omnia mox cessare
quæ erant humilitatis & ignominie, & quæ sequebantur ad
suz resurrectionis gloriam pertinere.

¶ Patet autem sepulturæ dominicæ gloria. Primò ex par-
te sepelientium qui erant viri magni, nobiles, potentes, di-
uites, boni & iusti. Nam de Ioseph dicit Marcus quòd ipse
erat ab Arimathia, nobilis decurio qui & ipse erat expe-
ctans regnum dei. Lucas autem perhibet quòd erat vir bo-
nus & iustus, nec consenserat consilio & actibus Iudæo-
rum. Magnæ quidem dignitatis Ioseph iste ad seculum, sed
maioris apud deum meriti fuisse laudatur. Talem nanque
existere decebat eum qui corpus dominicum sepeliret, qui
& per iustitiam meritorum tali ministerio dignus esset, &
per nobilitatem potentæ secularis facultatem posset ob-
tinere ministrandi. Non enim quilibet ignotus aut medio-
cris ad præsidem accedere, & crucifixi corpus poterat im-
petrare. Vir nobilis, inquit, decurio. Decurio dicebatur
qui decem equitibus in exercitu Romano præpositus erat,
sicut Centurio dicebatur qui centum in cohorte militibus
pedestribus præerat. Arimathia ipsa est Ramathaim, ciuitas
Helcane & Samuelis. Porro & ipse Nicodemus inter
Iudæorum principes illustris, vir sapiens & peritus legis
erat.

¶ Secundò patet sepulturæ Christi gloria ex loco quo Chri-
sti corpus repositum est. Vicinus enim sepulturæ Christi lo-
cus ille toti terrarum orbi venerādus erat, quem dei filius
(salutem nostram operando) morte sua & sanguine reddi-
derat consecratum.

¶ Monumentum quippe à loco quo steterat crux, duntaxat *Monumē*
 quinquaginta passib⁹ distinguitur. Erat aurem & Christi mo- *tū christi*
 numentum in horto, quod nimirum ad sepulturæ dignita- *in horto.*
 tem amœnitatis gratiam adiicere dinoscitur. Sed nec à my-
 sterio vacat, quia per Christi mortem & sepulturam à mor-
 te liberandum erat genus humanum, quam per prævarica-
 tionem primorum parentum in horto patratam iucur-
 rerat. Quin & ipse per mortem & sepulturam suam sempit-
 ernæ amœnitatis paradisum nobis acquisiuit.

¶ Erat proinde monumentum nouum (vt præmittitur) in *Cur mo-*
 quo nondum quisquam positus fuerat. Hoc enim sibi proui- *numētū*
 derat ipse qui sepeliebatur, vt sicut nasciturum vterum sibi *nouum.*
 virginalem præparauerat, ad quem vir nō accesserat, ita &
 resurrexturus monumento nouo conderetur, in quo nondū
 quisquam posit⁹ fuerat, ne post domini resurrectionem ce-
 teris corporibus in sepulchro remanentibus, surrexisse ali- *Cur monu-*
 us fingeretur. Quod bene monumentum de petra, id est, ru- *mentum*
 pe solida excisum fuisse memoratur, ne si ex multis lapidi- *Christi ex*
 bus ædificatum esset, suffossis tumuli fundamentis ablatum *cisum è pe-*
 furto diceretur. Et sicut ipse pro aliorum salute mortuus *tra.*
 est, & pro peccatis alienis qui peccatum ipse non fecit, sic
 & sepulchro conditur alieno.

¶ Tertio patet sepulturæ Christi gloria ex modo sepelien- *Christi se-*
 di. Fuit enim Christi corpus sepultum, quo modo solebant *pultura*
 magnorum corpora sepeliri, videlicet, conditum aromati- *commēda-*
 bus, libris paulominus centum mirrhæ & aloes, vt si resur- *tur à mo-*
 rectio accelerata non fuisset, aromatum virtute incorruptū *do sepeli-*
 multò tempore seruaretur. Nondum enim intelligebant *endi.*
 quod prædictum de illo fuerat per Prophetam dicentem :
 Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis san- *Psal.*
 ctum tuum videre corruptionem.

¶ Fuit proinde venerandum Christi corpus inuolutum sin-
 done munda, quam fuerat in hos vsus mercatus Ioseph.
 Vndè etiam ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrosanctum in Eu-
 charistia domini corpus, non in serico, non in panno tincto
 sed in ligno terreno celebretur, sicut corpus est in sindone
 munda sepultum, prout à beato Syluestro papa legimus et
 se statutum.

¶ Et aduoluit (inquit Marcus) lapidem ad ostium monu-
 HH

*Sanctæ
mulieres
etiam mor-
tuo adhæ-
rent.*

menti, ne facile posset Christi corpus sepulchro patefacto subtrahi, vt per hoc veritas mortis Christi euentius com-
proberetur. Adiecit autem Lucas, dicens: Quod subsequuntur
mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa viderunt monu-
mentum, & quemadmodum positum erat corpus eius. Inter
has, præcipuas exprimens Marcus, dicit: Maria autem
Magdalene & maria. Ioseph, id est, ipsa eius mater aspicie-
bant vbi poneretur. Ergo aliis Iesu noris (quid à longè ste-
rerant morientem videntes) post depositum corpus eius
ad sua remeantibus, solæ mulieres quæ arctius amabant
sanctum funus subsequuntur quomodo poneretur inspicere
curabant, vt ei tempore congruo munus possent suæ deu-
otionis offerre. Deo gratias.

¶ **Explicit passio domini nostri Iesu Christi.**

Hierosolymorum ciui-

TATI OB IMMANE SCE-

lus interemptionis Christi, se-
quenti insultatur

Elegia.

Lorida quæ quondam veteri sub
lege tenebras,Impia Hierusalem quis tua sce-
ptra tulit?Atque dei regno quis te iam pri-
uat in æuum,

Pandit & infernum tartareúmque chaos?

Nónne proterua nimis rabies qua nunc tua
semper

Sæua manus diuo sanguine plena manet?

Sacrilégas tu nanque manus linguásque acuisi.

Illius in mortem qui Deus est & homo.

Onimis horrendum scelus, ô facinus truculentû,

Quod nec auerna quidem pœna piare queat.

O malè consultam legi, sed lege carentem.

Quam dominum legis perdis & ipsa peris.

Impia Hierusalem quid agis Christum cruce dâ-
nans?

Opprimis heu natum dira nouerca tuum.

Diuidis infantem meretrix sæuissima viuum,

Sed vitus matri redditur ipse suæ.

Irruis in verum tenebrarum filia lumen,

Perfidix noctem non tamen ipsa fugis.

Quæque prophetarum quondam te sanguine
pasti,

HH ij Ebria

ELEGIA.

Ebria iam facta es tota cruore Dei.
 Tu Satanæ synagoga ferox, deicida cruenta,
 Dudum quæ fueras inclyta sponsa Dei.
 Impia quem perimis? nonne hunc quem sanctifi-
 cavit,
 Misit & in mundum secula cuncta creans?
 In quæ tu mererrix tam tristia vulnera figis?
 In quem grassaris sanguinolenta lupa?
 Impia Hierusalem nonne hic Deus illa superba,
 Perdidit in pelago qui Pharaonis opes?
 Nun Deus ille tuos toties qui cladibus hostes
 Affecit, quo tu libera semper eras?
 Impia Hierusalē nonne hic Holofernīs ademit
 Ceruices, nonne hic te dabat esse deam?
 Adde quod iste tuis etiam præsepibus infans
 Vagit, & hunc dominū bos & asellus amant.
 Impia Hierusalem nun sydere cernis heoo
 Aduentare Magos qui tria dona ferunt?
 Quo furis Herodes, strictum qui comprimis
 ensem?
 Debetur gladiis non cruor iste tuis.
 Impia Hierusalē scelus hoc parat, æra prophano
 Dantur discipulo proditiōnis opus.
 Soluere promissum mercator pessimus instat,
 Perficit & votum pessimus ille ducum.
 Traditur hinc iustus reprobis, & fontibus insons,
 Atque lupis agnus, vitæque morte cadit.
 Mox pia membra Dei multo tortore cruescunt,
 Impia diuina sanguine terra mader.
 Hostibus erigitur deuictis grande tropheum,
 Saxa crepant, vultus atrat Apollo suos.
 Impia Hierusalē pro te Deus ecce precatur,
 Ut pater ignoscat crimina tanta suos.

Sed plagas parat ille truces, qui sternere prauos.
 Assuevit semper, blandus & esse piis.
 Flauia signa micât, Romanus in agmina Mauors
 Instruitur, properant in tua damna duces.
 Impia Hierusalem simul obsidione teneris
 Dira fames natos te facit esse tuos.
 Impia Hierusalem natorum sanguine fauces
 Pasce tuas, fauces sanguine pasce tuas.
 Vt Titus irrumpit portas, ruit hostis in arcem
 Capta gemis, muro corpora cæsa cadunt.
 Hoc cecinere pii vates, cecinere Sybillæ,
 Hoc cecinit quem tu figis iniqua cruci.
 Impia Hierusalé dic nunc vbi mœnia, turres,
 Et domus, & latis festa theatra viis?
 Dic vbi sunt chari pueri, dulcésque puellæ,
 Vir nurus, & docti curia densa, patres?
 Puluis & umbra iaces, latè captiua per orbem.
 Duceris, vt pateat crimen vbique tuum.

FINIS.

P A R I S I I S E X C A L C O -
 graphia Ioannis Sauctier, Anno sa-
 lutis Christianæ

1 5 5 4.

